

KREDITILSYNET
The Financial Supervisory Authority of Norway

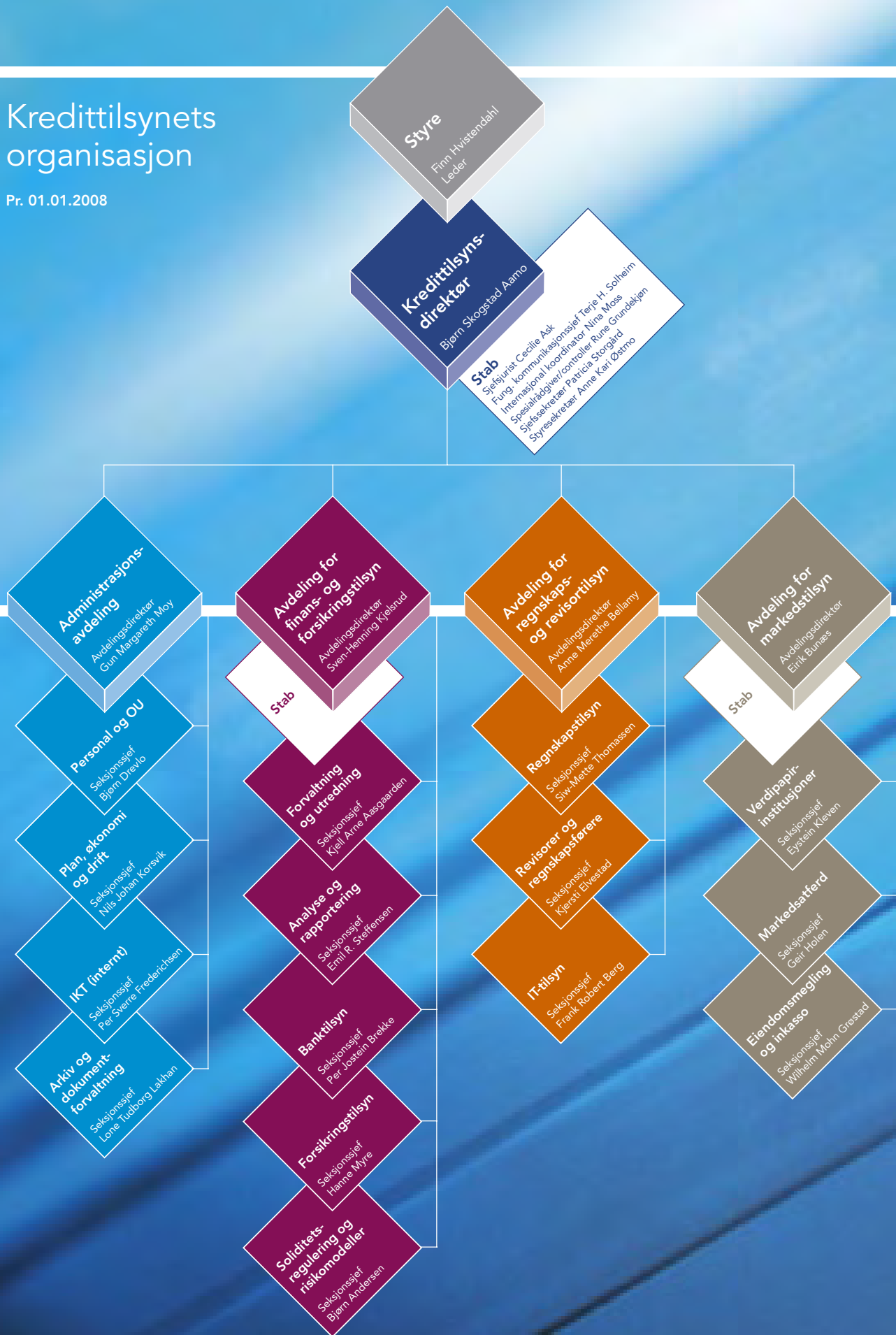
Årsmelding

2007

Kredittilsynets organisasjon

Pr. 01.01.2008

Kredittilsynet har tilsyn med banker, finansieringsselskaper, kredittforetak, e-pengeforetak, forsikringselskaper, pensjonskasser og -fond, forsikringsformidlere, verdipapirforetak, forvaltningsselskaper for verdipapirfond, regulerte markeder inkl. børser, oppgjørssentraler og verdipapirregistre, eiendomsmeglingsforetak, inkassoforetak, regnskapsførere og revisorer. I tillegg har Kredittilsynet kontroll med børsnoterte foretaks finansielle rapportering og markedsatferd i verdipapirmarkedet.

Innhold

Organisasjonskart 2

Forord 4

Kredittilsynets mål og virkemidler 6

Viktige hendelser i 2007 8

Organisasjon og ressursbruk 12

Rapport fra tilsynsområdene:

– Bank og finans 26

– Forsikring og pensjon 34

– Verdipapirmarkedet 42

– Regnskapstilsyn – børsnoterte foretak 52

– Revisjon 56

– Regnskapsførervirksomhet 60

– Eiendomsmegling 64

– Inkassovirksomhet 68

Tilsyn med IKT-infrastruktur og andre oppgaver 72

Internasjonal verksemd 76

Relasjonskart 83

For analyser av utviklingstrekk i finansmarkedet vises det til rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2007*.

«Tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter.»

(Kredittilsynsloven § 3)

Forord

I 2007 opplevde leverandører og brukere av finansielle tjenester og myndighetene tre alvorlige vekkerer:

- I USA ga synkende boligpriser massive tap for investorer i verdipapirer som omfattet lån til personer med dårlig betalingsevne, såkalte subprime-boliglån. Også banker som hadde organisert salget av slike verdipapirer, måtte ta store tap. De endelige tapene er ennå ikke kjent. Ringvirkningene har gitt sterk uro i finansmarkedene og store tap også for investorer og banker utenfor USA.
- For første gang siden 1860-årene opplevde en britisk bank, Northern Rock, et «run» der titusener av innskyttere mistet tilliten til banken og ville ha ut pengene sine umiddelbart, om nødvendig ved å stå i kø i dagevis. Den britiske finansministeren måtte over natten gi en politisk garanti for alle innskudd i banken.
- Et norsk verdipapirforetak, Terra Securities ASA, solgte produkter som var uegnet for de aktuelle kjøperne og ga mangelfull informasjon. Noen norske kommuner tapte betydelige beløp på å investere i disse produktene.

Det er klar sammenheng mellom de tre begivenhetene. Etter flere år med lave renter og lave tap for investorene, var mange villige til å kjøpe nye typer verdipapirer, selv om de ikke hadde innsikt i den risikoen som fulgte med. Når den økende risikoen knyttet til nedgang i det amerikanske boligmarkedet ble tydelig, kom frykten og krav til økt risikopremie med full tyngde. Usikkerheten bidro til at likviditeten i store deler av verdipapirmarkedet og for lån mellom banker ble sterkt redusert. For første gang på flere tiår ble det dyrere for banker å ta opp lån til egen virksomhet enn for vanlige industriforetak.

Konsekvensene av disse begivenhetene for regelverk og tilsyn blir drøftet i flere internasjonale organer. Det er behov for større åpen-

het – transparens – når det gjelder innholdet i de produktene som selges. Ingen bør selge eller kjøpe finansprodukter som de ikke selv kan vurdere risikoen ved. Overvåking av likviditet må tillegges større vekt. Behovet for et godt kvalifisert tilsyn med de ulike delene av finansmarkedet er blitt tydelig.

Kredittilsynet har hatt tett oppfølging av mulige virkninger for virksomheter under tilsyn. Spesielt har tilsynet fulgt bankenes likviditetssituasjon nøye. Norske banker, forsikringsselskaper og pensjonskasser har vært forsiktige og i svært liten grad investert i verdipapirer med subprime-lån eller lignende lån med ukjent risiko. Virkninger av den internasjonale finansuroen for norske finansinstitusjoner er nærmere drøftet i rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2007* som legges fram sammen med årsmeldingen. Økte kostnader for den delen av bankenes funding som skjer i markedet, synes å være den viktigste virkningen.

Ved inngangen til 2008 førte den internasjonale finansuroen og frykten for et tilbakeslag i amerikansk økonomi til en kraftig nedgang i aksjemarkedene. For livsforsikringsselskaper og pensjonskasser med betydelige aksjeinvesteringer er det i denne situasjonen viktig å ha tilstrekkelig bufferkapital. Kredittilsynet har nær kontakt med livsforsikringsselskapene for å påse at selskapene selv har god oversikt og styring av sin risiko.

Også 2007 ble et godt år for norske banker, med minimale tap på utlån, gode økonomiske resultater og tilfredsstillende soliditet. Det er viktig å ta vare på de reservene som er bygd opp, når det etter hvert kan bli mindre gunstige økonomiske forhold og noe større tap.

Kredittilsynet har i flere år pekt på svakheter ved bankenes salg av sammensatte produkter. I rundskriv 4/2004 kom Kredittilsynet med krav til bedre informasjon, og nærmere forskrifter ble fastsatt i 2006.

Den skriftlige informasjonen er etter hvert blitt bedre fra bankene. Men en undersøkelse høsten 2007 viste at det ikke har vært samsvar mellom kostnadene og risikoen kundene er blitt påført i forhold til den avkastningen de har fått. Kjøp av sammensatte produkter finansiert med lån har ofte gitt tap. Her er det bankenes rådgivning som har sviktet.

Den nye verdipapirlovgivningen stiller tydeligere krav til innholdet i rådgivningen. Kundens behov og forutsetninger skal være førende. Kredittilsynet har fulgt opp dette med en forskrift som gjør disse kravene gjeldende også for alle bankers salg av sammensatte produkter. Kravene til rådgivning tilsier at det i praksis bare unntaksvis blir gitt lån til slike investeringer. Enkle og firkantede forbud mot lån til slike investeringer kunne lett bli omgått, for eksempel ved økte lån med sikkerhet i bolig. Kredittilsynet mener at det er mest effektivt å stille krav til kvaliteten i rådgivningen, både for kundene og for at bankene skal kunne ha den tillit de trenger i samfunnet.

Norske bankers boliglån er ikke av subprime-karakter. Som oftest kjenner de sine kunder og gjør en forsvarlig vurdering av betalings-evnen. De siste 4–5 årene har det imidlertid blitt en markert økende risikoeksponering mot boliglån, med høye andeler fullfinansiering av boligkjøp og mindre krav til kundeforhold og avdrag. Hele 55 prosent av bankenes utlån er nå gitt med pant i bolig. Kredittilsynets undersøkelse av boliglån høsten 2007 tyder på at norske banker er i ferd med å bli noe mer varsomme i sin långivning på dette området. Det vil i så fall være en fordel både for kundene og bankene i en tid der boligprisene like gjerne kan synke ytterligere som at de vil stige raskt igjen. Også i 2008 vil Kredittilsynet følge nøye med i utlån til boligformål.

Gjennom tilsyn med de som yter tjenester i finansmarkedet og de som tilbyr tjenester i form av revisjon eller regnskapsføring skal Kredittilsynet bidra til et velfungerende marked. Brukerne må kunne

stole på at de som driver virksomheten er kompetente og redelige. Det vil likevel være slik at de som investerer i finansmarkedet eller bruker ulike tjenester alltid selv har ansvar for å sette seg inn i relevant informasjon og for de valgene som blir gjort.

Kredittilsynet har på denne bakgrunn arbeidet for å legge til rette for bedre informasjon til brukerne både gjennom sitt arbeid med regelverk på ulike områder, gjennom samarbeid med forbrukerorganene og gjennom egne informasjonstiltak. Det er gledelig at Finansportalen.no nå er åpnet som en viktig plattform for bedre informasjon om finansielle produkter og tjenester. Kredittilsynet ga selv fra høsten 2007 på sitt nettsted en egen veiledning med gode råd for de som vil unngå investeringsbedragerier.

I samarbeid med Økokrim ble det i 2007 også opprettet et nettsted med informasjon om tiltak mot hvitvasking. Samarbeidet mellom Økokrim, Oslo Børs og Kredittilsynet om bekjempelse av brudd på lover og regler for markedsatferd har bidratt til at det i 2007 ble avsagt flere viktige dommer på dette området. Det er utarbeidet en rapport som dokumenterer samarbeidet og viser behovet for økte ressurser i Økokrim og Kredittilsynet dersom en skal følge opp mistanker om brudd på regelverket i et marked som har vokst sterkt.

Oslo 21. januar 2008

Finn Hvistendahl
Styreleder

Bjørn Skogstad Aamo
Kredittilsynsdirektør

Kredittilsynets mål og virkemidler

Hovedmål

Kredittilsynets hovedmål er, gjennom tilsyn med institusjoner og markeder, å bidra til **finansiell stabilitet og velfungerende markeder**. Bak målene ligger det viktige samfunnsøkonomiske hensyn og ønske om å beskytte forbrukere og investorer. Finansiell stabilitet og velfungerende markeder er nødvendige for økonomisk vekst og sysselsetting, som igjen er en forutsetning for høy velferd og gode levekår.

Når det gjelder finansiell stabilitet har Kredittilsynet et særlig ansvar for å se til at finansinstitusjonene er solide. Effektiv konkurranse og gode atferdsregler og normer er viktige for at markedene skal fungere godt. At aktørene følger gode etiske normer er også et samfunns mål med stor egenverdi.

Delmål

Hovedmålene finansiell stabilitet og velfungerende markeder konkretiseres i Kredittilsynets strategi gjennom følgende seks delmål:

1. Solide finansinstitusjoner og foretak med egnet ledelse, god internkontroll og risikostyring
2. Robust infrastruktur som sørger for betryggende oppgjør og betalinger
3. God overvåking av risikoen i husholdninger, foretak og eienoms- og verdipapirmarkeder
4. Tilstrekkelig informasjon til investorer og brukere i finansmarkedet, og god kvalitet på finansiell rapportering fra børsnoterte foretak
5. Å bidra til at aktørene i finansmarkedet overholder atferdsreglene og søke å forhindre atferd som kan medføre redusert tillit til finansmarkedet
6. At kritiske situasjoner håndteres med minst mulig skadevirkning

---

Virkemidler

Kredittilsynets virkemidler kan inndeles i:

- tilsyn og overvåking
- forvaltning
- regelverksutvikling
- informasjon og kommunikasjon

Tilsyn og overvåking

Tilsyn og overvåking er kjerneoppgaver som består i å se til at foretakene følger lover, regelverk og retningslinjer som gjelder virksomheten. Tilsynet skjer gjennom innrapportering og analyser av data, og ved inspeksjoner i foretakene. Virkemiddelet omfatter også overvåking av makroøkonomiske forhold og andre utviklingstrekk av betydning for finanssektoren, samt internasjonalt arbeid.

Forvaltning

Forvaltning omfatter blant annet lovpålagt arbeid med konsesjoner og godkjenninger for å drive virksomhet i Norge. Alle som ønsker å starte virksomhet i Norge innenfor Kredittilsynets ansvarsområder, må søke om tillatelse. Arbeidet omfatter også rådgivning ved søknad om etablering, og tolking av lover og regler.

Regelverksutvikling

Regelverksutvikling skal fremme økonomiske og markedsmessige rammebetingelser som bidrar til lønnsom og konkurransedyktig virksomhet i tilsynsenhetene. Arbeidet omfatter utvikling og forenkling av regelverket, utarbeidelse av forslag til lover og forskrifter og arbeid i lovutvalg mv. Kredittilsynet deltar også i internasjonal regelverksutvikling.

Informasjon og kommunikasjon

Informasjon og kommunikasjon skal bidra til åpenhet og forutsigbarhet for brukerne av Kredittilsynets tjenester og medvirke til forståelse for og kjennskap til regelverket og Kredittilsynets rolle som tilsynsorgan. Det legges vekt på god dialog med tilsynsenheter, bransjeorganisasjoner, myndighetsorganer og massemediene. Informasjon og dialog omfatter skriftlig (elektronisk og papirbasert) og muntlig informasjon (foredrag og møter).

(Utdrag fra Kredittilsynets strategi for perioden 2006–2010, vedtatt av Kredittilsynets styre 23. oktober 2006.)

Viktige hendelser i 2007

Tilsyn og overvåking

Internasjonal finansuro – Kredittilsynet følger opp norske banker

Renteøkning og boligprisfall i USA førte til høyt mislighold og økte tap på boliglån som var tatt opp av låntakere med svak gjeldsbetjeningssevne. Smittevirksomheter til verdipapirmarkedene og til pengemarkedene førte til dramatisk økte kredittrisikopåslag i disse markedene. Kredittilsynet undersøkte de norske bankenes eksponering mot subprime-lån, og fant at de ikke var direkte eksponert og bare i begrenset grad indirekte berørt. Også forsikringselskaper og pensjonskasser ble undersøkt, og resultatene viste at de i liten grad hadde slike eksponeringer. Det var videre tett oppfølging av bankenes fundingsituasjon gjennom andre halvår.

Kredittilsynet avdekker økning i kredittrisiko etter tematisyn om boligfinansiering

Kredittilsynet gjennomførte i 2007 tematisyn om boligfinansiering i åtte banker. Hovedformålet var å belyse bankenes utlånspraksis ved boliglån og rammelån med pant i bolig (boligkreditter). Tematisynet avdekket at kundenes likviditetsoverskudd blir overvurdert i flere banker og at bruk av avdragsfrihet for å øke lånestørrelsen til kunder med svak betjeningssevne, øker kredittrisikoen.

Nordiske finansmyndigheter tester beredskapen i kriseøvelse

I september 2007 ble det gjennomført en felles nordisk bankkriseøvelse med finansdepartementene, sentralbankene og tilsynsmyndighetene i de nordiske landene, samt sentralbankene i Estland, Latvia og Litauen som deltakere. Bankmarkedet i Norden er svært integrert, og formålet var å teste koordinering og samarbeid i en krisesituasjon.

Kredittilsynet følger opp bankenes salg av sammensatte produkter – stor risiko ved lånefinansiering

Kredittilsynet offentliggjorde tidlig i januar 2008 en undersøkelse av 15 bankers praksis ved salg av sammensatte produkter. Undersøkelsen omfattet ulike sider ved salg og markedsføring av sammensatte produkter, og viste blant annet at skillet mellom rådgivning og salg ikke kommer klart fram i bankenes praksis. Mange som har tatt opp lån for å finansiere kjøp av sammensatte produkter, har tapt penger på disse investeringene. Kredittilsynet vil frarå bankene å gi lån til kunder for å investere i slike produkter.

Kredittilsynet følger opp sikkerheten i nettbankene

Etter henvendelse fra Kredittilsynet på vegne av Finansdepartementet ble bankene enige om tiltak for å øke sikkerheten ved bruk av nettbankene, etter at det høsten 2006 framkom kritikk av systemene på grunn av tastefeil fra en kunde. Kredittilsynet har påsett at tiltakene er fulgt opp. Nettbankene er imidlertid også utsatt for svindelforsøk, og sikre løsninger og stabil nettbankdrift er viktig for samfunnet og for privatper-

soner. Kredittilsynet gir hvert år ut en ROS-analyse av finansforetakenes bruk av IKT som blant annet tar opp sikkerheten i nettbankene.

Kredittilsynet varsler tilbakekalling av Terra Securities ASAs konsesjoner som verdipapirforetak

Kredittilsynet varslet 27. november 2007 tilbakekalling av samtlige tillatelser Terra Securities ASA hadde til å yte investeringstjenester etter verdipapirhandelloven. Bakgrunnen var at Kredittilsynet mente at foretaket systematisk hadde overtrådt god forretningsskikk i utførelsen av investeringstjenester for kommunene Rana, Hemnes, Hattfjell og Narvik. Terra Securities ASA hadde unnlatt å informere om vesentlige risikoforhold i forkant av kommunenes investeringer, og tilbød produktene til en målgruppe som produktene ikke passet for. Terra Securities ASA valgte ikke å besvare varslet og begjærte seg selv konkurs dagen etterpå.

Kredittilsynet anmelder Norsk Hydro ASA for mulig brudd på verdipapirhandelloven

Kredittilsynet anmeldte i juli 2007 Norsk Hydro ASA til Økokrim for mulig brudd på verdipapirhandellovens bestemmelser om tilbørlig informasjonshåndtering. Bakgrunnen var at Dagens Næringsliv publiserte et utkast til selskapets kvartalsrapport for fjerde kvartal 2006. Forholdene knyttet til produksjonen av kvartalsrapporten var, etter Kredittilsynets syn, ikke tilfredsstillende for en sikker behandling av sensitiv informasjon. Selskapet aksepterte som en følge av dette et forelegg fra Økokrim.

Kredittilsynet påpeker mangler ved årsregnskapet til Global Geo Services ASA

I gjennomgangen av årsregnskapet for 2005 stilte Kredittilsynet spørsmål ved Global Geo Services ASAs anvendelse av regnskapsregelverket. Kredittilsynet konkluderte med at det var vesentlige mangler ved nedskrivninger foretaket hadde gjort av patenter eid av et datterselskap og påla foretaket å gjøre en fornyet nedskrivningsvurdering i tråd med regnskapsregelverket. Foretaket avla deretter nytt årsregnskap for 2005.

Kredittilsynet vurderer revisjonen av Nedre Romerike Vannverk AS

Kredittilsynet vurderte revisjonen av Nedre Romerike Vannverk AS og Sentralreanlegget RA-2 AS på bakgrunn av oppslag i mediene og gransking iverksatt av Nedre Romerike Distriktsrevisjon. Oppdragsansvarlig revisor leverte inn sin godkjenning som revisor, og siden det var revisjonsselskapet som var valgt som revisor, fortsatte Kredittilsynet saken mot revisjonsselskapet. Kredittilsynet konkluderte med at det var så store svakheter ved revisjonen at selskapene ikke kunne antas å være revidert. Forholdene anses som grove brudd på revisorlovens bestemmelser.

Kredittilsynet tilbakekaller Intrum Justitia AS' bevilling til å drive inkassovirksomhet

Kredittilsynet tilbakekalte 28. november 2007 Intrum Justitia AS' bevilling til å drive inkassovirksomhet. Bakgrunnen var at Intrum Justitia AS i flere tilfeller og over tid hadde begått alvorlige brudd

på blant annet inkassolov og -forskrift, senest ved at selskapet i 2006 og 2007 hadde avkrevd skyldnere for høye inkassosalærer i om lag 3 600 tilfeller. Selskapet klaget vedtaket til Justisdepartementet, og fikk tillatelse fra Kredittilsynet til å fortsette virksomheten fram til klagen blir behandlet.

Forvaltning

Nye banker får konsesjon

I 2007 startet flere banker opp virksomhet. Blant disse var Pareto Bank ASA og Bank Norwegian AS. Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet også DnB NOR Bank ASA tillatelse til å kjøpe alle aksjene i det svenske finanskonsernet SalusAnsvar AB. Videre fikk DnB NOR tillatelse til å kjøpe majoriteten av aksjene i BISE Bank i Polen gjennom datterselskapet DnB NOR, som er registrert i Danmark.

Det var også flere strukturelle endringer i sparebanksektoren. Blant annet slo Ankenes Sparebank og Narvik Sparebank seg sammen under navnet Narvik Sparebank, og Sparebanken Bien ble omdannet til aksjebank.

Gjensidige Forsikring AS og Kaupthing Bank hf. får tillatelse til kjøp i Storebrand ASA

Finansdepartementet ga på grunnlag av tilråding fra Kredittilsynet tillatelse til at Gjensidige Forsikring og Kaupthing Bank kunne kjøpe inntil 20 prosent hver av aksjene i Storebrand ASA. Kaupthing hadde søkt om 25 prosent.

Kredittilsynet følger opp det nye kapitaldekningsregelverket

Det nye kapitaldekningsregelverket (Basel II) trådte i kraft 1. januar 2007. De nye reglene åpner for at institusjoner kan søke om å bruke interne modeller (IRB-metode) for å beregne kapitalkravet for kredittrisiko. De fem norske bankene som fikk tillatelse fra Kredittilsynet i februar 2007 til å bruke slike modeller, var blant de første bankene i Europa som fikk slike tillatelser.

Nye selskaper gir sterkere konkurranse i skadeforsikringsmarkedet

De to nystartede skadeforsikringsselskapene, Frende Skadeforsikring AS og DnB NOR Skadeforsikring, som fikk konsesjon i 2007, bidrar sammen med Storebrand Skadeforsikring AS som fikk konsesjon i 2006, til at det er en sterkere konkurranse i skadeforsikringsmarkedet.

Kredittilsynet tilrår at Storebrand Livsforsikring AS får kjøpe SPP-gruppen

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet Storebrand Livsforsikring AS i november 2007 tillatelse til å kjøpe det svenske forsikringskonsernet SPP via et nyopprettet svensk holdingselskap. SPP-gruppens virksomhet omfatter ordinær livsforsikring, fondsforsikring (unit-linked), pensjonsforsikring og tjenestepensjon.

Kredittilsynet følger opp OTP-regelverket

Lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP) trådte i kraft 1. januar 2007. Alle foretak er pliktige til å opprette tjenestepensjon for sine ansatte. I løpet av 2007 hadde Kredittilsynet en rekke tolkningsuttalelser i forbindelse med disse lovene, og tilsynet sendte ni forhåndsvarsler og påla fire foretak å opprette pensjonsordninger i henhold til loven.

58 nye verdipapirforetak får konsesjon

Den nye verdipapirhandelloven trådte i kraft 1. november 2007. Med det nye regelverket ble blant annet investeringsrådgivning konsesjonspliktig. Som en følge av lovendringene har en rekke foretak måtte søke om ny eller utvidet konsesjon. I løpet av 2007 fikk 58 foretak konsesjon fra Kredittilsynet. Kredittilsynet endret i 2007 praksis for prøving av egnethetskravene for ledere for verdipapirforetak og ledere av filialer av verdipapirforetak. Kredittilsynet har samtaler med de aktuelle personene dersom den skriftlige dokumentasjonen ikke er tilstrekkelig. Samtalene inngår som en del av det operasjonelle tilsynet med verdipapirforetakene.

Tyveri fra Kredittilsynets lokaler – sikkerhetsrutiner gjennomgås

En gang mellom 18. juli og 6. august 2007 ble fem PC-er stjålet fra Kredittilsynets lokaler. Alt tyder på at det var et vinningstyveri. Tyveriet ble anmeldt til politiet, men saken ble senere henlagt. Etter det Kredittilsynet har kartlagt, var det ikke lagret sensitiv informasjon på harddisken til noen av maskinene, og dette er i samsvar med Kredittilsynets interne retningslinjer. Sikkerheten i Kredittilsynets lokaler ble gjennomgått og styrket.

Regelverksutvikling

Arbeidet med nytt solvensregelverk (Solvens II) videreføres

Kredittilsynet deltar i arbeidet med det nye solvensregelverket for forsikringsselskaper gjennom den europeiske forsikrings- og pensjonstilsynskomiteen (CEIOPS). EU-kommisjonen la fram et nytt direktivforslag i juli 2007. Direktivet bygger på samme måte som bankenes kapitaldekningsregelverk (Basel II) på tre pilarer. I 2007 ble det også gjennomført en tredje runde med konsekvensberegninger i EU/EØS. Kredittilsynet var ansvarlig for undersøkelsen fra norsk side.

Ny verdipapirhandellov og -forskrift i kraft

1. november 2007

Den nye verdipapirhandelloven trådte i kraft 1. november 2007. Loven erstattet den eksisterende verdipapirhandelloven og deler av børsloven. Området for konsesjonspliktig virksomhet er utvidet til å omfatte investeringsrådgivning og drift av multilateral handelsfasilitet.

Nytt eiendomsmeglingsregelverk trer i kraft

1. januar 2008

Ny lov om eiendomsmegling ble vedtatt 29. juni 2007 med ikrafttredelse 1. januar 2008. De nødvendige forskriftene var forberedt av Kredittilsynet. Loven setter på flere områder nye og strengere rammebetingelser for bransjen. Hensikten er å styrke forbrukerrettighetene. Av de endringene som er foretatt, er strengere krav til kompetanse, skjerpede uavhengighetsregler, skjerping av styrets og daglig leders ansvar for den faglige kvaliteten, nye regler for meglers vederlag og skjerpet krav om opplysninger i salgsoppgaven.

Lovendringer som følge av nytt revisjonsdirektiv

Kredittilsynet har utarbeidet et høringsnotat med utkast til nødvendige lov- og forskriftsbestemmelser til gjennomføring av nytt revisjonsdirektiv. Ikrafttredelse av nytt regelverk forventes innen 1. juli 2008, som er direktivets gjennomføringsfrist. Norsk regelverk

oppfylder langt på vei kravene direktivet stiller for revisorer og revisjonsselskaper, og til offentlig tilsyn og kontroll. De endringene som kan få størst betydning, er krav om at foretak av allmenn interesse skal opprette et revisjonsutvalg, skjerpede krav til revisorer i slike foretak og krav til regelmessig tilsyn med alle revisjonsselskap.

Kredittilsynet foreslår å revidere internkontrollforskriften

I desember 2007 sendte Kredittilsynet på høring et forslag om forskriften om internkontroll for finansinstitusjoner og andre foretak under tilsyn. Kredittilsynet foreslår at forskriften harmoniseres bedre med kapitalkravsforskriften for å unngå dobbeltarbeid i foretakene. Det er også foreslått at forskriften skal omfatte flere foretakstyper, blant annet regnskapsførerselskaper og inkassoforetak.

Ny forskrift pålegger forsikringsselskapene å opplyse om premieendringer

Kredittilsynet fastsatte i mai 2007 en ny forskrift som gir alle forsikringsselskaper plikt til å opplyse om premieendringer ved fornyelse av forsikringsavtaler som dekker gjenstander, med unntak av avtaler som er knyttet til næringsvirksomhet. Forskriften viderefører dessuten tidligere opplysningspliktregler. Forskriften gjelder fra 1. januar 2008 for alle forsikringsselskaper som tilbyr skadeforsikring i Norge.

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet medarrangør av kvalitetskontrollseminarer for 3 000 regnskapsførere

Norske Autoriserte Regnskapsføreres Forening (NARF) arrangerte i 2007 seminarer for ca. 3 000 regnskapsførere om krav til og praktisk innretning av regnskapsførervirksomhet. Kredittilsynet deltok og bidro både med informasjon om hvilke forpliktelser regnskapsførere har, og hva det innebærer å være under tilsyn av Kredittilsynet.

Forbrukerrådet lanserer Finansportalen.no

Forbrukerrådet lanserte 14. januar 2008 nettjenesten Finansportalen.no som gir oversikt over informasjon om finansielle produkter og tjenester. Tjenesten skal bidra til bedre informasjonstilbud til forbrukerne i finansmarkedet og gjøre det enklere å sammenligne priser og produkter. Kredittilsynet har bidratt til etableringen av tjenesten. Det er lagt lenker fra denne nettjenesten til Kredittilsynets sider med informasjon om ulike finansielle produkter og regelverk.

Økning i mediehenvendelser til Kredittilsynet

Det er en økende dekning av Kredittilsynets ansvarsoppgaver i mediene. I spørsmål knyttet til ulike typer lån og spareprodukter, er det stor interesse fra medier som ønsker tilsynets vurdering av markeder og produkter. Kredittilsynet følges nøye av finanspressen. Et eksempel er situasjonen som oppstod etter Terra Securities' salg av finansielle instrumenter til norske kommuner i 2007.

Økokrim og Kredittilsynet lanserer nettsted for tiltak mot hvitvasking

Nettstedet skal være en nasjonal ressurs for rapporteringspliktige og andre interesserte i arbeidet mot hvitvasking og terrorfinansiering. Det inneholder blant annet nyheter, relevant lovverk, rettsavgjørelser, hvitvaskingstrender, veiledning og annet stoff som er relevant for de ulike gruppene av rapporteringspliktige.

Kredittilsynet advarer mot investeringsbedrageri

Kredittilsynet publiserer løpende advarsler på nettstedet sitt om foretak som ikke har tillatelse til å yte investeringstjenester i Norge. I 2007 ble det også lagt ut nye informasjonssider, der det blant annet gis råd om hvordan forbrukere kan unngå å bli utsatt for forsøk på investeringsbedrageri.

Organisasjon og ressursbruk

Styret i Kredittilsynet har etter lova det overordna ansvaret for verksemda i Kredittilsynet og behandlar mellom anna viktige fagsaker i samband med forskrifter og konsesjonar, budsjett og tiltaksplanar. Styret har fem medlemmer. Medlemmene og varamedlemmene blir oppnemnde av Finansdepartementet for ein periode på fire år.

Styret

Styret som blei oppnemnt 1. mars 2006, er slik samansett:

Sivilingeniør **Finn Hvistendahl**, leiar
Advokat **Endre Skjørestad**, nestleiar
Tingrettsdommar **Marianne Berg**, styremedlem
Førsteamanuensis **Hilde C. Bjørnland**, styremedlem
Advokat **Eli Aas**, styremedlem

Førsteamanuensis **Mette Bjørndal**, første varamedlem
Avdelingsdirektør **Jostein Skaar**, andre varamedlem

Fagdirektør i Noregs Bank, **Birger Vikøren**, er observatør.
Fagdirektør **Arild J. Lund** er vararepresentant.

To representantar som er valde av og blant dei tilsette, supplerer styret når administrative saker skal behandlast. Frå februar 2007 har desse representert dei tilsette:

Internasjonal koordinator **Nina Moss**
Spesialrådgivar **Knut Godager**

Vararepresentantar er seniorrådgivar **Irene Støback Johansen**, seniorrådgivar **Gro Opsanger Rebbestad** og seniorrådgivar **Hans D. Christiansen**.

I 2007 hadde styret 11 ordinære og eitt ekstraordinært styremøte. Styret behandla til saman 36 administrative saker og 78 fagsaker til vedtak. I tillegg fekk styret 59 administrative saker og 84 fagsaker til orientering. Styret får òg i kvart møte munnleg orientering om nokre aktuelle saker som har vore eller er til behandling i administrasjonen.

Styret i Kredittilsynet

Bak frå venstre: Birger Vikøren, Finn Hvistendahl, Endre Skjørestad, Eli Aas, Knut Godager, Marianne Berg
Framme frå venstre: Nina Moss, Hilde C. Bjørnland, Mette Bjørndal
Foto: Jarle Nytingnes

Leiargruppa i Kredittilsynet

Bak frå venstre: Gun Margareth Moy, Terje H. Solheim, Cecilie Ask, Eirik Bunæs
Framme frå venstre: Sven-Henning Kjelsrud, Bjørn Skogstad Aamo, Anne Merethe Bellamy
Foto: Jarle Nytingnes

Prioriterte oppgåver i 2007

Tilsynsverksemda tek utgangspunkt i dei oppgåvene Kredittilsynet er pålagt ved lov, i tildelingsbrevet frå Finansdepartementet, som er basert på budsjettvedtaket til Stortinget, og i strategien til Kredittilsynet. Ut frå prioriteringane som er nemnde i St.prp. nr. 1 (2006–2007), og som er følgde opp i tildelingsbrevet, vedtok styret i Kredittilsynet at dette skulle vere dei høgast prioriterte oppgåvene i 2007:

1. Følgje opp det nye kapitaldekningsregelverket frå EU (Basel II) og gjennom det risikobaserte tilsynet sjå til at institusjonane har ei kapitaldekning som står i høve til risikoprofilen. Kredittilsynet skal arbeide i tråd med tilrådingane frå den europeiske banktilsynskomiteen (CEBS).
2. Førebu innføringa av nye soliditetsreglar for forsikring (Solvens II).
3. Sikre god gjennomføring av kontrollen med den finansielle rapporteringa i børsnoterte føretak og tilpasse rekneskapsreglane for forsikrings-/pensjonsføretak til ny forsikringslov og IFRS.
4. Følgje opp EU-direktiv på verdipapirområdet.
5. Førebu gjennomføring av nytt revisjonsdirektiv og prioritere tilsynet med dei største revisjons- og rekneskapsførarselskapa.
6. Gjennomføre stadlege tilsyn i tilstrekkeleg omfang.
7. Følgje opp operasjonell risiko gjennom auka vekt på IKT-retta tilsynsverksemd og regelmessige risiko- og sårbarheitsanalysar.
8. Overvake risikoen i hushald og føretak og i egedoms- og verdipapirmarknadene.
9. Prioritere arbeidet med effektivisering og forenkling, både i tilsynsarbeidet og på det administrative området, som omfattar arbeidsprosessar i saker med mål for saksbehandlingstid. Auka bruk av elektroniske løysingar i verksemdsutøvinga skal framleis prioriterast.
10. Oppfølging av ny lov om egedomsmeikling, i tillegg til forskriftsarbeid.

Måloppnåinga i 2007

Hovudmålet, å bidra til **finansiell stabilitet** gjennom tilsyn med føretak og marknader, blei nådd i rimeleg grad. Låge tap og få misleghaldne lån har medverka til at det ikkje var alvorlege stabilitetsproblem i Noreg i 2007. Ingen bankar eller andre finansinstitusjonar måtte stanse verksemda. Den internasjonale finansuroa hadde ikkje store verknader for bankane, men lånekostnadene auka. Risiko som blei bygd opp med veksten i kreditt til hushalda og sterkare vekst i kreditt til føretaka, er nærmare drøfta i rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2007*, som er tilgjengeleg på nettstaden til Kredittilsynet.

Når det gjeld målsetjinga om **velfungerande marknader**, tyder stor omsetning og stort tilfang av ny kapital gjennom emisjonar på at verdipapirmarknaden verka tilfredsstillande som kapitalkjelde. Systemet for verdipapiroppgjær fungerte bra i 2007. Det har likevel vore fleire tilfelle der investorane ikkje fekk tilstrekkeleg informasjon om aktuelle finansielle produkt. Etter oppslag i media blei sal av kompliserte finansielle produkt frå Terra Securities ASA til fire kommunar granska, og løyvet blei trekt tilbake etter at Terra Securities ASA kravde oppbod. Dette gav eit klart signal til marknaden om at verdipapirføretak må gi grundig og rett informasjon og ikkje selje slike produkt til kjøparar som ikkje forstår produkta. Det blei avdekt fleire brot på regelverket for åtferd i verdipapirmarknaden, og dei blei følgde opp i samarbeid med Økokrim eller lokalt politi. Kredittilsynet arbeider med å finne fram til eit godt vurderingsgrunnlag og relevante indikatorar som kan nyttast til å kartlegge kor godt marknadene fungerer.

Dei prioriterte **arbeidsoppgåvene** blei i hovudsak gjennomførte etter planen:

1. Noreg var blant dei landa der alle reglar for gjennomføring av Basel II var på plass frå 1. januar 2007, og blant dei første der bankane fekk høve til å nytte modellar for å berekne kapitalkravet. Eit risikobasert tilsyn er utført etter tilrådingane frå CEBS.
2. Kredittilsynet har vore aktive i førebuinga til nye soliditetsreglar for forsikring (Solvens II) i CEIOPS, og tilsynet har utført verknadsstudiar og stresstestar for norske forsikringsselskap.
3. Systemet for kontroll med rekneskapar frå børsnoterte føretak blei følgt opp med kontroll av rekneskapane for 2006. Nye forskrifter for årsrekneskapar frå forsikringsselskap og pensjonsføretak blei utarbeidde.
4. Kredittilsynet utarbeidde utkast til forskrifter til ny verdipapirhandellov og ny børslov som gjennomfører dei nye EU-direktiva for verdipapiriområdet (MiFID, rapportering og tilbodsplikt).
5. Kredittilsynet utarbeidde utkast til dei endringane i revisorlova som er nødvendige etter det nye EU-direktivet om revisjon. I tilsynsarbeidet blei dei større revisjonsselskapa prioriterte.
6. Med unntak av revisorar var omfanget av stadlege tilsyn i hovudsak etter planen. Sjå tabell 8.
7. Det blei lagt stor vekt på tilsynet med operasjonell risiko, både gjennom stadlege tilsyn og utarbeiding av ein ny risiko- og sårbarheitsanalyse. Sikkerheita for nettbankane blei særleg vektlagt.
8. Det blei gjennomført utvida undersøkingar av bankane sine lån til bustadformål og praksisen dei har for behandling av lån.
9. Kredittilsynet arbeider med å effektivisere verksemda og gjere det enklare for føretak under tilsyn. Det omfattar mellom anna rapportering via Altinn. Ei standardisering av skjema og rapporteringsform vil medverke til å betre rutinane for innsamling av data og lette arbeidet for føretak som rapporterer til Kredittilsynet. Nytt intranett og nytt elektronisk rekrutteringssystem er utvikla.
10. Kredittilsynet utarbeidde forslag til nye forskrifter for å følge opp den nye lova om eigedomsmekling.

Administrasjon, personale og likestilling

Direktøren for Kredittilsynet blir oppnemnd av Kongen i statsråd for ein periode på seks år. **Bjørn Skogstad Aamo** blei oppnemnd for ein ny seksårsperiode i februar 2005, med verknad frå april 2005.

Lønna til direktøren var 1 078 000 kroner ved utgangen av 2007, og honoraret til styreleiaren var 170 000 kroner.

I 2007 blei det lyst ut 46 stillingar, mot 38 i 2006. Av utlysingane var 12 interne, mot sju i 2006. Til saman var det 408 søkjarar i 2007, mot 551 i 2006.

Ved utgangen av 2007 var det 220 fast tilsette i Kredittilsynet, mot 205 ved utgangen av 2006. Av dei fast tilsette er 51 prosent kvinner. Blant dei tilsette har 86 prosent høgare utdanning.

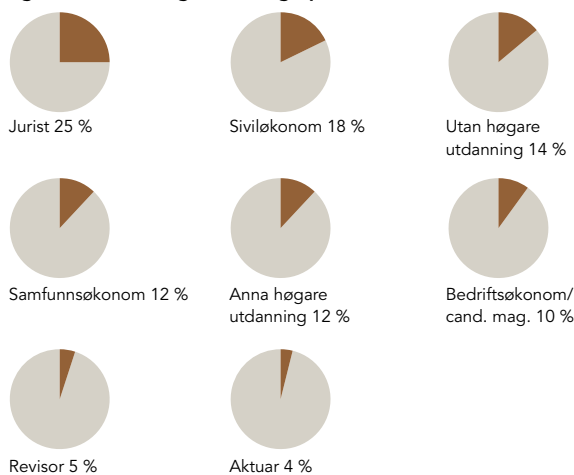
I leiargruppa var det 43 prosent kvinner i 2007. Av alle som har leiarsvar, var det òg 43 prosent kvinner. Lønna til kvinnene var 89,5 prosent av lønna til mennene i 2007, mot 90,0 prosent i 2006. Likelønn er eit prioritert område i den interne lønnspolitikken.

Likestillingsarbeidet er forankra i arbeidsmiljø- og likestillingsutvalet. Ein eigen tillitsvald for likestilling møter fast i utvalet. Utvalet

behandlar jamleg lønnsstatistikk for kvar stillingsgruppe og for heile Kredittilsynet for å følgje med på utviklinga i likelønn. Ein ny handlingsplan for likestilling blei vedteken i februar 2007. Planen er laga på grunnlag av eit breitt likestillingsomgrep. Såleis omhandlar han òg mellom anna etnisk bakgrunn, funksjonshemming og alder.

Kredittilsynet legg stor vekt på å bygge opp og halde ved like kompetanse for å kunne utføre eit effektivt tilsynsarbeid og har lagt dette til grunn for lønns- og personalpolitikken. Mens Kredittilsynet hadde 24 medarbeidarar med solid erfaring (normalt meir enn fem års arbeid) frå bransjane under tilsyn i 1995, var det fleire enn 50 ved utgangen av 2007. Så langt har Kredittilsynet klart å rekruttere medarbeidarar på ein tilfredsstillande måte, men i den pressa arbeidsmarknaden vi har i dag, er det ei krevjande oppgåve. Utskiftingsprosenten blant medarbeidarane var på 11 i 2007, mot 9 i 2006. Kredittilsynet lykkast no etter måten godt med å halde på både medarbeidarar med lang tilsynserfaring og medarbeidarar med høg kompetanse som er utvikla internt. For å få til dette er det nødvendig med ein fleksibel lønns- og personalpolitikk.

Figur 1: Utdanningsfordelinga per 31.12.2007

Inkluderande arbeidsliv

Kredittilsynet legg vekt på å førebyggje sjukefråvær og følgje opp avtalen om eit meir inkluderande arbeidsliv (IA-avtalen). Oppfølginga krev tett samarbeid med bedriftshelsetenesta og NAV. Arbeidsmiljø- og likestillingsutvalet vurderer jamleg omfanget av sjukefråværet og om det er formålstenleg å setje i verk tiltak. Likevel var sjukefråværet 5,4 prosent i 2007, mot 4,4 prosent i 2006. Mange tilsette har stort arbeidspress, men elles er det ikkje indikasjonar på at auken i sjukefråværet har samanheng med arbeidsforholda. IA-avtalen skal dessutan hindre diskriminering av søkjarar med redusert funksjonsevne og bidra til å heve den reelle pensjonsalderen. Kredittilsynet understrekar målsetjinga om mangfald med tanke på etnisk bakgrunn, funksjonsevne, kjønn og alder i stillingsutlysingar. Minst éin søkjar frå underrepresenterte grupper skal alltid kallast inn til intervju så sant kvalifikasjonskrava er oppfylte.

Effektivisering

I arbeidet med effektivisering har verksemda gjort ein gjennomgang av arbeidsprosessar knytte til saker med måling av saksbehandlings-tid, i første omgang for stadleg tilsyn og konsesjonsarbeid. Det er vidare innført eit elektronisk system for rekruttering, og det er utvikla i alt sju skjema for innrapportering av data frå tilsynseiningane via Altinn. I tillegg er det arbeid for å forbetre dei interne IKT-systema.

Nye kontorlokale for Kredittilsynet

Kredittilsynet har inngått leigekontrakt med Noregs Bank om flytting til ny adresse i Revierstredet 3 hausten 2008. På grunn av forseinkingar kan innflytting ikkje skje før slutten av 2009. Det er utarbeidd ein tilleggsavtale om mellom anna dekning av kostnadene som følgje av forseinkinga.

Saksbehandlingstid

I tråd med strategien er det sett opp konkrete mål for saksbehandlingstida for eit utval forvaltningsaker og for tilsynsrapportar

og tilsynsmerknader. For dei fleste forvaltningssakene er målet at 90 prosent skal vere ferdig behandla innan 30 dagar. For enkelte kompliserte sakstypar er det sett lengre frist. Fristen for tilsynsrapportar og

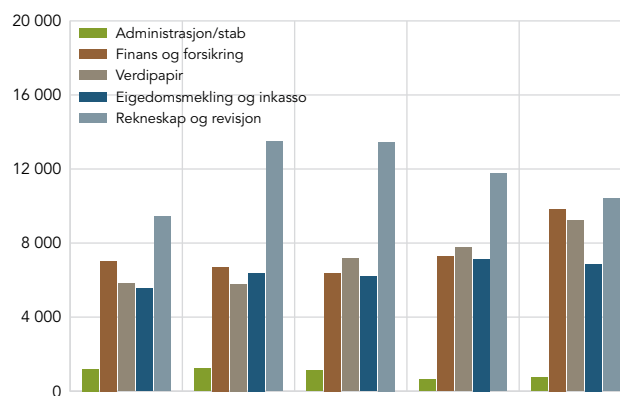
tilsynsmerknader varierer noko mellom dei ulike tilsynsområda. Det blir rapportert om måloppnåing kvart kvartal, og detaljerte resultat blir publiserte på nettstaden til Kredittilsynet.

Tabell 1: Saksbehandlingstida i Kredittilsynet i 2007

	Tal på saker	Måloppnåing
Forvaltningssaker totalt med mål for saksbehandlingstid	2 423	85 %
- Forvaltningssaker der fristen er 30 dagar	1 949	88 %
- Forvaltningssaker med lengre frist enn 30 dagar	383	69 %
Tilsynsrapportar	176	68 %
Tilsynsmerknader	150	51 %

Figur 2: Registrerte saksdokument – fagområde*

Tal på saksdokument

	2003	2004	2005	2006	2007
Tal på saksdokument totalt	29 011	33 614	34 277	34 568	37 056

* Komplexiteten i sakene på finans- og verdipapirområdet er vesentleg større enn på dei andre områda.

I 2007 var det ein auke på 2 488 registrerte saksdokument samanlikna med 2006. Auken gjeld i stor grad for områda finans og verdipapir. Ein stor del av auken for finansområdet skriv seg frå ei endring i forsikringslova som førte til at pensjonskassene fekk

konsesjonsplikt. Endringar i lovverket er òg årsak til auken i talet på saksdokument for verdipapirområdet. Som følge av den nye verdipapirhandelova kom fleire føretak under tilsyn, slik at det kom inn fleire konsesjonsøknader.

Økonomi

Utgifter

Budsjett for Kredittilsynet blir fastsett av Stortinget som ein del av statsbudsjettet. Budsjettet for 2007 var opphavleg på 184,8 millionar kroner. I revidert statsbudsjett blei det gitt ei tilleggsløyving på 9,8 millionar kroner i samband med utvikling av nye system for kapitaldekningsrapportering (COREP) og transaksjonsrapportering (TRS). I tillegg blei det løyvd 2,3 millionar kroner som kompensasjon for lønnsoppgjeret. Inkludert overførte midlar frå 2006 på 1,6 millionar kroner var budsjettet på i alt 198,5 millionar kroner. Tilsynet fekk òg 4,5 millionar kroner i fødsels- og sjukepengerefusjon. Den samla disponible utgiftsramma var etter dette 203,0 millionar kroner. Dei samla utgiftene til etaten summerte seg til 198,2 millionar kroner, ein

auke på 15,5 prosent frå 2006. Dei samla lønnsutgiftene auka med 6,5 prosent, mens utgiftene til varer og tenester auka med 40,4 prosent. Dei samla utgiftene til Kredittilsynet var nær 4,8 millionar kroner mindre enn disponibelt budsjett. Ubrukte midlar blir overførte til 2008.

På same måten som for andre statlege verksemdar som inngår i statsrekneskapen, blir rekneskapen til Kredittilsynet ført etter kontantprinsippet, og ikkje etter rekneskapsprinsippet, som gjeld for private verksemdar. Rekneskapen blir ført etter kontoplanen for statsrekneskapen, som byggjer på ei artsgruppering av utgifter og inntekter. Kredittilsynet har med utgangspunkt i denne planen sett opp ei formålsgruppering av utgiftene. Hovudgruppering etter formål går fram av tabell 2.

Tabell 2: Rekneskap for Kredittilsynet

	2005	2006	2007
Lønnsutgifter	114 439	126 058	134 216
Av dette:			
Lønn og sosiale utgifter (alle stillingar)	111 090	123 314	129 511
Ekstrahjelp/vikarar	2 391	1 646	3 817
Andre lønnsutgifter (styre/råd/andre honorar)	958	1 098	888
Varer og tenester	46 344	45 599	64 032
Av dette:			
Driftsutgifter	17 381	17 395	24 047
Informasjon	3 679	4 897	2 921
Administrative reiser og møte, kontingentar	6 446	4 271	6 513
Inspeksjonsreiser og anna tilsynsarbeid	3 123	3 219	2 280
OU-arbeid, leiar- og kompetanseutvikling	6 102	4 405	4 953
IT-utgifter	9 613	11 412	23 318
Sum utgifter	160 783	171 657	198 248

Tal i heile tusen kroner

(Førebels rekneskap for 2007)

I det avsluttande revisjonsbrevet av 31. mai 2007 om rekneskapen for 2006 går det fram at Riksrevisjonen ikkje hadde vesentlege merknader til rekneskapen eller måten Kredittilsynet hadde gjennomført budsjettet på.

Kommentar

Den sterke utgiftsauken frå 2006 til 2007 har i stor grad samanheng med utgiftene til utvikling av systema for kapitaldekningsrapportering (COREP) og transaksjonsrapportering (TRS), jf. omtalen over om tilleggsføring til desse prosjekta. Dette blir reflektert i talet for IT-utgifter i tabell 2. Ein del utgifter som tidlegare blei førte som utgifter til informasjon, blir no utgiftsførte som IT-utgifter. Dette forklarar nedgangen i informasjonsutgiftene. Det går fram av tabellen at det òg var sterk auke i driftsutgiftene. Dette har mellom anna si årsak i at det har vore nødvendig å inngå nye kortsiktige leigeavtalar for kontorlokale som følge av utsett innflytting til nye lokale i Noregs Bank. Samla leigearreal har òg auka som følge av fleire tilsette. Vidare har det vore auka utgifter til ombyggingar og vedlikehald, straum, kontorutstyr og inventar, til rekruttering og til ulike sikringstiltak. Utgiftene til inspeksjonsreiser og anna tilsynsarbeid gjekk ned. Det har dels samanheng med at talet på inspeksjonar blei redusert på enkelte område, men òg at nye arbeidsformer har gitt meir effektiv ressursutnytting. Utgiftsauken til administrative reiser og møte og kontingentar har dels samanheng med auka deltaking i møte i internasjonale organ, men òg auke i kontingentar i internasjonale organ der Kredittilsynet er medlem.

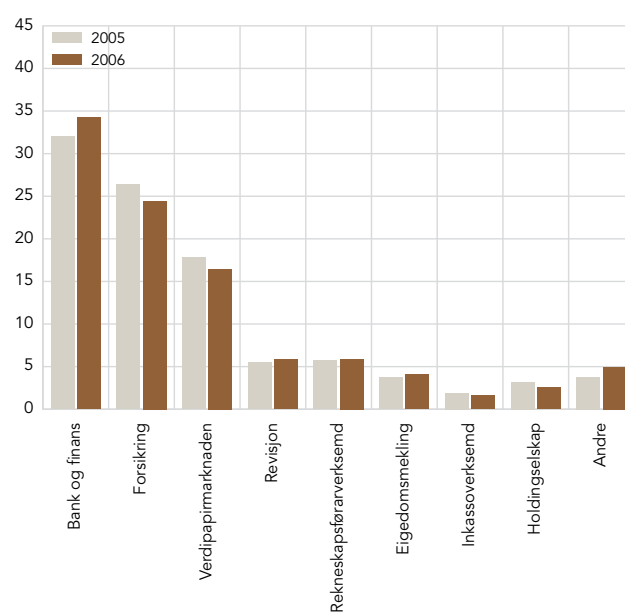
Inntekter

Utgiftene til Kredittilsynet blir etter kredittilsynslova § 9 dekte av institusjonar som er under tilsyn ved starten av budsjettåret. Stortinget vedtek derfor ei inntektsføring som er lik utgiftsføringa. Etter lova skal utgiftene fordelast på dei ulike institusjonsgruppene etter omfanget av tilsynsarbeidet. Utgiftene blir derfor kravde inn etterskotsvis. Frå og med utlikninga for 2004 blir det òg kravd bidrag frå filialar av foretak frå andre EØS-statar.

Utlikningsbeløpet for 2006 som skulle innbetalast i 2007, utgjorde 167,3 millionar kroner. At den utlikna summen er mindre enn dei rekneskapsmessige utgiftene, kjem av at utlikninga tek utgangspunkt i budsjettføringa, at eventuelle overførte midlar frå året før blir trekte frå, og at ein del av utgiftene blir dekte av folketrygda gjennom fødsels- og sjukepengerefusjonar. Forslaget til utlikning for 2006 blei godkjent av Finansdepartementet 11. juni 2007 etter føregående høyring hos dei aktuelle bransjeorganisasjonane. Det var 11 324 tilsynseiningar som blei omfatta av utlikninga for 2006, av desse var 65 utanlandske filialar. Den største tilsynsgruppa er rekneskapsførarar med 7 492 einingar. I 2005 var det 10 893 einingar. Fordelinga på dei respektive tilsynsgruppene går fram av figur 3. Delen av utlikningsbeløpet som dei utanlandske filialane betaler, er 2,6 prosent.

Figur 3: Utlikning fordelt på tilsynsgrupper

Prosent av utlikna beløp

Tabell 3: Utlikning – prosentdel av grunnlaget

Tilsynskategori	Berekningsgrunnlag	Prosentdel av grunnlaget		
		2004	2005	2006
Kredittinstitusjonar	Forvaltningskapital	0,0025	0,0022	0,0022
Forsikring	Premieinntekter	0,0345	0,0291	0,0315
Verdipapirføretak	Inntekter frå investerings- og tilleggstenester	0,1997	0,1500	0,1015
Forvaltningsselskap for verdipapirfond	Forvaltningskapital	0,0031	0,0025	0,0020
Eigedomsmekling	Provisjonsinntekter	0,1516	0,1216	0,1200
Inkassoverksemd	Inkassoinntekter	0,2122	0,1628	0,1461
Revisorar	Omsetning	0,2345	0,2356	0,2634

Tabell 3 viser kor stor del utlikninga utgjorde i prosent av berekningsgrunnlaget for ulike grupper av tilsynseiningar. Rekneskapsførarane er ikkje med i tabellen sidan dei betaler ein lik årleg sum uavhengig av omsetning (1 297 kroner i utlikninga for 2006). Belastninga gjekk ned frå 2005 til 2006 for alle grupper med unntak av forsikring og revisorar, der det var ein mindre auke. For kredittinstitusjonar var belastninga uendra. Generelt har det vore ein fallande tendens i belastninga dei seinare åra, trass i at utgiftene til Kredittilsynet har auka vesentleg. Auken var 9,9 prosent frå 2005 til 2006 og 16,4 prosent frå 2004 til 2006. Nedgangen i belastninga har samanheng med sterk økonomisk utvikling i næringane under tilsyn.

Samanlikning av kostnader og ressursbruk i dei nordiske tilsyna

Ei oppdatering av ei undersøking som samanliknar kostnadene og ressursbruken internt i dei nordiske tilsyna, blei presentert på det nordiske tilsynsmøtet i Oslo i august 2007. Sjølv om det er vanskelig å samanlikne ressursbruk og prioriteringar i dei nordiske tilsyna grunna forskjellane i tilsynsoppgåver, organisasjonsstruktur, storleik og struktur i marknaden, i tillegg til at tilsyna bereknar ressursbruken sin på svært ulike måtar som grunnlag for utlikninga, viser undersøkinga

at det er små forskjellar mellom dei nordiske tilsyna når det gjeld samla ressursdisponering for finanstillsyn. Kostnadene i Noreg er ikkje høgare enn i andre nordiske land. Auka press på tilsyna innanfor bank- og verdipapirsektoren – mellom anna grunna arbeidet med innføringa av det nye kapitaldekningsregelverket (Basel II) – førte til ein markert auke i ressursinnsatsen både i bank- og verdipapirtilsynet frå 2004 til 2006. Særleg det svenske tilsynet auka bemanninga si kraftig frå 2004 til 2006, også innanfor forsikringstilsynet.

Ein offentlig versjon av rapporten er publisert på nettstaden til Kredittilsynet.

Ressursinnsats fordelt på tilsynsområde og aktivitetsområde

Tabell 4 viser at det var ein auke i ressursinnsatsen på åtte årsverk frå 2006 til 2007. Auken var likevel heile ti årsverk mindre enn planlagt. Årsaka er at det i enkelte nye stillingar blei tilsett folk seinare enn ein hadde tenkt, at vakansar auka betydeleg, og at langtidssjukefråværet auka noko. Tabellen viser at ressursbruken på dei fleste områda har auka frå 2006. For verdipapirmarknaden og rekneskapsførarar gjekk ressursbruken noko ned.

Tabell 4: Ressursinnsats fordelt på tilsynsområde

	2005		2006		2007	
	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent
Bankar	38,5	20,8	40,5	21,8	41,7	21,5
Finansieringsselskap	2,6	1,4	2,4	1,3	2,5	1,3
Kredittføretak	1,8	1,0	1,8	1,0	2,4	1,2
Forsikringsselskap	25,7	13,9	25,6	13,8	26,3	13,6
Holdingselskap	3,8	2,0	3,5	1,9	3,5	1,8
Pensjonskassar og -fond	5,0	2,7	4,0	2,1	6,1	3,1
Verdipapirmarknaden	32,0	17,3	31,1	16,7	30,5	15,7
Eigedomsmeklarar	6,1	3,3	6,3	3,4	7,1	3,7
Inkassoføretak	2,5	1,3	2,5	1,4	2,7	1,4
Revisorar	7,5	4,1	7,8	4,2	9,5	4,9
Rekneskap generelt	0,3	0,2	0,1	0,0	0,6	0,3
Rekneskapskontroll	4,8	2,6	6,0	3,2	8,0	4,1
Rekneskapsførarar	8,2	4,4	8,3	4,5	6,9	3,6
Andre	1,5	0,8	2,3	1,2	2,2	1,1
Ufordelt	44,5	24,1	43,8	23,5	43,6	22,5
Sum	185	100	186	100	194	100

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet vurderer informasjon og kommunikasjon som eit strategisk verkemiddel i tilsynsarbeidet, særleg med sikte på å førebyggje brot på reglar og standardar.

Informasjonstiltak

Informasjonstiltaka rettar seg i første rekkje mot dei føretaka og bransjane Kredittilsynet har tilsyn med, og arbeidet følgjer prinsippa i den statlege informasjonspolitikken. Kredittilsynet legg vekt på kontakten med bransjane som er under tilsyn, og har regelmessige møte med bransjeorganisasjonane. Tilsvarande møte har tilsynet

med samarbeidande styresmakter. Samarbeidet med Forbrukarrådet er formalisert i ein eigen avtale.

Auka pågang frå media om oppgåvene til tilsynet

Kredittilsynet opplever aukande mediedekning av ansvarsoppgåvene sine. I spørsmål knytte til ulike typar lån og spareprodukt viser media stor interesse for korleis tilsynet vurderer marknader og produkt. Kredittilsynet blir nøye følgt av finanspressa, og med situasjonen som oppstod etter at Terra Securities ASA hadde selt finansielle instrument til norske kommunar i 2007, var dekninga i dei norske media omfattande.

Seminar og føredragsverksemd

Kredittilsynet deltek i stor grad på seminar for ulike bransjeorganisasjonar og føretak under tilsyn, og det blir halde mange føredrag om verksemda og arbeidsoppgåvene til Kredittilsynet og om regelverk og retningslinjer for tilsynseiningane. I 2007 arrangerte Kredittilsynet i samarbeid med Oslo Børs seminar om ny verdipapirhandel, nytt regelverk om kapitaldekning, informasjonsplikta til utstedarar og handelsreglane ved børsen. Kredittilsynet deltok òg på ei rekkje seminar som NARF (Norske Autoriserte Regnskapsføreres Forening) arrangerte for om lag 3 000 rekneskapsførarar, der tilsynet orienterte om kva det inneber å ha autorisasjon som rekneskapsfører og om Kredittilsynet si rolle som tilsynsorgan for næringa.

Rundskriv og pressemeldingar

I 2007 sende Kredittilsynet ut 37 rundskriv, mot 23 i 2006. Det blei òg gjort eit omfattande arbeid med sanering av utgåtte rundskriv. Oversikt over dei sanerte rundskriva er publisert i rundskriv 1/2008. Vidare sende Kredittilsynet ut 45 pressemeldingar, mot 41 i 2006. Det blei gjennomført ein pressekonferanse i slutten av februar med framlegging av rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2006*, årsmeldinga og ny strategi.

Nytt intranett i Kredittilsynet

Kredittilsynet lanserer nytt intranett tidleg i 2008 etter eit omfattande utviklingsarbeid. Det nye intranettet integrerer ei rekkje tenester og applikasjonar og har som målsetjing å betre den interne kommunikasjonen på tvers i organisasjonen og gjere arbeidsflyten meir effektiv og oversiktleg for dei tilsette.

Ny nettstad under utvikling

Kredittilsynet starta i 2007 arbeidet med å utvikle ein heilt ny nettstad. Nettstaden til Kredittilsynet er ein hovudkanal for informasjon frå Kredittilsynet og inneheld store mengder informasjon, i tillegg til enkelte rapporteringsløysingar og register med føretak under tilsyn. Den noverande nettstaden vil bli vidareutvikla med ulike tenester fram til den nye nettstaden er venta ferdigstilt ved årsskiftet 2008/2009.

Bruken av nettstaden

I 2007 var 177 000 unike besøkjande innom nettstaden til Kredittilsynet, og dei stod for 506 000 besøk totalt. Det er ein auke på 46 prosent for unike besøkjande frå 2006, og ein auke på 18 prosent frå 2006 i talet på besøk på nettstaden totalt.

Tabell 5: Besøk på nettstaden til Kredittilsynet

	2005	2006	2007
Unike besøkjande	97 000	121 000	177 000
Besøk i alt	320 000	429 000	506 000

Hvitvasking.no – netteneste frå Økokrim og Kredittilsynet

Økokrim og Kredittilsynet står bak ein ny nettstad som samlar relevant informasjon om tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering. Den nye nettstaden, hvitvasking.no, som blei skipa 1. november 2007, inneheld oversikter over regelverk, rapporteringsrutinar og ulik kontaklinformasjon knytt til arbeidet mot kvitvasking. Det redaksjonelle ansvaret og kostnadene er fordelte mellom Økokrim og Kredittilsynet.

Dokumentinnsyn hos Kredittilsynet

I 2007 fekk Kredittilsynet i alt 455 førespurnader om innsyn med bestillingar på 2 894 dokument. Av desse var 2 265 dokument heilt offentlege, 201 dokument blei sende ut som offentlege versjonar og 428 dokument ikkje blei utleverte (heilt unntatte frå offentleg innsyn). Dei aller fleste innsynsbestillingane kjem via e-post.

Tabell 6: Innsynskrav – dokument

	2005	2006	2007
Bestillingar	1 374	2 501	2 894
Ikkje utleverte	159	237	428

Nokre sentrale tal og data over tilsynsverksemda

Tabell 7: Oversikt over tal på føretak under tilsyn per 31.12.2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Bankar og finansinstitusjonar					
Sparebankar	129	127	126	124	123
Forretningsbankar	15	13	14	15	16
Filialar i utlandet av norske bankar	9	10	10	12	12
Filialar i Noreg av utanlandske bankar	8	8	9	8	10
Finansieringsselskap	29	28	30	30	30
Filialar i utlandet av norske finansieringsselskap	2	2	3	4	4
Filialar i Noreg av utanlandske finansieringsselskap	21	22	17	20	21
Kredittføretak	10	11	11	11	11
Filial i Noreg av utanlandsk kredittføretak	1	1	1	1	1
E-pengeføretak					
E-pengeføretak	4	5	5	4	3
Forsikring					
Livsforsikringsselskap	7	6	6	9	10
Fondsforsikringsselskap (unit linked-selskap)	6	5	5	2	0
Skadeforsikringsselskap	46	46	46	44	44
Lokale sjøtrygdslag	13	13	13	13	13
Lokale brannkasser	20	20	20	20	20
EØS-filialar og utanlandske selskap v/generalagentur	30	33	39	41	46
Forsikringsformidlingsføretak*	50	49	56	107	197
Private pensjonskasser	107	95	93	91	86
Pensjonsfond	50	33	22	19	17
Kommunale pensjonskasser	30	30	29	28	29
Holdingselskap					
Holdingselskap	8	8	8	9	12
Verdipapirinstitusjonar					
Verdipapirføretak	87	78	75	85	132**
Filialar i Noreg av utanlandske verdipapirføretak	10	10	11	9	10
Forvaltningsselskap for verdipapirfond	23	21	21	23	23
Oppgjersentralar	2	2	2	3	3
Verdipapirsentral	1	1	1	1	1
Regulerte marknader, inkl. børsar	3	3	3	3	6
Revisorar					
Revisorar	5 154	5 358	5 495	5 567	5 670
Revisjonsselskap	514	518	569	730	789
Rekneskapsførarar					
Rekneskapsførarar	6 598	6 724	7 179	7 472	7 699
Rekneskapsførarselskap	2 566	2 542	2 632	2 652	2 691
Eigedomsmekling					
Eigedomsmeklarføretak	542	572	642	682	717
Advokatar med eigedomsmekling i eigen praksis	1 094	1 178	1 213	1 355	1 324
Bustadbyggjelag	47	41	39	38	37
Inkassoverksemd					
Inkassoføretak	123	114	121	117	112
Oppkjøpsføretak	10	10	8	6	8

* Talet på forsikringsformidlingsforetak er auka etter at lova om forsikringsformidling tredde i kraft 1. januar 2006. Forsikringsagentforetak som distribuerer forsikringar for norske forsikringsselskap, er ikkje inkluderte i denne oversikta.

** Talet på verdipapirforetak med konsesjon er vesentleg auka etter at den nye verdipapirhandelova tredde i kraft 1. november 2007 (sjå òg omtale på side 44).

Kredittilsynet har i tillegg rekneskapskontroll med den finansielle rapporteringa til om lag 300 børsnoterte foretak.

Bankenes BetalingsSentral AS (BBS) og EDB Business Partner ASA er ikkje under direkte tilsyn frå Kredittilsynet, men er relevante for Kredittilsynets tilsynsverksemd som leverandørar av tekniske løysingar for norske finansinstitusjonar.

Tabell 8: Tal på stadlege tilsyn fordelt på institusjonstypar (inkl. IT-tilsyn)

	2003	2004	2005	2006	2007
Bank/finans	53	57	50	48	47
E-pengeforetak	–	–	–	1	–
Holdingselskap	–	4	2	–	2
Forsikringsselskap	19	11	9	5	6
Forsikringsformidlingsforetak	6	3	1	5	3
Pensjonskasser og -fond	5	4	1	1	2
Verdipapirforetak	23	14	22	18	20
Andre verdipapirinstitusjonar (inkl. forvaltningsselskap for verdipapirfond)	13	7	14	7	6
Revisorar	19	65	52	52	22
Rekneskapsførarar	35	15	56	46	41
Eigedomsmeklarar	12	18	22	40	51
Inkassoforetak	12	25	7	5	6
Datasentralar	2	2	5	3	4

Tabell 9: Tal på IT-tilsyn (stadlege) fordelt på institusjonstypar

	2003	2004	2005	2006	2007
Bank/finans	6	4	9	7	5
E-pengeforetak	–	–	–	1	–
Holdingselskap	–	2	1	–	–
Forsikring	1	2	1	2	2
Forsikringsformidlingsforetak	–	–	–	–	–
Pensjonskasser og -fond	–	–	–	–	–
Verdipapirforetak	4	4	5	2	3
Andre verdipapirinstitusjonar (inkl. forvaltningsselskap for verdipapirfond)	4	4	6	3	2
Revisorar	–	–	–	–	1
Rekneskapsførarar	4	1	1	1	1
Eigedomsmeklarar	–	1	1	–	1
Inkassoforetak	–	1	2	1	1
Datasentralar/IT-leverandørar	2	2	5	3	4
Andre	–	1	–	1	–

Det blei gjennomført 20 IT-tilsyn, anten separat eller i samband med ordinære tilsyn i foretaka. I tillegg blei det utført 35 forenkla IT-tilsyn og behandla 10 meldingar mottekne etter lov om betalingsystem.

Tabell 10: Saker som er behandla etter delegasjon frå Finansdepartementet

	2003	2004	2005	2006	2007
Saker behandla etter lov av 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker	46	69	71	71	53
Saker behandla etter lov av 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker	21	32	21	27	7
Saker behandla etter lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner	53	130	131	149	119
Saker behandla etter lov av 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet	74	45	50	71	2*
Saker behandla etter lov av 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv.	–	–	–	–	58*
Saker behandla etter lov av 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner	–	–	–	–	–

* Lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. tok til å gjelde 1. juli 2006 i følge res. 30. juni 2006 nr. 774. Lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet blei oppheva frå same tidspunktet. Vedtaka i 2006 er gjorde i medhald av begge lovene.

Bank og finans

Bankene er sentrale aktører i det finansielle systemet. Regulering og tilsyn er viktig for å bidra til å sikre finansiell stabilitet og tillit til det finansielle systemet. Tilsynet med bank- og finanssektoren skal bidra til solide foretak som har god risikobevisthet, styring og kontroll. Finansielle tjenester skal ytes etter gjeldende regelverk til beste for samfunnet og brukerne.

Utviklingstrekk og utfordringer

2007 var første år med nytt kapitalkravsregelverk, Basel II. De største bankene som fikk godkjent bruk av interne modeller for beregning av kapitaldekning for kredittrisiko, sendte inn sine risiko- og kapitalvurderinger (ICAAP-er) for gjennomgang og vurdering i Kredittilsynet. Dette var nytt både for bankene og Kredittilsynet og det lå derfor en god del elementer av læring i disse prosessene for alle parter.

De fleste små og mellomstore bankene valgte å benytte overgangsreglen og innfører Basel II fra 2008.

Tilpasning til nytt internasjonalt regnskapsregelverk (IFRS) parallelt med innføring av nytt kapitalkravsregelverk har vært krevende for bankene.

Tilsyn og overvåking

Overvåking og analyser

Overvåking og analyser av utvikling i økonomi, markeder og av situasjonen i den finansielle sektoren er en nødvendig forutsetning for et løpende soliditetstilsyn med enkeltinstitusjoner. Analysene danner bakgrunn for Kredittilsynets vurdering av den generelle tilstanden i finanssektoren, og for tilsynet med enkeltinstitusjoner.

Som ledd i den makroøkonomiske overvåkingen utarbeides halvårslige analyser og vurderinger av mulige stabilitetsproblemer i finanssektoren. Bankene er av sentral betydning for finansiell stabilitet. Det utarbeides også kvartalsvise rapporter av situasjonen i banker, finansieringsselskaper og kredittforetak, med vekt på resultatutvikling og soliditet. Pressemeldinger i februar, mai, august og november oppsummerer disse analysene. Samlede vurderinger av situasjonen og ulike risikoer for norske finansinstitusjoner i lys av utviklingen i økonomi og markeder, publiseres i rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2007*.

I analyse- og overvåkingsarbeidet var det i 2007 særlig oppmerksomhet på utviklingen i kreditt- og boligmarkedene i Norge, og på den internasjonale uroen utløst av krisen i amerikanske boligmarkeder. Boligprisfall i USA førte til høyt mislighold og økte tap på boliglån som var tatt opp av låntakere med svært svak gjeldsbetjeningssevne. Sterkt verdifall på verdipapirer utstedt med sikkerhet i slike subprime boliglån, og stor usikkerhet om størrelse og fordeling av tap, førte til smittevirkninger til andre deler av verdipapirmarkedene og til pengemarkedene. Det ble lagt vekt på analyse av mulige konsekvenser på norske finansmarkeder av uroen i internasjonale markeder. Utviklingen i USA demonstrerte hvilken betydning boligmarkedene og gjeldssituasjonen i husholdningene kan ha for stabilitet og tillit til finansmarkedene.

Som følge av uroen i de internasjonale finansmarkedene var bankenes likviditetsrisiko gjenstand for spesiell overvåking i andre halvår 2007. Kredittilsynet undersøkte de større bankenes eksponeringer mot amerikanske subprime boliglån, og fulgte løpende deres likviditetssituasjon. For å kartlegge situasjonen også i mellomstore og mindre institusjoner, ble det i september foretatt en undersøkelse i alle banker,

finansieringsselskaper og kredittforetak av likviditetssituasjonen og faren for vesentlige tap som følge av eksponering mot amerikanske boligmarkeder. Resultatet av undersøkelsene bekreftet at norske banker i liten grad var direkte eksponert mot subprime boliglån. Det var tegn til noe mer kortsiktig finansiering også i norske banker. Norske bankers høye innskuddsdekning og finansiering gjennom langsiktig opplåning bidro likevel til en tilfredsstillende likviditetssituasjon i det norske bankmarkedet gjennom andre halvdel av 2007.

Bankenes resultater for 2007 bekreftet at bankene i begrenset grad var berørt av den internasjonale uroen. Resultatene var noe svakere i 2007 enn i 2006. Bankenes netto renteinntekter fortsatte å falle, til tross for høy volumvekst. Bankene hadde i 2007 noe tap som følge av det generelle kredittrisiko påslaget på obligasjoner utstedt av private foretak og av høyere fundingkostnader som følge av risikopåslag i pengemarkedene. Utlånstapene i norske banker var svært små, og bidro til at lønnsomheten i 2007 var god.

Veksten i norsk økonomi var svært sterk i 2007. Arbeidsledigheten var på sitt laveste nivå på 20 år, samtidig som inflasjonen fortsatt var lav. Gjeldsbelastningen i husholdningene fortsatte å øke også i 2007. Boligprisveksten avtok imidlertid markert gjennom året, og boligprisene falt svakt i siste halvår. Sårbarheten i deler av husholdningssektoren økte i 2007 som følge av økende gjelds- og rentebelastning, svært liten bruk av fastrenteavtaler og økende omfang av avdragsfrihet. På oppdrag fra Kredittilsynet gjennomførte Statistisk sentralbyrå i 2007 undersøkelser på mikrodata av husholdningenes rentefølsomhet. Kredittilsynet foretok også i 2007 undersøkelser av belåningsgrad og andre forhold ved bankenes kredittpraksis for boliglån. For første gang ble en slik undersøkelse gjennomført for alle banker, og ikke bare de 30 største. I tillegg ble det også gjennomført en tilsvarende undersøkelse av rammekreditter. Denne formen for lån med sikkerhet i bolig viste i 2007 en sterk vekst, mens veksten i de tradisjonelle nedbetalingslånene falt. Det ble i 2007 gjennomført stedlige tilsyn i de større bankene med særlig oppmerksomhet rettet mot kredittpraksis for boliglån. Tilsynene viste at det fortsatt var forbedringsmuligheter i bankenes kredittpraksis.

Konjunkturoppgangen i norsk økonomi har vært ledsaget av høy lønnsomhet og høye egenkapitalandeler i norske foretak. Resultatbedringen har ført til at foretakenes rentebelastning ikke har økt til tross for en meget sterk gjeldsvekst. På bakgrunn av den sterke gjeldsveksten i foretakene, undersøkte Kredittilsynet i 2007 eksponeringer og bankenes risikovurderinger av utlån til ulike næringer, blant annet shipping, fiskeoppdrett og eiendomsdrift. Som følge av den sterke oppgangen i leiepriser og omsetningspriser på nærings-eiendom, gjennomførte Kredittilsynet høsten 2007 et seminar hvor situasjonen i disse markedene ble gjennomgått med banker og andre markedsaktører.

Kredittilsynet har over flere år fulgt bankenes lånefinansiering av verdipapirinvesteringer. Dette ble også gjort i 2007. Undersøkelsene omfattet også finansiering av investeringer i sammensatte produkter, jf. egen undersøkelse omtalt under. Omfanget av slike utlån er lite for bankene samlet sett, og utgjør om lag tre prosent. For enkelte banker er denne aktiviteten av større betydning. Kredittilsynet undersøkte også sommeren 2007 eventuelle tvangssalg av verdipapirer som følge av fallet i aksjemarkedet.

Generelt om stedlig tilsyn

For foretak som følges opp med stedlig tilsyn anvendes risikobasert tilsynsmetodikk basert på internasjonale tilsynsstandarder. Det ble i 2007 gjennomført 47 stedlige tilsyn i banker og finansieringsforetak.

Metoden for det stedlige tilsynet er basert på bruk av risikomoduler. For banker benyttes moduler for kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell risiko og modul for overordnet styring og kontroll. Modulene er rammeverk for å kartlegge risikoer og risikonivå i foretaket og foretakets styring og kontroll av risikoene.

Tilsynsmessig oppfølging av kapitaldekningsregulverket

Et hovedelement i tilsynsvirksomheten er de nye kapitaldekningsreglene (Basel II) som trådte i kraft 1. januar 2007. Det nye regelverket skal bedre risikostyring i bankene og sørge for større samsvar mellom risiko og egenkapital. Bankene har hatt adgang til å utsette overgangen til nytt regelverk til 2008. Et stort antall mindre og mellomstore institusjoner har benyttet denne muligheten.

Beregning av minstekrav til ansvarlig kapital

De nye reglene åpner for at institusjoner kan søke Kredittilsynet om å bruke interne modeller (IRB-modeller) for å beregne minstekrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko. I perioden 2005–2007 ble det gjort et omfattende arbeid i Kredittilsynet for å behandle IRB-søknader. Behandlingen bygger på felles forståelse hos europeiske tilsynsmyndigheter (CEBS) om prosedyrer og vurderingskriterier for beslutninger om å innvilge tillatelse til å benytte IRB-modeller. Det kreves blant annet meget utførlige søknader og dokumentasjon i henhold til et format utarbeidet av Kredittilsynet.

Kredittilsynet ga i februar 2007 tillatelse til at DnB NOR Bank ASA, Sparebanken Nord-Norge, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Midt-Norge og Sparebanken Vest bruker grunnleggende IRB-metode for denne beregningen. Det ble stilt vilkår om fullt ut å dokumentere tilfredsstillelse av enkelte detaljkrav innen første halvår 2007. De fem norske bankene var de første i Norden og blant de første i Europa som fikk formell IRB-tillatelse. Senere i 2007 fikk også Nordea Bank Norge og DnB Boligkreditt tillatelse til å bruke IRB.

Det er ventet at bankene som benytter IRB-modeller etter hvert vil få lavere kapitalkrav for kredittrisiko enn banker som bruker standardmetoden. I en overgangsperiode fram til 2010 begrenses reduksjonen i minstekravet. Den ansvarlige kapitalen skal utgjøre minst 95 prosent av kapitalkravet beregnet etter Basel I-regulverket i 2007, i 2008 skal den utgjøre minst 90 prosent og minst 80 prosent for 2009. Kredittilsynet vil følge opp både bruken av modellene og den risikoen som bankene tar. Opplegget for oppfølgingen vil bli utformet i 2008.

Vurdering av faktisk kapitalbehov (ICAAP)

I tillegg til å beregne minstekrav til ansvarlig kapital etter pilar 1, krever pilar 2 i det nye regelverket at foretakene gjennomfører en intern kapitalvurderingsprosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP) for å ta stilling til faktisk kapitalbehov. Kredittilsynet har understreket betydningen av at styret er tungt involvert i kapitalvurderingsprosessen.

Det faktiske kapitalbehovet skal dekke risikoer som det ikke er tatt hensyn til i beregning av minimumskravet etter pilar 1. Det skal også dekke risiko forbundet med at kvantifisering av risiko og kapitalbehov er basert på metoder og data som inneholder usikkerhet. Foretakene

må ta hensyn til at kapitalbehovet skal være framtidsrettet og ta hensyn til forretningsplaner, vekst og tilgang til kapitalmarkedene. Kapitalbasen skal være tilstrekkelig for å gjennomleve en nedgangskonjunktur med negative resultater og vansker med innhenting av ny kapital.

Kredittilsynets oppfølging av bankenes kapitalvurderingsprosesser (SREP)

Kredittilsynet skal evaluere institusjonenes kapitalvurderingsprosess (Supervisory Review Evaluation Process – SREP), inkludert nivået på den ansvarlige kapitalen i forhold til det beregnede minstekravet og i forhold til foretakets risikoprofil, samt vurdere om kapitalvurderingsprosessen inngår som en integrert del av styrings- og kontrollsystemene i foretakene. Europeiske tilsynsmyndigheter (CEBS) har utarbeidet felles retningslinjer for tilsynsprosessen. Kredittilsynet legger hovedtrekkene i disse retningslinjene til grunn for sin tilsynspraksis og for evalueringen av institusjonens kapitalvurderingsprosess. Kredittilsynet presenterte prinsippene for evalueringen i rundskriv 21/2006. I 2007 evaluerte Kredittilsynet kapitalvurderingen til de sju bankkonsernene som benytter eller har søkt om å få benytte IRB. Bankene mottok Kredittilsynets tilbakemelding med omtale av forhold som bør videreutvikles. Det pågår også evaluering av kapitalvurderingsprosessen til seks andre banker som i 2007 valgte å rapportere etter standardmetoden i Basel II.

Offentliggjøring av finansiell informasjon

Det nye regelverket om kapitalkrav regulerer også foretakenes offentliggjøring av informasjon om kapital og risikoforhold i banken (pilar 3). Kredittilsynets ga merknader til enkelte bestemmelser av denne delen av forskriften i rundskriv 27/2007.

Tematilsyn

For å kartlegge eventuelle endringer i utlånspraksis for lån med pant i bolig ble det i 2007 gjennomført tematilsyn om boligfinansiering i åtte banker. Samtidig ble bankenes praktisering av frarådningsplikten i finansavtaleloven og informasjonen til kunder om konsekvensen av renteøkning kartlagt.

Tematilsynet avdekket at kundenes likviditet blir overvurdert i flere banker. I rapporten gis det dessuten uttrykk for at bruk av avdragsfrihet for å muliggjøre høyere lån til kunder med svak betjeningsevne øker kreditttrisikoen. Banker som innvilger lange boligkreditter, bør

betinge seg rett til å kreve fornyelse av kredittene i løpetiden. Som et ledd i å overvåke risikoen knyttet til bolig finansiering, bør bankene følge opp omfanget av saker som avviker fra de viktigste bevilgningskriteriene.

En oppsummering av tilsynet, *Tematilsyn om boligfinansiering*, er tilgjengelig på Kredittilsynets nettsted. I Kredittilsynets rapport *Tilstanden i finansmarkedet 2007* omtales situasjonen i kreditt- og boligmarkedet nærmere.

Oppfølging av hvitvaskingsregelverket

I 2007 ble det gjennomført fire stedlige tilsyn og ett dokumentbasert tilsyn med etterlevelse av hvitvaskingsregelverket som hovedtema. Etterlevelse av hvitvaskingsregelverket ble også dekket ved generelle tilsyn.

Tilsynene avdekket alvorlige brudd på hvitvaskingsregelverket, som manglende etablering av elektronisk overvåkingssystem og mangler ved identitetskontrollen.

I fjerde kvartal 2007 ble det rettet skriftlig forespørsel til samtlige finansieringsforetak om etablering av system for elektronisk transaksjonsovervåking.

Norske tiltak for å motvirke hvitvasking av utbytte og finansiering av terrorisme ble evaluert av Financial Action Task Force (FATF) i første halvår 2005. Kredittilsynet fulgte opp påpekingene fra rapporten, blant annet med informasjon til de rapporteringspliktige foretakene og spesialtilsyn med foretak som driver valutavirksomhet. Norge skulle to år etter evalueringen i regi av FATF melde tilbake om hvilke tiltak som er iverksatt. Kredittilsynets sendte innspillene sine til Finansdepartementet og Justisdepartementet.

Nordisk bankkriseøvelse

I september 2007 ble det gjennomført en felles nordisk kriseøvelse. Øvelsen inkluderte finansdepartementene, sentralbankene og banktilsynsmyndighetene i de nordiske landene, i tillegg til sentralbankene i Estland, Latvia og Litauen. Øvelsen pågikk i fire dager. Bankmarkedet i det nordisk-baltiske området er sterkt integrert, og formålet med øvelsen var å teste eksisterende opplegg for koordinering og samarbeid mellom de deltakende institusjonene i Norden. I øvelsen var scenariet nedgangskonjunktur og økte utlånstap i de

nordiske bankene. Det oppsto uro i valutamarkedene og pengemarkedsrentene økte. Samtidig ble det antatt at det oppsto tekniske problemer i større banker. Øvelsen ga nyttige erfaringer med krisehåndtering. Den viste samtidig at koordineringen av krisehåndtering mellom myndighetsorganer i flere land er krevende.

Undersøkelse om sammensatte produkter

Kredittilsynet gjennomførte i 2007 en undersøkelse blant 15 banker om sammensatte produkter. Med sammensatte produkter i denne sammenheng menes investeringsprodukter som består av en innskudds- eller obligasjonsdel og et derivatelement. Temaer som undersøkelsen omfattet, var blant annet avkastningshistorikk, salg og markedsføring av sammensatte produkter, intern opplæring av rådgivere/selgere, bankenes inntekter relatert til produktene og rådgivere/selgeres økonomiske fordeler relatert til salg av sammensatte produkter. Resultat av undersøkelsen indikerer at avkastningen på egenkapitalfinansierte, sammensatte produkter i gjennomsnitt ikke har generert mer avkastning enn en risikofri investering. Lånefinansierte investeringer gir samlet sett enda mer beskjeden avkastning og i mange tilfeller også negativ avkastning. Skillet mellom rådgivning og salg framkommer ikke klart. Undersøkelsen gir indikasjoner på at salg og lånefinansiering av sammensatte produkter avtar. Resultatene

av undersøkelsen ble publisert på Kredittilsynets nettsted 3. januar 2008. Saken følges opp med egen forskrift, jf. omtale under «Regelverksutvikling», side 33.

Administrasjon av banker i krise

Bankenes Sikringsfond nedsatte i 2006 en arbeidsgruppe for å utrede virkningen av at en bank får soliditets- eller likviditetsproblemer. Det skulle vurderes alternative løsninger til hvordan en slik situasjon bør håndteres for at innskytere og lånetakere skal bli minst mulig skadelidende. Kredittilsynet deltok i arbeidsgruppen, som presenterte sin rapport i mars 2007. Kredittilsynet deltar i en arbeidsgruppe som arbeider med oppfølging av og tiltak mot de problemene som ble avdekket.

Medlemskap i innskuddsgarantiordningen for filialer av utenlandske banker

Kredittilsynet inngikk i 2007 samarbeidsavtaler med de svenske, islandske og danske banktilsynsmyndighetene i forbindelse med at filialene til Danske Bank A/S, Nordnet Bank AB og Kaupthing Bank hf. i Norge fikk medlemskap i innskuddsgarantiordningen.

Medlemskapet innebærer at bankenes innskytere i filialene får samme garanti knyttet til sitt innskudd som de ville fått i en norsk bank.

Forvaltning

Eierkontroll i finansinstitusjoner

I 2007 ble følgende tillatelser gitt med hjemmel i finansieringsvirksomhetslovens regler om eierkontroll i finansinstitusjoner:

- Spring Capital AS' erverv av grunnfondsbevis i SpareBank 1 SR-Bank – inntil 20 prosent
- Glitnir banki hf.s erverv av aksjer i Bank 2 ASA – inntil 20 prosent
- Gjensidigestiftelsens erverv av kvalifisert eierandel i Gjensidige Forsikring BA

Dessuten ble det gitt tidsbegrenset tillatelse i forbindelse med emisjon i Storebrand ASA:

- Kaupthing Bank hf.s erverv av aksjer i Storebrand ASA – inntil 25 prosent

- J.P. Morgan Securities Ltd.s erverv av aksjer i Storebrand ASA – inntil 25 prosent
- UBS Limiteds erverv av aksjer i Storebrand ASA – inntil 25 prosent

Sparebankstrukturen

I 2007 var det flere strukturelle endringer i sparebanksektoren. Kredittilsynet behandler søknader om konsesjon og fusjoner og oversender sin tilråding til Finansdepartementet.

- Finansdepartementet ga i februar tillatelse til sammenslåing av Ankenes Sparebank og Narvik Sparebank. Den nye sparebanken skal hete Sparebanken Narvik.
- Sparebanken Bien fikk i oktober tillatelse fra Finansdepartementet til å omdannes til aksjesparebank, med Stiftelsen Sparebanken Bien som eier av alle aksjene i Sparebanken Bien AS.

- Finansdepartementet avsto i mars 2007 søknad fra Tingvoll Sparebank og Sparebanken Møre om overdragelse av virksomheten i Tingvoll Sparebank til Sparebanken Møre, samt søknaden fra Sparebanken Sogn og Fjordane om omdanning til aksjebank. Avslagene var særlig begrunnet i at Finansdepartementet mente at Stortinget må ta stilling til noen viktige prinsipielle spørsmål før en eventuell tillatelse kan gis. Banklovkommisjonen utreder nå dette nærmere.

Konsesjonssøknader

Tillatelse til fusjon mellom BBS Handel og Varekjøp AS og Teller AS

Med bakgrunn i Kredittilsynets anbefaling, ga Finansdepartementet i juli tillatelse til fusjon mellom BBS Handel og Varekjøp AS og Teller AS. Førstnevnte foretak er et datterselskap av Bankenes Betalings-Sentral AS (BBS AS), som besluttet å skille ut virksomheten til dette og to øvrige datterselskaper. Det ble samtidig gitt tillatelse til etablering av finanskonsern med BBS AS som morselskap.

I oktober ble det imidlertid søkt om tillatelse til endring av fusjonsmodellen, slik at BBS AS og Teller AS vil være selvstendige søsterselskaper og inngå i et finanskonsern med Blå Holding AS som morselskap og eierforetak. Finansdepartementet ga i desember 2007 tillatelse til en slik fusjon, men stilte krav om at Blå Holding AS skal være et finansielt holdingselskap.

Folkia AS

Med bakgrunn i Kredittilsynets tilråding ga Finansdepartementet i september 2007 tillatelse til etablering av finansieringsselskapet Folkefinans AS (Folkia AS etter navneendring). Kravet til aksjekapital ble satt til et beløp i norske kroner som svarer til 5 millioner euro. Selskapet regner med å starte opp i løpet av første kvartal 2008.

Bank Norwegian AS

Finansdepartementet ga i september 2007 Bank Norwegian AS tillatelse til å drive bankvirksomhet. Som vilkår for etableringen ble det blant annet fastsatt at banken skulle stiftes med en innskutt kapital på minimum 270 millioner kroner. Et annet vilkår var at Norwegian Air Shuttle ASA ikke skal inneha større eierandel i Norwegian Finans Holding ASA enn 20 prosent. I forhold til denne grensen skal også

ledende ansatte i Norwegian Air Shuttle ASA og aksjeeiere med aksjeandel i Norwegian Air Shuttle ASA på 10 prosent eller mer, medregnes. Banken startet virksomheten i november 2007.

Pareto Bank ASA

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet i november 2007 Pareto Bank ASA tillatelse til å etablere forretningsbank med 510 millioner kroner i aksjekapital. Banken vil ha sitt hovedkontor i Oslo, og vil rette virksomheten sin mot større privatkunder og deres selskaper. Banken vil særlig konsentrere seg om verdipapir- og prosjektfinansiering, samt formidling av spare- og investeringsprodukter.

DnB NOR Bank ASAs erverv av SalusAnsvar AB

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet i oktober 2007 DnB NOR Bank ASA tillatelse til å erverve 100 prosent av aksjene i SalusAnsvar AB (publ.). SalusAnsvar AB er morselskapet i et svensk finanskonsern som hovedsakelig driver salgsvirksomhet på agentbasis av diverse forsikrings- og livsforsikringsprodukter, og til en viss grad også bankprodukter. Selskapet eier tre selskaper med konsesjon til å drive forsikringsvirksomhet fra svenske tilsynsmyndigheter: Livsförsäkringsaktiebolaget SalusAnsvar, SalusAnsvar Gruppliv-försäkringsaktiebolag og SACO SalusAnsvar Försäkrings AB.

Landkredittkonsernet

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet i oktober 2007 tillatelse til at Landkreditt-konsernet omorganiseres med kredittforeningen (Landkreditt) som konsernspiss. Endringen skjer som følge av nye lovregler på bakgrunn av Banklovkommisjonens utredning NOU 2006: 17. Tillatelsen innebærer at Landkreditt kan overføre sin operative virksomhet til Landkreditt Bank AS, og godkjennes som morselskap i finanskonsern organisert etter den såkalte holdingmodellen.

Andre forvaltningsaker

Taushetsplikt

Kredittilsynet sendte i mars 2007 rundskriv 10/2007 til alle banker og finansieringsforetak med anmodning om å gå gjennom rutiner og den interne kontrollen med rutine for å sikre at taushetsplikten overholdes.

Kredittilsynet foretok videre enkelte undersøkelser i noen foretak, og tok opp saken i samarbeidsmøter med bankenes organisasjoner. Bakgrunnen var at Håvard Melnæs' bok *En helt vanlig dag på jobben* (Kagge Forlag) om ukebladet *Se og Hørs* journalistikk omtalte lekkasje knyttet til enkeltpersoners kontoforhold.

Finansnæringen er underlagt helt spesifikke og klare taushetsregler som syntes å være overtrådt. Taushetspliktbestemmelsene vil for øvrig følges opp ved stedlig tilsyn.

Obligasjoner med fortrinnsrett

Nye regler om obligasjoner med fortrinnsrett trådte i kraft i 2007. BN Boligkreditt AS, DnB NOR Boligkreditt AS, SpareBank 1

Boligkreditt AS, Storebrand Kredittforetak AS og Terra Boligkreditt AS har søkt om og fått tillatelse til å drive virksomhet med utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.

Omorganisering av Glitnir banki hf.s virksomhet i Norge

Kredittilsynet sendte sin anbefaling til Finansdepartementet i september 2007 om at Bolig- og Næringsbanken ASA og Glitnir Bank ASA får tillatelse til å fusjonere, med Bolig- og Næringsbanken ASA som overtakende selskap. I tillegg anbefalte Kredittilsynet at det gis tillatelse til enkelte andre endringer i Glitnir-konsernets organisering av virksomheten i Norge. Finansdepartementet ga i desember Glitnir tillatelse til å omorganisere sin virksomhet i Norge.

Regelverksutvikling

Kapitaldekningsregelverket

Nytt kapitaldekningsregelverk for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak trådte i kraft 1. januar 2007. Kredittilsynet ga i 2007 utfyllende opplysninger og retningslinjer til kapitaldekningsforskriften i rundskriv. Kredittilsynets oppfølging av regelverket er omtalt under avsnittet «Tilsyn og overvåking», side 28–29.

Regnskap

Årsregnskapsforskriften for banker og finansieringsforetak ble endret i mars 2007. Foretakene kan etter de nye reglene avlegge selskapsregnskap etter IFRS. For mer informasjon om de norske regnskapsreglene for bank og forsikring, se kapitlet «Regnskaps-tilsyn», side 55.

Likviditetsstyring

På bakgrunn av Kredittilsynets forslag fastsatte Finansdepartementet nytt regelverk for likviditetsstyring i norske banker med virkning fra 1. juli 2007. Forskriften erstatter tidligere kvantitative grenser med mer kvalitative krav knyttet til god likviditetsstyring.

Kundemobilitet i bankmarkedet – kontonummerportabilitet

Etter oppdrag fra Finansdepartementet vurderte en arbeidsgruppe tiltak og ordninger som kan gjøre det enklere for kunder å bytte bank-

forbindelse for å øke kundemobiliteten i bankmarkedet og dermed også konkurransen mellom bankene. Et særlig spørsmål som gruppen skulle vurdere, var muligheten for å beholde bankkontonummer ved bytte av bank. Arbeidsgruppen besto av deltakere fra Kredittilsynet, Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH), Sparebankforeningen, Forbrukerrådet, Konkurransetilsynet og Norges Bank.

Konklusjonen fra arbeidet var at de samfunnsøkonomiske gevinstene ikke vil oppveie kostnadene ved kontonummerportabilitet. Banknæringen har selv startet arbeid for å utvikle anbefalinger som skal gjøre det lettere for kunder å bytte bank. Etter planen skal disse anbefalingene gjelde fra 2008. Det ble anbefalt at behov for myndighetsregulering vurderes nærmere når banknæringens egne tiltak har fått virke en tid. Kredittilsynet ble med brev i januar 2008 bedt om å følge opp næringens tiltak på området.

Forbud mot produktpakker – Kredittilsynets svar på Finansdepartementets henvendelse

Kredittilsynet evaluerte på oppdrag fra Finansdepartementet virkningen av produktpakkeforskriften. Kredittilsynet vurderte blant annet eventuelle ytterligere tiltak for mer effektiv regulering av produktpakker. Etter Kredittilsynets vurdering er det ikke grunnlag for ytterligere regulering av produktpakker, som for eksempel totalforbud mot premiereduksjoner mv., som belønning for å tegne flere forsikringer i samme selskap.

Obligasjoner med fortrinnsrett

Nye regler om kredittforetaks adgang til å finansiere utlånsvirksomheten ved å utstede obligasjoner med fortrinnsrett trådte i kraft 1. juni 2007. Hensikten med reglene er å legge til rette for at kredittforetak kan hente inn langsiktig kapital med gunstige vilkår, og låne dette ut igjen, for eksempel som pantesikrede boliglån.

Ledelse i banker

I mars 2007 ble det bestemt at daglig leder eller annen ledende ansatt ikke lenger skal være medlem i styret i sparebanker og forretningsbanker. Bestemmelsene om fellesmøte mellom styret og forstanderskap/representantskap er opphevet.

Forslag til ny hvitvaskingslov

Finansdepartementet nedsatte i november 2006 et lovutvalg for å vurdere tiltak mot hvitvasking av penger og terrorfinansiering. Kredittilsynet deltok i utvalget. Utvalgets forslag til ny hvitvaskingslov var på høring høsten 2007, og Finansdepartementet legger opp til å fremme et lovforslag tidlig i 2008. Det nye regelverket gjennomfører EUs tredjengenerasjonsdirektiv og flere av FATFs anbefalinger i norsk rett. Det foreslås at differensiert og risikobasert kundekontroll blir gjennomført. For kundeforhold med antatt høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering må det iverksettes forsterkede kontrolltiltak. Kredittilsynet avga høringsuttalelse i september der det vektla behovet for å gjøre lov- og forskriftsutkastet enklere tilgjengelig og ga i prinsippet sin tilslutning

til å oppheve kravet om personlig frammøte ved kundekontrollen. Kredittilsynet er imidlertid kritisk til forslaget om en tilnærmet ubegrenset adgang til utkontraktering av kundekontrollen.

Navnebestemmelser – finansinstitusjoners bruk av annet navn på foretaket

Finansdepartementet ba Kredittilsynet utarbeide forslag til lovregler som generelt forbyr finansinstitusjoner å bruke sekundære forretningskjennetegn, det vil si et annet navn enn det juridiske firmanavnet. Kredittilsynet har fremmet to alternative forslag, der begge forslagene tar sikte på å ivareta intensjonen om et forbud. Det første vil medføre et fullstendig forbud mot bruk av sekundære kjennetegn, mens det andre vil gi grunnlag for en opprydding i dagens praksis, men tillate sekundære kjennetegn på visse vilkår. Saken er til behandling i Finansdepartementet.

Ny forskrift om rådgivning ved salg av sammensatte produkter

På oppdrag fra Finansdepartementet utarbeidet Kredittilsynet forslag til endringer i forskrift om opplysningsplikt ved tilbud om kjøp av sammensatte produkter for finansinstitusjoner. Forskriften ble sendt på høring 18. oktober 2007 og fastsatt av Kredittilsynet tidlig i 2008. Den største endringen er at bestemmelsen i verdipapirforskriftens kapittel 10 får anvendelse for finansinstitusjoner, slik at reguleringen blir mest mulig lik for finansinstitusjoner og verdipapirforetak.

Informasjon og kommunikasjon

I 2007 var det utstrakt kontakt mellom Kredittilsynet og foretakene i forbindelse med innføringen av det nye kapitaldekningsregelverket. Det ble holdt møter og presentasjoner om de nye kravene som stilles både til banker og Kredittilsynet som følge av Basel II. Det var også møter med de enkelte foretakene om Kredittilsynets bedømmelse av foretakenes egne vurderinger av risiko og kapitalkrav (ICAAP). I forbindelse med utvikling av det nye rapporteringssystemet for kapitaldekning i Norge (Common Reporting – COREP), har det vært samarbeid med næringen. Kredittilsynet formidler mye av sitt arbeid knyttet til overvåking og analyse av finansmarkedet gjennom resultatrapporter og rapporten *Tilstanden i finansmarkedet*. Offent-

lige versjoner av ulike rapporter, blant annet om tematisyn og informasjon om prinsipielle avgjørelser, er tilgjengelige på Kredittilsynets nettsted.

Forsikring og pensjon

Regulering og tilsyn er viktig for å sikre kundenes kortsiktige og langsiktige rettigheter knyttet til forsikrings- og pensjonskontrakter, og for å skape allmenn tillit til markedet. Tilsynsvirksomheten skal bidra til at selskapene er solide og risikobeviste, og at de har god styring og kontroll. Forsikringsformidling er også omfattet av tilsynet.

Utviklingstrekk og utfordringer

Nye virksomhetsregler for livsforsikringsselskaper og pensjonskasser i forsikringsloven ble gjennomført fra 1. januar 2008. Kredittilsynet har også fulgt opp at livsforsikringsselskapene har et betryggende grunnlag for å beregne forventet levealder.

EU arbeider videre med utvikling av nytt solvensregelverk. I Norge legges det til rette for en smidig tilpasning til nye risikosensitive regler.

I 2007 tilpasset Kredittilsynet risikomoduler, som er et viktig tilsynsverktøy, og det ble gjort forberedelser for innrapportering av stress-tester fra forsikringsselskapene.

Tilsynet med mellommannsvirksomhet i forsikring ble tillagt mer vekt i 2007 etter gjennomføring av ny forsikringsformidlingslov. Etter 1. januar 2006 er det gitt 160 nye konsesjoner til forsikringsformidlere.

Tilsyn og overvåking

Overvåking og analyser

Overvåking og analyser av utviklingen i økonomi, markeder og av situasjonen i den finansielle sektoren er en nødvendig forutsetning for et løpende soliditetstilsyn med enkeltinstitusjoner. Analysene danner bakgrunn for Kredittilsynets vurdering av den generelle tilstanden i finanssektoren, og for tilsynet med enkeltinstitusjoner.

Det utarbeides kvartalsvise rapporter av lønnsomhet, soliditet og balansesammensetning i livsforsikringsselskaper og skadeforsikringsselskaper, mens pensjonskassene omtales i to av disse rapportene. Pressemeldinger i februar, mai, august og november oppsummerer situasjonen i selskapene. Samlede vurderinger av situasjonen og ulike risikoer for norske finansinstitusjoner i lys av utviklingen i økonomi og markeder, publiseres i rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2007*.

I analyse- og overvåkingsarbeidet av forsikring var det i 2007 stor oppmerksomhet mot den internasjonale finansuroen og konsekvensene av dette for norske forsikringsselskaper. Utviklingen i internasjonale finansmarkeder har i flere år vært preget av lave renter, svært lave risikopremier og høy avkastning. Krisen i amerikanske boligmarkeder utløste trolig ubalanser som har bygget seg opp over lengre tid. I overvåkingsarbeidet ble det lagt vekt på konsekvenser for forsikringsselskapenes resultater, eksponeringer og soliditet av en korreksjon av slike ubalanser. Det ble også lagt vekt på endringer i markedsrisiko som følge av reprising av risiko i internasjonale markeder og endringer i sammensetning av institusjonelle investorers porteføljer.

Usikkerhet om fordeling av og størrelse på tap på eksponeringer mot amerikanske subprime boliglån, førte til smittevirkninger også på andre verdipapirer enn verdipapirer utstedt med sikkerhet i slike boliglån. Investorene i aksjemarkedene krevde også økte risikopremier, og aksjemarkedene falt i perioder. Renten på statsobligasjoner sank, delvis som følge av flukt til sikre investeringer.

Som følge av nedgangen og den økte usikkerheten undersøkte Kredittilsynet i august 2007 livsforsikringsselskapenes bufferkapitalsituasjon

og selskapenes stresstester nærmere. I september ba Kredittilsynet livsforsikringsselskapene og de største skadeforsikringsselskapene og pensjonskassene om en redegjørelse for eventuelle direkte eksponeringer mot subprime boliglån gjennom strukturerte produkter, eller eventuelle indirekte eksponeringer, blant annet gjennom eksponeringer mot hedgefond. Resultatene viste at forsikringsselskapene i liten grad hadde slike eksponeringer. I etterkant av avsløringen om norske kommuners investeringer i strukturerte produkter formidlet av Terra Securities ASA, sendte Kredittilsynet brev til alle kommunale og private pensjonskasser med spørsmål om eksponering i lignende produkter. Én pensjonskasse hadde gjennom Terra Securities ASA investert 0,5 prosent av forvaltningskapitalen i et strukturert produkt med eksponering mot det amerikanske kommunelånmarkedet.

Den internasjonale finansuroen påvirket forsikringsselskapenes resultater, i første rekke gjennom det generelle verdifallet på private obligasjoner som følge av smittevirkninger fra krisen i amerikanske boligmarkeder. Betydelige oppskrivninger av eiendom og oppgang i aksjemarkedene for året som helhet bidro likevel til å bedre selskapenes resultater. Både aksjeandeler og bufferkapital falt i 2007. Lavere finansinntekter bidro til å redusere skadeforsikringsselskapenes resultater i 2007.

Generelt om tilsyn med foretakene

Kredittilsynet følger utviklingen i forsikringsselskapene gjennom stedlig tilsyn, stresstester og analyser. Det blir gjennomført vurderinger av risikoeksponering, styring og kontroll i de største forsikringsselskapene.

I utvelgelsen av foretak som skal følges opp med stedlig tilsyn, anvendes risikobasert tilsynsmetodikk basert på internasjonale tilsynsstandarder. I 2007 ble det gjennomført stedlig tilsyn i fire skadeforsikringsselskaper, to livsforsikringsselskaper, to pensjonskasser og tre forsikringsformidlingsforetak.

Metoden for det stedlige tilsynet i forsikringsselskaper og pensjonsforetak er basert på bruk av risikomoduler. For for-

sikringselskaper benyttes moduler for forsikringsrisiko samt modul for markeds- og kredittisiko. Modulene er rammeverk for å kartlegge risikonivå i foretaket og foretakets styring og kontroll av disse risikoene. Vurderingsmomentene er basert på de modulene som er utviklet og brukt de siste årene på banknæringen, anbefalinger fra internasjonale forsikringstilsynsmyndigheter (IAIS) og erfaring fra tilsynsarbeidet. Det arbeides med å videreutvikle metoden i tråd med den pågående utviklingen av nytt solvensregelverk i regi av EU/EØS.

Kredittilsynets tilsyn med forsikringsformidlere omfatter ca. 70 forsikringsmeglere og 35 agenter for utenlandske forsikringselskaper. Som mellommannsvirksomhet er det kontroll av atferdsreglene som er vesentlig, for å søke å forhindre atferd som kan føre til redusert tillit til forsikringsmarkedet. Blant de forholdene som kontrolleres, er forsvarlig håndtering av klientmidler, opplysningsplikten, meglers uavhengighet, at kontrollen av utenlandske forsikringsgivere er tilstrekkelig og at foretaket har ansvars- og ulykkesforsikring.

Måling og innrapportering av risikoeksponering

Finansdepartementet ba sommeren 2006 Kredittilsynet om å videreutvikle kravene til stresstester i livs- og skadeforsikringselskaper. Det legges opp til periodisk rapportering fra forsikringselskapene til Kredittilsynet slik at tilsynet jevnlig kan måle risikoeksponeringen. Departementet har vektlagt at stresstestene skal lede til bedre risikomåling og risikokontroll i selskapene, og gi erfaringer som vil være relevante ved gjennomføringen av det nye solvensregelverket Solvens II. Det skal ikke utledes konkrete kapitaldeknings- eller plasseringsbegrensninger fra stresstestene.

Innrapportering fra foretakene basert på den nye tilsynsmetodikken vil bedre Kredittilsynets muligheter til å overvåke foretakenes soliditet. Informasjonen vil bli benyttet i den løpende tilsynsmessige vurderingen av enkeltforetak, til utarbeidelse av bransjeanalyser og til å forberede foretakene på innføringen av Solvens II.

Annen innrapportering

Som følge av nytt forsikrings- og regnskapsregelverk har Kredittilsynet gjennomført vesentlige endringer i innrapporteringen fra både forsikringselskapene og pensjonskassene fra og med regn-

skapsåret 2008. Det nye rapporteringsopplegget ble sendt til tilsynsenhetene i desember 2007.

Det er store tilpasninger som er påkrevd i forsikringselskapenes, pensjonskassenes og Kredittilsynets systemer som følge av ny forsikringslov, ny regnskapsforskrift og ny rapportering.

Økte pensjonskostnader som følge av lengre levetid

Hovedutfordringen for pensjonsordninger (pensjonskasser og pensjonsordninger i livsforsikringselskapene) i Norge og resten av verden er økt levealder. For pensjonsordninger innebærer dette økte kostnader som må dekkes inn med økte premier og premiereserver. FNH har utarbeidet et nytt og oppdatert dødelighetsgrunnlag som forutsetter en fortsatt nedgang i dødeligheten fram til 2020. Dette er et beregningsgrunnlag uten sikkerhets- eller fortjenestemarginer, ettersom EU-reglene kun tillater livsforsikringselskapene å samarbeide om beregningsgrunnlag uten sikkerhets- og fortjenestemarginer. Kredittilsynet har satt krav om et minimumsnivå av avsetninger i forhold til det nye dødelighetsgrunnlaget og vil ha en tett oppfølging av selskapenes sikkerhetsmarginer i opptrappingsperioden fram til opppreserveringen er fullført. Kredittilsynet har også foreslått overfor Finansdepartementet at den som flytter sin pensjonsavtale, skal inn på mottakende selskaps opptrappingsplan ved flyttingen.

Nordisk tilsynssamarbeid

Kredittilsynet deltok i 2007 i arbeidet med en samlet risikovurdering for Sampogruppen og If.

Etter at Sampo solgte Sampo Bank våren 2007, har Sampogruppen gått fra å være et kombinert bank- og forsikringskonsern til å bli et rent forsikringskonsern. Samarbeidsavtalen mellom de finske, svenske og norske tilsynsmyndighetene om tilsyn med Sampo er derfor under revisjon. I forbindelse med at Vesta Forsikring AS ble omgjort til filial av danske TrygVesta Forsikring A/S, ble det i 2007 inngått en samarbeidsavtale (MoU) mellom Finanstilsynet og Kredittilsynet. Avtalen regulerer blant annet utveksling av informasjon, Kredittilsynets rett til å delta på stedlig tilsyn iverksatt av Finanstilsynet, samt Kredittilsynets rett til på eget initiativ å iverksette stedlig tilsyn rettet mot forhold som er nærmere regulert i avtalen. Det er inngått en egen avtale om rapportering av statistisk materiale fra den norske filialen direkte til Kredittilsynet.

Forvaltning

Eierkontroll i finansinstitusjoner – enkeltsaker

Se omtale under «Forvaltning» i kapitlet «Bank og finans», side 30.

Kaupthing Bank hf.s eierskap i Storebrand ASA

Kaupthing Bank hf. søkte i desember 2006 om tillatelse til å eie inntil 25 prosent av aksjene i Storebrand ASA. Finansdepartementet fulgte Kredittilsynets innstilling om at Kaupthing skulle få eie 20 prosent av Storebrand. I oktober 2007 søkte Kaupthing på nytt om tillatelse til å erverve 25 prosent av aksjene i Storebrand. Kredittilsynet innstilte i november på å si nei til permanent eie av 25 prosent av aksjene, men anbefalte å gi tillatelse til midlertidig eie i inntil ett år av 25 prosent, ved erverv foretatt som garantist i forbindelse med Storebrands emisjon. Finansdepartementet fulgte innstillingen om midlertidig eie, men har foreløpig ikke fattet vedtak i spørsmålet.

Gjensidige Forsikring BA – utstedelse av grunnfondsbevis

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet i november 2007 Gjensidige Forsikring BA tillatelse til å forhøye sin ansvarlige kapital ved utstedelse av grunnfondsbevis. Det ble også gitt tillatelse til omklassifisering av 3,86 milliarder kroner i bokført egenkapital til bokført grunnfondsbeviskapital.

Vurdering av konsolidering av eierskap – Storebrand ASA

Kredittilsynet vurderte høsten 2007 om Storebrand ASAs eiere Kaupthing Bank hf. og Exista hf. skulle konsolideres som eiere. En eventuell konsolidering ville få betydning i forhold til begrensingsreglene for eierandeler i finansinstitusjoner. Kredittilsynet konkluderte i oktober med at det ut fra foreliggende opplysninger ikke var tilstrekkelig grunnlag til å konkludere med at Kaupthing Bank og Exista skulle konsolideres.

Storebrand Livsforsikring AS' kjøp av SPP-gruppen

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet i november 2007 Storebrand Livsforsikring AS tillatelse til å kjøpe det svenske forsikringskonsernet SPP via et nyopprettet svensk holdingselskap. Virksomheten innenfor SPP-gruppen omfatter ordinær livsforsikring, fondsforsikring (unit-linked), pensjonsforsikring og tjenestepensjon. Kjøpesummen på 16 milliarder kroner vil finansieres gjennom en

fortrinnrettsemisjon i Storebrand ASA og Storebrand Livsforsikring AS, samt ved opptak av ansvarlig lånekapital. Emisjonen ble gjennomført i desember 2007 etter en god del overtegning.

Det ble satt som vilkår for tillatelsen at konsernet i løpet av første kvartal 2008 må legge fram en plan for utviklingen av egenkapitalen i konsernet og at kostnader knyttet til transaksjonen ikke skal belastes forsikringskundene i Storebrand Livsforsikring AS. Det ble også satt som vilkår at dersom kjernekapitaldekningen for Storebrand ASA konsern og Storebrand Livsforsikring AS konsern ved utgangen av 2007 og 2008 ikke er minst seks prosent, eller solvensmarginen ikke er minst 150 prosent, kan Kredittilsynet sette vilkår om begrensninger i utbytte fra selskapene.

KNIF Trygghet Forsikring AS

Etter anbefaling fra Kredittilsynet fikk KNIF Trygghet Forsikring AS i april 2007 tillatelse fra Finansdepartementet til å tilby skadeforsikring og ettårig kollektiv gruppelivsforsikring. Virksomheten vil primært bli rettet mot kristne organisasjoner og institusjoner.

Netfonds Livsforsikring AS

Etter anbefaling fra Kredittilsynet fikk Netfonds Livsforsikring AS i april 2007 tillatelse fra Finansdepartementet til å tilby individuell kapitalforsikring med investeringsvalg. Selskapet vil være en del av Netfonds-konsernet som tilbyr en selvbetjeningstjeneste for verdipapirhandel over Internett. Salg og distribusjon av forsikring vil også utelukkende skje via Internett.

Pallas Forsikring AS

Etter Kredittilsynets tilråding ga Finansdepartementet i juni 2007 tillatelse til at Pallas Forsikring AS kunne drive skadeforsikringsvirksomhet innenfor alle skadeklasser. Kravet til startkapital ble satt til 40 millioner kroner. Selskapet har foreløpig ikke tatt i bruk konsesjonen.

Søknad om konsesjon som skadeforsikringselskap – Vega Marine Forsikring AS

Vega Marine AS søkte i juni 2007 om konsesjon til å drive skadeforsikringsvirksomhet. Kredittilsynet sendte sin tilråding til Finansdepartementet i september og foretaket fikk konsesjon i desember.

Maris Energy Insurance AS

Etter Kredittilsynets tilråding ga Finansdepartementet i juni 2007 tillatelse til at Maris Energy Insurance AS kunne drive skadeforsikringsvirksomhet innen olje- og gassproduksjon. Kravet til startkapital ble satt til 250 millioner kroner. Konesjonen er foreløpig ikke benyttet.

Gjensidige Forsikring BAs erverv av Tennant Insurance Group AB

Etter anbefaling fra Kredittilsynet ga Finansdepartementet i juni 2007 Gjensidige Forsikring tillatelse til å erverve samtlige aksjer i Tennant Insurance Group AB med datterselskaper. Tennant Insurance Group AB tilbyr gjennom sine datterselskaper tradisjonell skadeforsikring i Norge og Sverige.

Frende Livsforsikring AS og Frende Skadeforsikring AS

Etter Kredittilsynets tilråding ga Finansdepartementet i november 2007 tillatelse til etablering av Beta Livsforsikring AS og Beta Skadeforsikring AS – eller Frende Livsforsikring AS og Frende Skadeforsikring AS som selskapene heter etter navneendring. De største eierne er sparebankene Sparebanken Vest (49,99 prosent), Sparebanken Øst (16,75 prosent), Fana Sparebank (14,01 prosent) og Helgeland Sparebank (10 prosent).

Norgespensjon AS – innskuddspensjonsforetak

Norgespensjon AS søkte i januar 2007 om konsesjon til å etablere innskuddspensjonsforetak i henhold til forsikringsloven kapittel 8, og fikk som første selskap konsesjon i juni 2007.

Vesta Forsikring AS omdannet til filial

Det norske skadeforsikringselskapet Vesta Forsikring AS ble omdannet til filial av danske TrygVesta Forsikring A/S med virkning fra 30. juni 2007.

Etter omdanningen er omtrent 50 prosent av non-marine-forsikringer som tegnes i Norge, dekket gjennom filialer av utenlandske foretak.

Gjensidige Forsikring BAs kjøp av KommuneForsikring A/S

Etter anbefaling fra Kredittilsynet fikk Gjensidige Forsikring BA i januar tillatelse fra Finansdepartementet til å kjøpe det

danske selskapet KommuneForsikring A/S med datterselskapet Kommunernes Arbejdsskadeforsikring A/S.

Statens Pensjonskasse som leverandør av gruppelivsforsikring til fristilte virksomheter

Kredittilsynet har som følge av ny forsikringslov på nytt vurdert om Statens Pensjonskasse (SPK) kan tilby gruppelivsforsikring til fristilte (ikke-statlige) bedrifter.

Kredittilsynet sendte i desember 2007 brev til Finansdepartementet om at forsikringsloven og forsikringsdirektivene ikke er til hinder for at SPK uten konsesjon etter forsikringsloven kan tilby gruppelivsforsikring til fristilte virksomheter.

Oppfølging av lov om obligatorisk tjenestepensjon (OTP)

Kredittilsynet forvalter lov om obligatorisk tjenestepensjon, lov om innskuddspensjon og lov om foretakspensjon. Plikt til å etablere tjenestepensjonsordning etter OTP-loven gjaldt fra 1. januar 2007. Kredittilsynet hadde et betydelig antall tolkningsuttalelser i 2007 i tilknytning til disse lovene.

I henhold til OTP-loven kan Kredittilsynet pålegge foretak som ikke har pensjonsordning i samsvar med loven, å rette opp i forholdet innen en fastsatt frist. Hvis et slikt pålegg ikke blir etterkommet innen fristen, kan Kredittilsynet bestemme at foretaket skal betale en løpende mulkt til forholdet er rettet.

Kredittilsynet sendte i 2007 ni forhåndsvarsler og fire pålegg til foretak som er pliktige til å etablere tjenestepensjonsordning for sine ansatte. Samtlige av de avsluttede sakene førte til at foretaket etablerte pensjonsordning i samsvar med loven. Kredittilsynet har foreløpig ikke ilagt noen foretak løpende mulkt for manglende etablering.

Grunnlagsrente i livsforsikring

Kredittilsynet har vurdert behovet for å endre den maksimale grunnlagsrenten i livsforsikring pr. 1. januar 2008. Etter en samlet vurdering der det ble lagt vekt på at både lange og korte renter har gått opp, og på praktiske forhold, besluttet Kredittilsynet ikke å endre den maksimale grunnlagsrenten fra 1. januar 2008, verken for ny opptjening i allerede etablerte kontrakter eller for nye kontrakter.

Kredittilsynet legger som tidligere til grunn at det er det enkelte selskaps ansvar å anvende en forsvarlig grunnlagsrente ut fra en vurdering av de makroøkonomiske indikatorene, og at det er full anledning til å fastsette en lavere grunnlagsrente enn den maksimalt tillatte.

Samordning av alderspensjon mot uførepensjon ved særaldersgrense

I behandlingen av en sak knyttet til pensjonsordningen i SAS Braathens AS, la Kredittilsynet til grunn at foretakspensjonsloven ikke er til hinder for samordning mellom alderspensjon fra pensjonsordningen og uførepensjon fra folketrygden hvor medlemmene har

særaldersgrense. SAS Braathens Flygerforening klaget på vedtaket, og saken ble oversendt Finansdepartementet i juni 2007.

Klagenemnd for forsikrings- og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet

Klagenemnda for forsikringsmeglingsvirksomhet og gjenforsikringsmeglingsvirksomhet ble opprettet i desember 2007.

Nemnda skal behandle tvister mellom oppdragsgivere og forsikringsmeglingsforetak eller gjenforsikringsmeglingsforetak. Kredittilsynet er sekretariat for nemnda.

Regelverksutvikling

Forsikringsloven

Ny forsikringslov trådte i kraft i juli 2006, men lovens kapittel 7 om pensjonskasser og kapittel 9 om kollektiv og individuell livsforsikring trådte først i kraft 1. januar 2008. De nye reglene innebærer at livsforsikringsselskapene og pensjonskassene fra 2008 blir underlagt nye regler om prising av produktene, krav om oppdeling av forvaltningskapitalen mellom eiere og kunder, samt nye regler om fordeling av overskudd.

Det nye regelverket for pensjonskasser som gjelder fra 1. januar 2008, innebærer at pensjonskasser som ønsker å fortsette sin virksomhet, må søke konsesjon. Kredittilsynet orienterte pensjonskassene om overgangen til nye regler i rundskriv 25/2007, der det også ble gitt forslag til hvordan søknad og vedtekter kan utformes. Kredittilsynet mottok 104 søknader fra eksisterende pensjonskasser før 1. desember 2007, og disse pensjonskassene kan fortsette sin virksomhet inntil søknadene er avgjort. I tillegg ble det gitt konsesjon til én ny pensjonskasse.

Kredittilsynet har arbeidet for å gjøre overgangen til ny forsikringslov mest mulig smidig, og har prioritert å imøtekomme behov for å diskutere problemstillinger knyttet til overgangen. Dette har vært aktuelt både for foretakene og bransjeorganisasjonene. Tolkningsspørsmål knyttet til den nye loven har fortløpende blitt tatt opp med Finansdepartementet.

Arbeid med nytt solvensregelverk for forsikringsselskaper – Solvens II

EU-kommisjonens forslag til nytt direktiv for solvensregler for forsikringsselskaper ble lagt fram i juli 2007. Kredittilsynet har deltatt i arbeidet sammen med de andre forsikringstilsynsmyndighetene i EU/EØS i den europeiske forsikrings- og pensjonstilsynskomiteen (CEIOPS).

Direktivet bygger på samme måte som bankenes kapitaldekningsregelverk (Basel II) på tre pilarer. Pilar 1 inneholder alle kvantitative soliditetskrav. Pilar 2 inneholder regler for tilsynsmessig kontroll og overvåking. Denne pilaren omfatter også bestemmelser om internkontroll og regler for forsikringsselskapenes egen vurdering av risiko og solvens/soliditet. Pilar 3 inneholder regler om markedsdisiplin, som også omfatter forsikringsselskapenes opplysningsplikt overfor offentligheten og tilsynsmyndighetene.

I 2007 ble det i EU/EØS gjennomført en tredje undersøkelse om effekten av forslag til nytt solvensregelverk – Solvens II. Kredittilsynet var ansvarlig for undersøkelsen fra norsk side, hvor fire norske livsforsikringsselskaper og 16 norske skadeforsikringsselskaper deltok. Rapporten som oppsummerer resultatene fra Norge, er tilgjengelig på Kredittilsynets nettsted. Det er utarbeidet en samlet rapport i regi av det europeiske forsikringstilsynsorganet CEIOPS. Rapporten vil bli benyttet i det videre arbeidet med direktivforslaget.

Direktivforslaget innebærer en fullstendig oppgradering av regelverk knyttet til tilsyn med forsikringsgrupper, og særlig forsikringsgrupper som omfatter selskaper i flere EU/EØS-stater. Det legges opp til en betydelig overføring av tilsynsoppgaver og kompetanse til tilsynsmyndigheten i forsikringsgruppens hjemstat.

Under forutsetning av at tidsplanen holder, vil EU/EØS-landene kunne ta i bruk Solvens II-regelverket i løpet av andre halvår 2012. I praksis vil da Solvens II-kravene til tekniske avsetninger og kapital kunne benyttes første gang for regnskapsåret 2013.

Forbud mot produktpakker

Kredittilsynet evaluerte på oppdrag fra Finansdepartementet virkningen av produktpakkeforskriften. Se omtale i kapitlet «Bank og finans», side 32.

Tiltak for å øke konkurransen i fripolisemarkedet

Kredittilsynet sendte i oktober 2007 forslag til høringsnotat til Finansdepartementet om konkurransen i markedet for fripoliser, med forslag til nødvendige regelverksendringer. Forslaget bygde på en henvendelse fra Silver Pensjonsforsikring AS til Finansdepartementet, hvor det ble argumentert for å fjerne eneretten til å utstede fripoliser, korte ned oppsigelsesfristen fra to måneder til to uker og fjerne dagens flyttegebyr ved flytting av fripoliser.

Kredittilsynet har foreslått å oppheve eneretten forsikringsselskapet som forsikrer en pensjonsordning har til å utstede fripoliser, og at oppsigelsesfristen av fripoliseavtaler kortes ned til én måned. Det er ikke foreslått å fjerne retten livsforsikringsselskapene har til å kreve flyttegebyr.

Gjennomføring av gjenforsikringsdirektivet i norsk rett

Gjenforsikringsdirektivet fastsetter felles regler for gjenforsikringsselskaper i EU/EØS og sikrer gjenforsikringsselskapene tilgang til det indre markedet gjennom etableringsrett og rett til grenseoverskridende virksomhet.

Kredittilsynet har utarbeidet forslag til gjennomføring av direktivet i norsk rett. Finansdepartementet sendte saken på høring våren 2007, og lovendringer ble foreslått i desember.

Virksomheter som tilbyr dekning av bøter

Høsten 2006 ble Kredittilsynet oppmerksom på seks selskaper som tilbød erstatningsordninger for blant annet fartsbøter. Kredittilsynet fastslo at dette var konsesjonspliktig forsikringsvirksomhet. Ingen av selskapene hadde konsesjon til å drive forsikringsvirksomhet, og i februar 2007 påla Kredittilsynet alle selskapene å stanse virksomheten. Ett av selskapene fortsatte å drive virksomhet fra Storbritannia. Kredittilsynet anmodet det britiske finanstillenet (the Financial Services Authority – FSA) om å vurdere virksomheten opp mot engelsk forsikringslovgivning. FSA var enig med Kredittilsynet i at dette var konsesjonspliktig forsikringsvirksomhet. Virksomheten ble lagt ned før FSA fikk reagert overfor foretaket.

Forsikringsmeglingsvirksomhet og forsikringsagentvirksomhet i samme foretak

I oktober 2007 anbefalte Kredittilsynet at forvaltningspraksisen ble endret slik at forsikringsmeglingsvirksomhet og forsikringsagentvirksomhet kan drives i samme foretak. Meglers uavhengighet må sikres via opplysningspliktreglene. Saken ble lagt fram for Finansdepartementet for eventuelle kommentarer. Regjeringens forslag til forbud mot at forsikringsmegler mottar provisjon fra forsikringsselskap kan få betydning for en eventuell gjennomføring av praksisendringen.

Spredningskrav i kapitalforvaltningsforskriften

Finansdepartementet ba Kredittilsynet om å vurdere på nytt om krav om risikospredning for livsforsikringsavtaler med investeringsvalg er i strid med EØS-reglene. Departementet ba også tilsynet vurdere om det er adgang til å regulere livsforsikring med investeringsvalg via produktkrav i skattelovgivningen. Kredittilsynet anbefalte at de risikospredningskravene som er foreslått i ny kapitalforvaltningsforskrift, tas inn som produktkrav for skattefavisert livsforsikring med investeringsvalg.

Plikt til å opplyse om premieendringer

Kredittilsynet fastsatte i mai 2007 en ny forskrift som gir alle forsikringsselskaper plikt til å opplyse om premieendringer ved fornyelse av forsikringsavtaler som dekker gjenstander, med unntak av avtaler som er knyttet til næringsvirksomhet. Forskriften viderefører dessuten tidligere opplysningspliktregler. Forskriften gjelder fra 1. januar 2008 for alle forsikringsselskaper som tilbyr skadeforsikring i Norge. Det var Forbrukerrådet som tok opp behovet for tiltak for å bedre

konkurransen i skadeforsikringsmarkedet i brev til Kredittilsynet i juni 2006. Eventuelle brudd på opplysningsplikten vil bli fulgt opp av Kredittilsynet i tilsynsarbeidet.

Endringer i årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper

Kredittilsynet har sendt høringsnotat til Finansdepartementet med forslag til endringer i forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper. Bakgrunnen for de foreslåtte endringene er utviklingen på regnskapsområdet nasjonalt og internasjonalt, og som følge av ny forsikringslov. Kredittilsynet foreslår at årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper tilpasses ytterligere til IFRS.

Meglerprovisjoner i forsikring

Forsikringsmeglere har anledning til å motta provisjon fra forsikringsselskapene. Det har vært stilt spørsmål ved om dette kan påvirke forsikringsmeglernes uavhengighet. Finansdepartementet foreslo på bakgrunn av Banklovkommisjonens forslag forbud mot provisjoner fra forsikringsselskapene til forsikringsmeglere.

Kredittilsynet ga i sitt høringsvar uttrykk for sterk tvil om det er behov for offentligrettslig regulering gjennom forbud. Kredittilsynet mener blant annet at tillit til meglers uavhengige rolle kan oppnås gjennom bestemmelser om opplysningsplikt. Etter forslaget

vil det bare være tillatt for utenlandske forsikringsselskaper å gi provisjon til forsikringsmeglingsforetak. Denne provisjonen skal i så fall viderefremmes til kunden.

Høring – utkast til ny forskriftsbestemmelse om måling og overvåking av risiko i ny kapitalforvaltningsforskrift

Kredittilsynets forslag til ny kapitalforvaltningsforskrift for forsikringsselskaper og pensjonsforetak var på høring i 2006. I 2007 utarbeidet Kredittilsynet et tilleggsslag om måling og overvåking av risiko ved bruk av stresstester. Finansdepartementet sendte sommeren 2007 Kredittilsynets forslag til forskriftsbestemmelser om stresstester i forsikring på høring, med høringsfrist 15. september. Saken er til behandling i Finansdepartementet.

Høring – ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre

Forslag til endring i regelverk for beregning av uførestønad og alderspensjon til uføre ble sendt på høring i 2007. Bakgrunnen for utredningen er St.meld. nr. 12 (2004–2005) *Pensjonsreform – trygghet for pensjonene*. Kredittilsynet la i sin uttalelse vekt på spørsmål knyttet til den praktiske samordningen mellom folketrygdens uførepensjon og tjenstepensjon fra forsikringsselskaper og pensjonskasser. Uttalelsen er sendt til Finansdepartementet.

Informasjon og kommunikasjon

I tilsynsvirksomheten legges det stor vekt på god dialog med foretak under tilsyn og bransjeorganisasjoner. I 2007 var det utstrakt kontakt mellom Kredittilsynet og foretakene i forbindelse med innføring av ny forsikringslov. Kredittilsynet holdt flere foredrag og deltok på seminarer om temaet. Det var også tett kontakt mellom næringen og tilsynet i forbindelse med omlegging av rapporteringen for forsikringsselskaper og pensjonskasser.

Kredittilsynet bidrar til informasjon om situasjonen i forsikringsmarkedet gjennom publisering av resultatrapporter, rapporten *Tilstanden i finansmarkedet* og andre analyser, samt gjennom foredragsvirksomhet og informasjon til mediene. Offentlige versjoner av ulike

rapporter, blant annet om tematisyn og informasjon om prinsipielle avgjørelser knyttet til pålegg/vedtak, er tilgjengelige på Kredittilsynets nettsted.

Verdipapirmarkedet

Det overordnede målet for regulering og tilsyn med verdipapirmarkedet er å sikre en sikker, ordnet og effektiv handel med finansielle instrumenter slik at verdipapirmarkedet kan fungere som kapitalkilde for næringslivet og som grunnlag for investeringsvirksomhet og sparing. Tilsynet omfatter aktørenes finansielle stilling og drift, og at virksomhetsreglene og de generelle atferdsreglene blir fulgt.

Utviklingstrekk og utfordringer

I 2007 ble det gjort store endringer i regelverket for verdipapirmarkedet i forbindelse med gjennomføringen av direktivet for markeder i finansielle instrumenter (MiFID), rapporteringsdirektivet og direktivet om overtakelsestilbud mv. Direktivene er gjennomført i to nye lover, verdipapirhandelloven og børsloven. Det nye regel-

verket bygger på prinsippene som lå til grunn for tidligere regulering, men inneholder regler på et mer detaljert nivå. Forståelsen og praktiseringen av det nye regelverket innebærer utfordringer både for markedsaktørene og Kredittilsynet.

Verdipapirforetak

Et stort antall nye verdipapirforetak fikk tillatelse til å yte investeringstjenester i 2007. De nye foretakene representerer i stor grad et nytt segment i verdipapirmarkedet som ikke tidligere har hatt krav om tillatelse. Det store antallet nye foretak vil kunne innebære en

tilsynsmessig utfordring. Samtidig ser man at det utvikles stadig mer kompliserte finansielle produkter. Dette gir tilsynsmessige utfordringer knyttet til salg og markedsføring av produktene.

Tilsyn og overvåking

I 2007 gjennomførte Kredittilsynet 16 stedlige tilsyn i verdipapirforetak. I tillegg ble det gjennomført fire IT-tilsyn, det vil si tilsyn spesielt rettet mot verdipapirforetakenes IT-løsninger. Antallet stedlige tilsyn var noe lavere enn målsettingen. Dette skyldes redusert kapasitet på grunn av vakanser, omfattende regelverksarbeid og ikke minst det ekstraordinære arbeidet knyttet til konsesjonssøknader og arbeid med større enkeltsaker, som for eksempel Terra Securities ASA. Imidlertid dekker behandling av konsesjonssøknader noe av behovet for innsyn i foretakenes virksomhet og organisering – særlig gjennom egnethetssamtalene som gjennomføres med foretakenes faktiske ledelse i tilfeller hvor den skriftlige dokumentasjonen ikke gir tilstrekkelig grunnlag for godkjenning.

Det er betydelig variasjon blant verdipapirforetakene, både når det gjelder størrelse, organisering og investeringstjenestene de tilbyr. Kredittilsynet benytter risikobaserte kriterier ved utvelgelse av foretak hvor det skal gjennomføres stedlig tilsyn. Slike kriterier kan være likviditet, kapitaldekning, endringer i inntekter, lønnsomhet, klager fra kunder og mistanke om brudd på god forretningsskikk. Samtidig blir større foretak, foretak som nylig har fått konsesjon, foretak hvor det er gjennomført betydelige endringer og foretak som ikke har hatt stedlig tilsyn på lengre tid, prioritert.

Kredittilsynets stedlige tilsyn skal bidra til at foretakene har et bevisst forhold til risiko, og til at et høyt nivå av kundebeskyttelse i verdipapirmarkedet opprettholdes ved å påse at foretakene overholder kravene til god forretningsskikk. Videre skal tilsynet bidra til å ivareta markedets integritet. Et viktig aspekt ved stedlige tilsyn i 2007 var å undersøke om foretak som tidligere har drevet konsesjonsfri virksomhet, driver i samsvar med verdipapirhandelloven med tilhørende forskrifter.

Tilbakekalling av Terra Securities ASAs tillatelser til å yte investeringstjenester

Kredittilsynet varslet 27. november 2007 Terra Securities ASA om at foretakets tillatelser til å yte investeringstjenester etter verdipapirhandelloven kunne bli trukket tilbake. Begrunnelsen for forhåndsvarslet var at foretaket etter Kredittilsynets foreløpige vurdering hadde foretatt alvorlige og systematiske overtredelser av god forretningsskikk ved utførelsen av investeringstjenester til kommunene Rana, Hemnes, Hattfjelldal og Narvik. Terra Securities ASA hadde unnlatt å informere om vesentlige risikoforhold i forkant av kommunenes investeringer, og tilbød komplekse finansielle instrumenter til en målgruppe som produktene ikke passet for. Etter Kredittilsynets vurdering ville en fortsettelse av virksomheten kunne skade allmenne interesser. Terra Securities ASA fikk frist til 6. desember 2007 med å uttale seg om forhåndsvarslet.

Den 28. november 2007 la Terra Securities ASA ned virksomheten sin og begjærte oppbud. Ved kjennelse samme dag besluttet Oslo byfogdembete å ta boet under behandling som konkursbo. Terra Securities ASAs tillatelser til yte investeringstjenester ble umiddelbart trukket tilbake som følge av konkursen.

I etterkant av konkursåpningen fulgte Kredittilsynet arbeidet med utviklingen av virksomheten nøye for å påse at verdipapirproppgjøret og kundenes interesser for øvrig ble ivarettatt på best mulig måte.

Tilbakekalling av Handelspartner Securities ASAs tillatelser til å yte investeringstjenester

Handelspartner Securities ASA fikk 16. april 2007 tillatelse til å yte investeringstjenester, og Kredittilsynet gjennomførte stedlig

tilsyn i Handelspartner Securities ASA 5. september 2007. Gjennom tilsynsprosessen ble det avdekket at foretakets ledelse manglet kompetanse på verdipapirhandleregulverket, og det ble konstatert omfattende brudd på verdipapirhandelloven. De mest alvorlige bruddene var yttelse av investeringstjenesten aktiv forvaltning av investorers portefølje og investeringstjenesten omsetning av finansi-

elle instrumenter for egen regning, uten at foretaket hadde tillatelse til å yte disse investeringstjenestene. Kredittilsynet anså tilbakekall av foretakets tillatelse til å yte investeringstjenester som eneste og passende reaksjon. Foretakets virksomhet opphørte med virkning fra 5. desember 2007. Kredittilsynets enkeltvedtak ble påklaget til Finansdepartementet.

Regelverksutvikling

Ny verdipapirhandellov fra 1. november 2007

I 2007 brukte Kredittilsynet betydelige ressurser på å utvikle regelverk for verdipapirmarkedet som følge av EU-direktiv 2004/39 om markeder i finansielle instrumenter (MiFID) og EU-direktiv 2004/109 – transparencydirektivet. Direktivene er gjennomført i ny lov om verdipapirhandel av 29. juni 2007 nr. 75 (verdipapirhandelloven) og ny lov om regulerte markeder av 29. juni 2007 nr. 74 (børsloven). Verdipapirhandelloven og børsloven trådte i kraft 1. november 2007 og erstattet eksisterende verdipapirhandellov og børslov.

Kredittilsynet sendte i mars 2007 utkast til forskriftsbestemmelser til verdipapirhandelloven til Finansdepartementet. Forskriftsutkastet ble utarbeidet av en arbeidsgruppe ledet av representanter fra Kredittilsynet. Arbeidsgruppen bestod for øvrig av representanter fra Finansdepartementet, Oslo Børs, Fondsmeglerforbundet og Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH). Arbeidsgruppens utkast utgjorde en betydelig del av grunnlaget for Finansdepartementets fastsettelse av forskrift til verdipapirhandelloven (verdipapirforskriften) og børsloven (børsforskriften). Den nye verdipapirhandelloven utvider området for konsesjonspliktig virksomhet. Det er av stor betydning at investeringsrådgivning nå er innført som ny konsesjonspliktig investeringstjeneste. Unntaket fra konsesjonsplikt for formidling av ordre til verdipapirforetak og det generelle unntaket fra konsesjonsplikt for handel med varederivater, er ikke videreført i ny lov. I tillegg er drift av multilaterale handelsfasiliteter innført som ny konsesjonspliktig tjeneste. Verdipapirhandelloven og verdipapirforskriften bygger videre på de generelle prinsippene som lå til grunn for tidligere lovgivning. Etter kravene til god forretningsskikk i den nye verdipapirhandelloven skal verdipapirforetakene klassifisere sine kunder som henholdsvis ikke-profesjonelle, profesjonelle eller kvalifiserte motparter.

Kredittilsynet hadde videre betydelig arbeid med løpende avklaringer av spørsmål knyttet til forståelsen og praktiseringen av verdipapirhandelloven, blant annet gjennom dialog med Finansdepartementet. I denne forbindelse ga Kredittilsynet ut rundskriv 23/2007 om viktige regelverksendringer som følge av den nye loven, inkludert endringer i virkeområdet for konsesjonsplikten, og rundskriv 24/2007 som tar opp virkeområdet for konsesjonsplikten for investeringstjenestevirksomhet knyttet til varederivater.

Transaksjonsrapportering

I 2007 deltok representanter fra Kredittilsynet i ulike fora på nordisk og europeisk nivå i samarbeidet om utviklingen av et system for transaksjonsrapportering, det vil si rapportering fra verdipapirforetak til Kredittilsynet av transaksjoner i finansielle instrumenter notert på regulert marked innen EØS. Samarbeidet fortsetter i 2008, blant annet for å vurdere felles vedlikehold av systemet og for å diskutere metoder for analyse og oppfølging av rapporteringen.

Kredittilsynet vil som følge av nytt verdipapirregelverk få nye oppgaver knyttet til mottak og utveksling av transaksjonsrapporter. Transaksjonsrapporteringssystemet (TRS) som Kredittilsynet vil benytte, er utviklet av Finansinspeksjonen i Sverige i et samarbeidsprosjekt med de øvrige nordiske landene og Litauen. Kredittilsynet vil på bakgrunn av anbudskonkurranse velge en ekstern leverandør til å drifte systemet. Ekstern driftsleverandør antas å være på plass i løpet av første halvår 2008.

Kredittilsynet legger opp til at TRS skal være i full drift i løpet av tredje kvartal 2008. Dette er nødvendig for å oppfylle forpliktelsene i intensjonsavtalen om utveksling av transaksjonsrapportering med andre lands tilsynsmyndigheter.

Forvaltning

Konsesjonsbehandling

Utvidelsen av konsesjonsplikten førte til at Kredittilsynet i 2007 mottok et betydelig antall søknader om konsesjon til å yte investerings-tjenester. Det ble gitt 58 tillatelser til nye verdipapirforetak og to tillatelser til verdipapirforetak som etter det tidligere regimet kun hadde tillatelse til å drive markedsføring. Av disse ble 47 tillatelser tildelt i andre halvår fram til loven trådte i kraft 1. november. I tillegg ble det i løpet av året tildelt ti tillatelser til eksisterende verdipapirforetak til

å yte nye investeringstjenester (utvidede konsesjoner), åtte ble tildelt etter tidligere verdipapirhandellov og to etter den nye. Arbeidet med konsesjonssakene omfattet også 14 søknader hvor saksbehandlingen ble avsluttet ved at søknadene enten ble avvist, avslått eller trukket tilbake. Totalt ble det ferdigbehandlet 82 søknader om konsesjon i 2007. Kredittilsynet varslet i juli 2007 at søknader som ble mottatt før 1. september 2007, ville bli avgjort innen 1. november. Samtlige saker som ble mottatt innen fristen, ble avgjort før 1. november.

Tabell 11: Verdipapirforetak

	2005	2006	2007
Foretak med konsesjon	75	85	132
Filialer av utenlandske foretak	11	9	10
Nye foretak med konsesjon	5	15	58
Foretak som har levert inn konsesjon	7	5	7
Foretak som har blitt fratatt konsesjon	1	0	2

Vurdering av egnethet for ledelsen i verdipapirforetak

Kredittilsynet endret i 2007 saksbehandlingspraksis knyttet til prøving av kravene til egnethet for faktiske ledere i verdipapirforetak og ledere av filialer av verdipapirforetak. Tidligere har Kredittilsynet gjennomført prøvingen basert på skriftlig dokumentasjon. I saker hvor den skriftlige dokumentasjonen ikke har gitt tilstrekkelig opp-

lysninger, startet Kredittilsynet fra 2007 med å ha samtale med de aktuelle personene. Den nye praksisen er ressurskrevende. Samtalene vil inngå som en del av Kredittilsynets operasjonelle tilsyn med verdipapirforetakene. I 2007 ble det holdt 75–100 samtaler. I den første perioden etter praksisendringen tilfredsstilte omtrent to tredjedeler av de som var kalt inn til samtale, lovens vilkår. Over tid har denne andelen økt.

Informasjon og kommunikasjon

Som tidligere år arrangerte Kredittilsynet i 2007 to informasjonsseminarer for verdipapirforetakene i samarbeid med Oslo Børs. Sentrale temaer var oppdatering på regelverk, blant annet regelverket knyttet til ny verdipapirhandellov. Kredittilsynet arrangerte også et separat informasjonsseminar om nytt transaksjonsrapporterings-system. Ut over dette deltok Kredittilsynet på seminarer i regi av bransjeorganisasjonene. Kredittilsynet har også etablert en egen side på nettstedet sitt med informasjon om nytt regelverk og avgjørelser

som tilsynet har fattet i forbindelse med den nye verdipapirhandelloven. På samme måte er det også opprettet en nettside med informasjon om transaksjonsrapporteringsystemet (TRS).

Markedsadvarsler – informasjon om investeringsbedrageri

Kredittilsynet ble også i 2007 gjort oppmerksom på mange utenlandske foretak som henvendte seg til norske investorer med tilbud

om å yte finansielle tjenester uten nødvendige tillatelser. Ett forhold er at foretakene ikke har tillatelse, men mer alvorlig er at de ofte driver med en eller annen form for svindel, slik at personer som overfører penger til foretakene ofte må anse pengene som tapt. Ved å publisere markedsadvarsler på nettstedet sitt og henvisninger til advarsler

gitt av utenlandske tilsynsmyndigheter samt flere oppslag i mediene, advarte Kredittilsynet sterkt mot å handle med slike foretak. På Kredittilsynets nettsted er det også publisert egne informasjonssider om investeringsbedragerier. Her er det gitt råd om hvordan investorer kan beskytte seg mot bedragerne.

Forvaltningsselskaper for verdipapirfond

Tilsyn og overvåking

Ved utgangen av 2007 hadde 23 forvaltningsselskaper for verdipapirfond konsesjon. Av disse hadde 11 selskaper tillatelse til å drive «aktiv forvaltning av investors portefølje av finansielle instrumenter på individuell basis og etter investors fullmakt», etter verdipapirhandeloven § 2-1 første ledd nr. 4. Antallet verdipapirfond som forvaltes av selskapene, sank fra totalt 447 til totalt 402.

I 2007 gjennomførte Kredittilsynet to stedlige tilsyn i forvaltningsselskaper for verdipapirfond. I tillegg ble det gjennomført ett IT-tilsyn, som omfatter kontroll av forvaltningsselskapenes IT-løsninger. Tallet på gjennomførte stedlige tilsyn er noe lavere enn målsettingen. Årsaken er manglende kapasitet på grunn av vakanser og det omfattende arbeidet knyttet til konsesjonssøknader med bakgrunn i ny verdipapirhandelov.

Kredittilsynet gjennomførte en undersøkelse for å avdekke norske verdipapirfonds eksponering mot verdifallet i det amerikanske subprime-markedet. Undersøkelsen omfattet alle fond i alle for-

valtningsselskaper for verdipapirfond under tilsyn i Norge. Forvaltningsselskapenes redegjørelser viste at kun enkelte fond var direkte eksponert ved å eie aksjer eller rentepapirer utstedt av amerikanske finansforetak. Videre var en del fond indirekte eksponert ved å være investert i aksjer eller rentepapirer i andre amerikanske foretak og/eller i finansforetak utenfor USA. Kredittilsynets generelle vurdering er imidlertid at norske verdipapirfond i liten grad er eksponert mot subprime-markedet.

Det ble også gjennomført en undersøkelse av om forvaltningsselskaper for verdipapirfond overholdt verdipapirfondlovens krav til utarbeidelse av markedsføringsmateriell. I denne forbindelse ble det rettet henvendelser til enkelte forvaltningsselskaper med forespørsel om en redegjørelse for markedsføringen av utvalgte fond. Som et resultat av undersøkelsen, ble markedsføringen av noen fond endret for å komme i overensstemmelse med regelverket. Ett fond ble besluttet avvirket av forvaltningsselskapet.

Regelverksutvikling

Kredittilsynet sendte 26. november 2006 utkast til endring av forskrift om differensiering av forvaltningsgodtgjørelsen i verdipapirfond til Finansdepartementet. Kredittilsynet foreslo at forskriften burde endres slik at differensieringen skal skje på grunnlag av verdien av andelseierens investering i fondet, og at rabatten gjøres gjeldende for hele investeringen. Finansdepartementet fastsatte 19. desember 2007 ny forskrift om differensiert forvaltningsgodtgjørelse for

verdipapirfondsandeler. Forskriften er delvis basert på forskriftsutkast som ble utarbeidet av Kredittilsynet. Differensieringen skal etter den nye forskriften baseres på verdien av den enkelte andelseiers investering i det enkelte fondet. Finansdepartementet har imidlertid videreført prinsippet om at de differensierte rabattsatsene skal gjelde innenfor sine intervaller. Forskriften trådte i kraft 1. januar 2008.

Forvaltning

Endret forvaltningspraksis knyttet til vesentlige vedtektsendringer

Ved vedtektsendringer som ikke opplagt er i andelseiernes interesse, fordi de innebærer vesentlig endring av fondets opprinnelige investeringsmandat og/eller at fondets forvaltningsgodtgjørelse økes, har Kredittilsynets godkjenning av endringen forutsatt aktivt samtykke fra samtlige andelseiere. Kredittilsynet har nå endret denne praksisen. Godkjenning av denne type endringer kan påregnes dersom 90 prosent av andelseierne passivt samtykker. Forutsetningen for godkjenning av vedtektsendringer på dette grunnlaget er at forvaltningsselskapene har fulgt en nærmere beskrevet prosedyre. Se Kredittilsynets rundskriv 14/2007.

Avtaler om inntektsdeling

Kredittilsynet besluttet å endre forvaltningspraksis med hensyn til forvaltningsselskaper for verdipapirfonds adgang til å inngå avtaler med kunder om deling av inntekter. Denne type avtaler kan ikke benyttes til generelt å innføre differensiert forvaltningsgodtgjørelse i verdipapirfond. Endringen av forvaltningspraksis er et tiltak for å imøtekomme bransjens ønske om større fleksibilitet til å forhandle om pris med store kunder med særskilt forhandlingsstyrke. Endringen er nærmere omtalt i rundskriv 14/2007.

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet deltok i 2007 på informasjonseminar hos Verdipapirfondenes Forening (VFF). Temaene for seminaret var betydningen av ny verdipapirhandellov for forvaltningsselskapene for verdipapirfond

og endret forvaltningspraksis for godkjenning av vesentlige vedtektsendringer.

Markedets infrastruktur

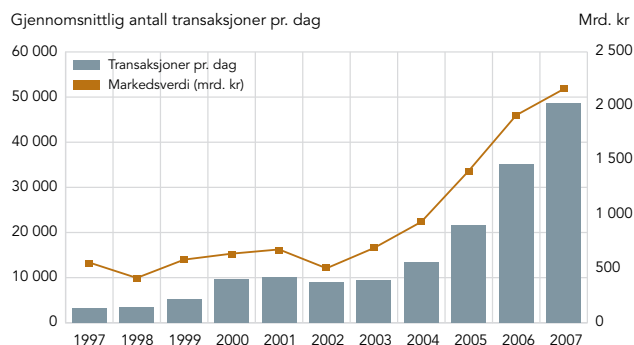
Tilsyn og overvåking

Kredittilsynet har tilsyn med Oslo Børs ASA, Verdipapirsentralen ASA, VPS Clearing ASA, Nord Pool ASA, Nord Pool Clearing ASA, NOS Clearing ASA, International Maritime Exchange ASA (Imarex), Fish Pool ASA og FishEx ASA.

I 2007 var det tett oppfølging av infrastrukturen i verdipapirmarkedet, blant annet ble det gjennomført to stedlige tilsyn. I tillegg ble det gjennomført ett IT-tilsyn, det vil si tilsyn spesielt rettet mot foretakenes IT-løsninger.

Også i 2007 var omsetningsvolumet i aksjemarkedet høyt, antall ny-noteringer på Oslo Børs var fortsatt høyt og utenlandske investorers eierandel fortsatt betydelig og økende.

Figur 4: Markedsverdi og antall transaksjoner pr. dag ved Oslo Børs

Kilde: Oslo Børs

Tallene fra 2007 inkluderer ikke handel på Oslo Axess.

Prospektkontroll

I henhold til verdipapirhandelloven har Kredittilsynet overordnet tilsynsmyndighet med kontroll av prospekter. Oslo Børs er i forskrift om gjennomføring av prospektkontrollen tillagt utøvelsen av denne kontrollen. Som et ledd i den overordnede kontrollen mottok Kredittilsynet, i tråd med forskriftens bestemmelser, en skriftlig redegjørelse fra Oslo Børs. Redegjørelsen omfatter en bekreftelse på at oppgavene er gjennomført i samsvar med lov, forskrifter og børsens interne retningslinjer og instruksjer.

Manglende oppfyllelse av meldeplikt for egne transaksjoner

Kredittilsynet fikk i november 2007 oversendt rapport fra Oslo Børs der det gikk fram at Oslo Børs' styreleder 1. august 2007 solgte 15 000 aksjer i Orkla ASA som først ble meldt til børsen 19. september 2007. Kredittilsynet konstaterte i brev datert 3. desember 2007 at forskriften om ansattes og tillitsvalgtes egenhandel var brutt. Kredittilsynet ba Oslo Børs vurdere om styrelederen fortsatt oppfylte vilkårene som børsloven stiller til styremedlemmer, blant annet at styremedlemmer ikke skal «ha utvist utilbørlig atferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på forsvarlig måte». Styrelederen trakk seg fra vervet 5. desember 2007. Oslo Børs avdekket samme dag at styrelederens handel var innmeldt til børsen i en automatisk rapporteringsrutine via VPS. Kredittilsynet fant det tvilsomt at meldingen oppfylte vilkårene i nevnte forskrift, og endret ikke konklusjonen i brevet av 3. desember 2007.

Kraftmarkedet og kraftderivatmarkedet

Kredittilsynet har siden 2003 hatt et aktivt samarbeid med Konkurransetilsynet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om tilsyn med kraftmarkedene. Prisene og de bakenforliggende markeds-

faktorene for kraft og CO₂-kvoter har vært fulgt nøye. Samarbeidet med de to andre tilsynene vil bli videreført. Gjennom 2007 lå prisnivået i kraftmarkedet historisk sett høyt i Norden, selv om prisene på spotmarkedet sommeren 2007 var noe lavere. Magasinfyllingen i Norge og Sverige var ved inngangen til året nær gjennomsnittet, mens mye nedbør på sommeren ga høyere magasinfylling enn normalt. Prisene i spotmarkedet falt betydelig gjennom sommeren, mens det på slutten av året var betydelig prisøkning. Terminkontraktene i hele perioden lå høyt, og indikerer at aktørene i markedet venter prisøkning framover. En av årsakene til en slik økning kan være at CO₂-kvotepriene fra januar 2008 forventes å gi betydelig innvirkning på kostnadene ved produksjon av elektrisk kraft ellers i Europa.

Fraktderivatmarkedet

Prisvolatiliteten i fraktderivatmarkedet og bunkersderivatmarkedet er høy. Fraktratene var også i 2007 volatile gjennom året. Volumet handlet over Imarex og gjort opp gjennom NOS Clearing, er stigende. NOS Clearing møter internasjonal konkurranse på noen av sine produkter. Det ble gjennomført stedlig tilsyn i både Imarex og NOS Clearing i 2007.

Fiskederivatmarkedet

Prisene for standardiserte derivater på laks var lave i 2007 sammenlignet med året før. For laks levert i EU-markedet gjorde EUs bestemmelser om minstepris seg gjeldende, særlig i siste halvdel av 2007. Dette hadde innvirkning på derivatprisene. Markedet for laksederivater er fremdeles lite, selv om potensialet for økt omsetning framover antas å være til stede. Referanseprisene for det underliggende markedet for laks beregnes noe forskjellig hos Fish Pool og hos FishEx, selv om begge de regulerte markedene opererer i tilnærmet det samme markedet.

Forvaltning

Fusjon mellom Oslo Børs Holding ASA og Verdipapirsentralen Holding ASA

Kredittilsynet tilrådte i august 2007 fusjon mellom Oslo Børs Holding ASA og Verdipapirsentralen Holding ASA. I tilrådingen ble det blant annet satt som vilkår at enkeltoppgaver som er nødvendige for å utføre registervirksomheten og verdipapiroppgjøret, som også inklu-

derer oppgaver som er kritiske for kjernevirksomheten, fortsatt skal være hos Verdipapirsentralen ASA. Styret i Verdipapirsentralen ASA må også ha en sammensetning der minst halvparten av medlemmene er uavhengige av Oslo Børs ASA. Finansdepartementet godkjente i november 2007 fusjonen, men har stilt flere og til dels strengere vilkår for gjennomføringen.

FishEx og Fish Pool får drive regulert marked for derivater med fisk og sjømat som underliggende vare

Etter tilråding fra Kredittilsynet fikk FishEx i mars 2007 konsesjon fra Finansdepartementet til å drive autorisert markedsplass. I mai fikk også Fish Pool, etter tilråding fra Kredittilsynet, konsesjon fra Finansdepartementet til å drive autorisert markedsplass. Etter at den nye

børsloven trådte i kraft, fikk FishEx og Fish Pool konsesjon til å drive regulerte markeder.

Nord Pool Clearing ASA fikk utvidet sin konsesjon som oppgjørssentral til å kunne gjøre opp derivatkontraktene omsatt på FishEx, mens NOS Clearing vil gjøre opp derivatkontraktene handlet på Fish Pool.

Atferdsreglene i verdipapirmarkedet

Tilsyn og overvåking

Det overordnede målet med tilsyn og overvåking av de generelle atferdsreglene er å bidra til å sikre det norske markedets omdømme og dermed dets funksjon som velfungerende kapitalkilde.

Reglene som omfatter ulovlig innsidehandel, markedsmanipulasjon og tilbørlig informasjonshåndtering, er sentrale. Kredittilsynet følger også opp bestemmelser om listeføring, undersøkelsesplikt, forbud mot urimelige forretningsmetoder samt meldepliktig og flaggepliktig verdipapir handel. Dette innebærer at tilsynsvirksomheten er rettet mot en vid krets: investorer, rådgivere, utstedere og deres samarbeidspartnere, inkludert verdipapirforetakene. Målet er å avdekke og forfølge ulovlige forhold i verdipapirmarkedet og, så langt atferdsbestemmelsene kommer til anvendelse, i markedene for varederivater. Gjennom tilsynsarbeidet er det et mål å tilkjenne overfor potensielle lovbrøyttere at overtredelse er forbundet med risiko, samt å bidra med andre tiltak som antas å ha en preventiv virkning i forhold til lovovertrødelse.

Kredittilsynet undersøkte i 2007 et stort antall saker, hvorav mange var oversendt fra Oslo Børs. Flere saker ble også rapportert til Kredittilsynet fra verdipapirforetakene. Kredittilsynet initierte også en rekke undersøkelser ut fra egne observasjoner i markedet.

Flere av innsidesakene som Kredittilsynet behandlet, var tidkrevende. På samme måte som i 2006 gjaldt dette særlig saker hvor undersøkelsene måtte rettes mot utlandet. I enkelte saker opplevde Kredit-

tilsynet opp til fem–seks lag med forvaltere før reelt eierskap var identifisert. Kredittilsynet benyttet seg flere ganger av samarbeidsavtaler med utenlandske tilsynsmyndigheter i forbindelse med undersøkelsene. Tilsvarende bisto Kredittilsynet i flere tilfeller utenlandske tilsynsmyndigheter i deres undersøkelser.

Kredittilsynet undersøkte i 2007 flere saker hvor det forelå mistanke om markedsmanipulasjon og brudd på bestemmelser om urimelige forretningsmetoder. Det ble også gjort undersøkelser i saker på bakgrunn av mistanke om brudd på regler om flaggeplikt og meldeplikt.

Anmeldelser og oppfølging av anmeldte saker

I 2007 anmeldte Kredittilsynet to saker til påtalemyndigheten hvor det forelå skjellig grunn til mistanke om ulovlig innsidehandel og/eller brudd på taushetsplikten. Videre ble det anmeldt to saker om markedsmanipulasjon, to forhold for brudd på flaggeplikt og ni forhold for brudd på meldeplikt. For øvrig ga Kredittilsynet på de to sistnevnte områdene flere advarsler ved mindre brudd.

Kredittilsynet anmeldte i 2007 Norsk Hydro ASA for mulig brudd på verdipapirhandellovens bestemmelser om tilbørlig informasjonshåndtering etter at Dagens Næringsliv publiserte et utkast til selskapets kvartalsrapport for fjerde kvartal 2006. Forholdene knyttet til produksjonen av kvartalsrapporten var, etter Kredittilsynets syn, ikke tilfredsstillende for en sikker behand-

ling av sensitiv informasjon. Den valgte organiseringen og korttekniske løsningen gjorde at flere personer kunne ha tilgang til utkastet til kvartalsrapporten, blant annet ved at det ikke ble benyttet egne skrivere for rapportproduksjonen. Økokrim utferdiget 14. desember 2007 et forelegg mot Norsk Hydro ASA på kr 300 000 for overtredelse av verdipapirhandellovens bestemmelse om krav til tilbørlig informasjonshåndtering. Forelegget er vedtatt.

Når det gjelder oppfølging av anmeldte forhold, bisto Kredittilsynet i 2007 Økokrim i forbindelse med irettføring av en større innsidesak. En medarbeider fra Kredittilsynet ble utlånt til Økokrim og deltok i Økokrims arbeid med saken fram til hovedforhandlingen i Oslo Tingrett ble avsluttet. Videre bisto Kredittilsynet også i 2007 med deltakelse i politiaksjoner og etterfølgende bistand i gjennomføringen av avhør. For øvrig ble det på forespørsel også ytt bistand til ulike politidistrikter knyttet til saker som ikke har sin opprinnelse i Kredittilsynet. Kredittilsynet anser at bistand til påtalemyndigheten for å slutføre saker relatert til verdipapirkriminalitet, er god ressursutnyttelse i forhold til Kredittilsynets overordnede mål. Samarbeidet har også bidratt til at flere av Kredittilsynets medarbeidere har fått ytterligere innsikt i politiets arbeidsmåter samtidig som politiet får bedre kompetanse innenfor verdipapirirområdet.

Foruten samarbeid i enkeltsaker, ble det også i 2007 lagt vekt på utstrakt kontakt mellom Kredittilsynet, Oslo Børs og Økokrim i form av jevnlig møter og uformell kontakt. Kredittilsynet har også et godt samarbeid med Nord Pool. Målet med samarbeidet er å effektivisere den samlede markedsovervåkingen.

Rettsavgjørelser

- I juni 2007 ble det avsagt kjennelse i Høyesteretts kjæremålsutvalg som gjaldt bevisopptak etter reglene i kredittilsynsloven. Hovedspørsmålet i saken var rekkevidden av vernet mot selvinkriminering etter verdipapirhandelloven. Fra den påkjærende part ble det blant annet anført at lagmannsretten burde ha avsagt en felles nektelsesgrunn for samtlige spørsmål som vil komme til å bli stilt under bevisopptaket. Lagmannsretten la til grunn at det må være adgang til å foreta en konkret vurdering av nektelsesgrunnen i forhold til de enkelte spørsmål. Dette var utvalget enig i og kjæremålet ble forkastet.
- I juni 2007 ble det avsagt dom i Kristiansand tingrett mot to personer for blant annet overtredelse av verdipapirhandellovens regler om bruk av urimelige forretningsmetoder ved handel i finansielle instrumenter. De domfelte ble funnet skyldig i å ha unnlatt å gi tilstrekkelige opplysninger ved henvendelse til en rekke enkeltpersoner med tilbud om salg av aksjer. Dommen er anket av de domfelte.
- I november 2007 ble tre personer frikjent i Agder lagmannsrett for punktene i tiltalene som gjaldt overtredelse av verdipapirhandellovens regler om bruk av urimelige forretningsmetoder. Saken springer ut av samme sakskompleks som den nevnt over. Dommen er anket.
- I juli 2007 ble det avsagt dom i Oslo tingrett i en større innsidesak mot en tidligere PR-rådgiver og to investorer. PR-rådgiveren ble dømt for ved tre anledninger å ha tilskyndet en bekjent til kjøp av aksjer på et tidspunkt hvor han besatt innsideinformasjon. Mottakeren av informasjonen ble også dømt for ved tre tilfeller å ha handlet aksjer på innsideinformasjon og for å ha tilskyndet en annen til å handle aksjer. Videre ble en tredje person dømt for å ha handlet aksjer på bakgrunn av innsideinformasjon mottatt fra en bekjent av PR-rådgiveren og for å ha videreformidlet denne informasjonen til andre. Saken har fått bred medieomtale og førte til domfellelse for tre av de siktede. Dommen er rettskraftig når det gjelder skyldspørsmålet, mens straffeutmålingen er anket.
- Agder lagmannsrett fant 15. september 2006 en person skyldig i overtredelse av reglene om misbruk av innsideinformasjon, jf. dagjeldende verdipapirhandellov § 14-3 første ledd jf. § 2-1 første ledd. Tiltalte ble dømt til ubetinget fengsel i 21 dager. Videre måtte han tåle inndraging av ca. kr 29 000 for seg og selskaper med tilknytning til ham. Domfelte anket saken til Høyesterett, og Høyesteretts kjæremålsutvalg tillot anken over straffeutmålingen fremmet. Det ble uttalt at straffen for innsidehandel av allmennpreventive hensyn normalt må fastsettes til ubetinget fengsel. Videre ble det uttalt at det ved den konkrete straffeutmålingen må ses hen til størrelsen på plasseringen og arten av de aktuelle innsideopplysningene. Anken ble deretter forkastet.

Regelverksutvikling

I den nye verdipapirhandelloven er blant annet bestemmelsene om flaggeplikt, periodisk rapportering og utsteders offentliggjøring av informasjonspliktige opplysninger endret. Kredittilsynet ledet en gruppe som utarbeidet forslag til forskrifter til disse bestemmelsene. Videre utarbeidet Kredittilsynet i forbindelse med fastsettelse av ny verdipapirforskrift et forslag til regelverk som skal regulere prosessen rundt Post- og teletilsynets kompetanse til å fritta teleoperatørene fra sin taushetsplikt.

Kredittilsynet utarbeidet også et rundskriv om flaggeplikt – rundskriv 3/2008, ettersom denne plikten er utvidet i den nye verdipapirhandelloven.

Kredittilsynet, Oslo Børs og Økokrim utarbeidet i 2007 en rapport om de tre institusjonenes samarbeid knyttet til arbeidet mot verdipapirkriminalitet. Rapporten ble utarbeidet etter mandat fra Finansdepartementet og inngår som et tiltak etter regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Rapporten er bredt anlagt og gir blant annet en beskrivelse av den samfunnsmessige betydningen av verdipapirmarkedet, samt verdien av investering i bekjempelse av verdipapirkriminalitet. Rapporten beskriver de tre institusjonene og deres rolle i verdipapirmarkedet, samt hvordan det arbeides for å avdekke og håndtere mistanke om regelbrudd. Rapporten drøfter også om rammebetingelsene for samarbeidet er gode nok samt ressurs-situasjonen i de tre institusjonene.

Forvaltning

Forberedelse til nye oppgaver

Gjennomføringen av MiFID og rapporteringsdirektivet i ny verdipapirhandellov og ny børslov innebærer at Kredittilsynet både på kort og noe lengre sikt får nye oppgaver knyttet til tilsyn og kontroll med atferd og rapportering i verdipapirmarkedet. En del oppgaver som er lagt til børsen i dag, forutsettes overført til Kredittilsynet innen nærmere bestemte frister. For den operative kontrollen med prospekter, vil delegasjonsadgangen opphøre med virkning fra 31. desember 2010. For delegasjon etter rapporteringsdirektivet, vil den operative kontrollen på de fleste områder kunne opprettholdes inn-til 20. januar 2013. Det er nødvendig å starte planleggingen av overtakelsen av prospektkontrollen i god tid slik at de nødvendige organisasjonstilpasningene, budsjetteringen og rekrutteringen kan forberedes godt. Det er også behov for å foreta en systematisk gjennomgang og vurdering av hvilke verdipapirfaglige tilsyns- og kontrolloppgaver det kan være hensiktsmessig å legge til Kredittilsynet på sikt. Kredittilsynsdirektøren har på denne bakgrunn nedsatt et internt utvalg som har

startet arbeidet med å utrede hvilke tilsyns- og kontrolloppgaver som i dag er tillagt markedsplassen som Kredittilsynet må og/eller bør overta, knyttet til atferds- og rapporteringsregelverket i verdipapirmarkedet. Utredningen vil være ferdigstilt innen utgangen av 2008.

Transaksjonsrapportering

Kredittilsynets tilsynsarbeid vil kunne bli styrket som følge av etableringen av system for rapportering av transaksjoner (TRS) som er nærmere omtalt på side 44. Rapporteringen vil også omfatte transaksjoner i finansielle instrumenter som er notert på regulerte markeder i andre EØS-land. Kredittilsynet vil dermed lettere kunne følge opp for eksempel innsidemistanker knyttet til handler i utenlandsnoterte instrumenter foretatt gjennom norske verdipapirforetak. Videre vil kundeidentifikasjon knyttet til hele eller deler av rapporteringen gjøre det enklere å foreta kontroller på tvers av verdipapirforetak. Med analysesystem knyttet opp mot transaksjonsrapporteringen, vil også enkelte kontroller kunne automatiseres.

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet arrangerte i 2007 to seminarer for verdipapirforetak, hvor overholdelsen av atferdsregelverket var et av temaene. I tillegg orienterte Kredittilsynet om ulike saker gjennom pressemeldinger

og informasjon på nettstedet. Det ble også holdt flere foredrag for markedsaktørene om regelverket og hvordan det praktiseres.

Alle børsnoterte foretak skal benytte de internasjonale regnskapsstandardene (IFRS) når de avlegger konsernregnskap. Kredittilsynet har ansvaret for å se til at dette skjer på riktig måte. Kontrollen omfatter alle norskregistrerte foretak som er notert på børs, autorisert markedsplass i Norge eller i regulert marked i annet EØS-land. Dette gjelder også de foretakene som ikke rapporterer etter IFRS. Utenlandske foretak som er notert på Oslo Børs, var fram til 31. desember 2007 ikke omfattet av kontrollordningen. Kontrollen tar for seg foretakenes periodiske rapportering, som årsregnskap på konsern- og selskapsnivå, årsberetning og delårsregnskapene.

Regnskapstilsyn – børsnoterte foretak

Utviklingstrekk og utfordringer

Helt siden oppstarten av regnskapskontrollen har det vært høy aktivitet i verdipapirmarkedet. Det gjennomføres flere nynoteringer på Oslo Børs, og opprettelsen av Oslo Axess har skapt ytterligere aktivitet og flere nynoteringer av foretak som må rapportere etter IFRS (International Financial Reporting Standards). Dette fører til at stadig flere utstedere underlegges kontrollen med den finansielle

rapporteringen, og mange av disse foretakene har ikke erfaring med IFRS tidligere. I tillegg fører den nye verdipapirhandelloven til at foretak som er hjemmehørende utenfor EØS, må velge seg en europeisk hjemstat. For foretak som er notert på Oslo Børs, er det grunn til å tro at disse vil velge seg Norge som hjemstat og Kredittilsynet som kontrollorgan.

Kontroll med børsnoterte foretaks finansielle rapportering

En viktig del av EUs finansielle handlingsplan for et velfungerende marked for kapital- og investeringstjenester innenfor EØS-området, er å sikre investorenes interesser slik at kapitalmarkedene i Europa øker i volum og har god likviditet. For å sikre god finansiell rapportering skal alle børsnoterte foretak benytte de internasjonale regnskapsstandardene ved utarbeidelse av konsernregnskap.

For å styrke tilliten til avlagte regnskaper er det opprettet nasjonale håndhevingsorganer som skal kontrollere foretakenes anvendelse av IFRS. Regnskapskontrollen skal gjennomføres etter de samme standardene i hele EØS-området. Det er den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR) som på oppdrag fra EU-kommisjonen utarbeider standardene på dette området. Kredittilsynet har i sitt arbeid lagt til grunn de standardene som utarbeides i CESR.

Generelt om regnskapstilsynet

Kontrollen omfatter alle norskregistrerte utstedere som er notert på børs eller autorisert markeds plass i Norge eller i regulert marked i annet EØS-land. Både utstedere som er notert og som har søkt om notering, er omfattet. Utenlandske foretak fra andre land i EØS-området som er notert på Oslo Børs, vil være under kontroll av myndighetene i sine respektive hjemland. Utstedere som er notert på Oslo Børs som ikke er registrert i EØS-området, var fram til 31. desember 2007 ikke omfattet av kontrollordningen. Staten, kommuner og fylkeskommuner omfattes ikke av kontrollen. Det samme gjelder kommunale og interkommunale foretak/selskaper. Statsforetak vil imidlertid være omfattet av ordningen.

Kontrollen dekker foretakenes periodiske rapportering, det vil si årsregnskapet (både på konsern- og selskapsnivå), årsberetningen og delårsregnskapene, uavhengig av hvilke regnskapsstandarder som er benyttet.

Når det gjelder hvilke foretak som skal velges ut for kontroll, benyttes det en kombinasjon av teknikker. Det er etablert en tredelt modell som innebærer at noen foretak blir valgt ut som følge av innrapporteringer, mens andre foretak velges ut på bakgrunn av risikovurderinger. Den risikobaserte analysen gjennomføres på basis av en innrapportering via Altinn. For å sikre at alle foretaks finansielle rapportering blir fulgt opp, blir det gjennomført en rotasjon som innebærer at alle foretak blir kontrollert innenfor en gitt tidsperiode.

Kontroll av finansiell rapportering

Ved utgangen av 2007 var det om lag 300 foretak (norskregistrerte aksje-, grunnfondsbevis- og obligasjonsutstedere) som var underlagt Kredittilsynets kontroll med finansiell rapportering. Om lag 80 av disse var obligasjonsutstedere. Veksten i antall noterte selskap som er underlagt Kredittilsynets regnskapskontroll, er høy. I løpet av 2007 ble over 40 norskregistrerte utstederforetak tatt opp til notering på Oslo Børs og Oslo Axess.

Kredittilsynet gikk i 2007 gjennom hele eller deler av den finansielle rapporteringen til 31 foretak. Kontrollen rettet seg særlig mot utstedere av egenkapitalinstrumenter som aksjer og grunnfondsbevis. I tillegg ble det gjennomført en begrenset temabasert kartlegging av tilleggsinformasjon gitt om den regnskapsmessige pensjonsforpliktelsen. Denne kartleggingen omfattet 48 foretak.

På bakgrunn av gjennomgangen ble sju saker fulgt nærmere opp, flere av disse sakene var ikke avsluttet ved utgangen av året. Det ble motatt én melding fra foretakene, deres tillitsvalgte, ledende ansatte eller revisor om at den finansielle rapporteringen fra utstederen ikke ga et rettviseende bilde i henhold til bestemmelser i verdipapirhandelloven. Kredittilsynet gikk også gjennom alle børsnoterte foretaks revisjonsberetninger.

Regnskapsfaglig ekspertutvalg

En viktig del av Kredittilsynets ressurser er det regnskapsfaglige ekspertutvalget. Utvalget ble oppnevnt av Finansdepartementet 13. oktober 2005, med bakgrunn i Innst. O. nr. 17 (2004–2005) fra Finanskomiteen. Kredittilsynet fungerer som sekretariat for ekspertutvalget.

Ekspertutvalget hadde seks møter i 2007, og hadde 11 saker til uttalelse eller drøftelse. Enkelte saker har vært behandlet flere ganger. Uttalelsene blir kunngjort som en del av Kredittilsynets endelige brev etter hvert som disse blir offentlige. Finansdepartementet besluttet i desember 2007 å utvide ekspertutvalget med to medlemmer. De to nye medlemmene er Signe Moen og Ståle Christensen. Samtidig ble de øvrige medlemmene og varamedlemmene i ekspertutvalget gjenoppnevnt.

Ekspertutvalget pr. 1. januar 2008:

Frøystein Gjesdal (leder)
Aase Aa. Lundgaard (nestleder)
Ståle Christensen
Stig Enevoldsen
Bjørgunn Havstein
Erik Mamelund
Signe Moen
Karina Vasstveit Hestås (varamedlem)
Jørgen Ringdal (varamedlem)
Elisabet Sulen (varamedlem)

Større enkeltsaker

Reversering av nedskrivning mv.

Kredittilsynet stilte ved gjennomgangen av årsregnskapet for 2005 spørsmål ved et foretaks anvendelse av IAS 36 *Verdifall på eiendeler*. Foretaket hadde reversert et tidligere års nedskrivning av patenter eid av et datterselskap. Inntektsføringen av denne reverseringen i konsernets årsregnskap for 2005 var av samme størrelsesorden som konsernets totale salgsinntekter. Foretakets bakgrunn for reverseringen var en ikke-bindende intensjonsavtale om salg av en mindre post i datterselskapet. Avtalen inneholdt blant annet en likvideringspreferanse som gjorde at kjøper ville få tre ganger investert beløp tilbake ved et eventuelt videresalg, likvidering mv. På bakgrunn av dette var Kredittilsynet av den oppfatning at det ikke lot seg gjøre å utlede et pålitelig estimat av patenteiendelenes virkelige verdi ut fra den ikke-bindende intensjonsavtalen. Foretaket ble pålagt å tilbakeføre reverseringen, med mindre det alternativt lot seg gjøre å fastsette patentenes gjeninnbare beløp ved beregning av deres bruksverdi.

I tillegg stilte Kredittilsynet spørsmål ved den nedskrivningsvurderingen foretaket hadde foretatt av sin vesentligste eiendel, et multiklient seismikkbibliotek. Kredittilsynets gjennomgang konkluderte med at det var vesentlige mangler ved nedskrivningsvurderingen, og foretaket ble pålagt å gjøre en fornyet nedskrivningsvurdering i overensstemmelse med IAS 36 *Verdifall på eiendeler*. Foretaket konkluderte med at effektene av disse to omtalte forholdene var vesentlige, da det reduserte egenkapitalen med ca. 185 millioner kroner. I tråd med Kredittilsynets vedtak, avla foretaket derfor nytt årsregnskap for 2005.

Virkeområde for IAS 11 *Anleggskontrakter*

Kredittilsynet hadde ved gjennomgangen av årsregnskapet for 2005 stilt spørsmål ved et foretaks anvendelse av IAS 11 *Anleggskontrakter* ved innregning av eiendeler tilvirket etter kontrakt. For tre kontrakter benyttet foretaket løpende avregning som inntektsføringsprinsipp ved

innregning av produksjon og leveranse av et større antall nattbriller og nattkikkertsikter. Etter Kredittilsynets vurdering tilfredsstilte ikke disse kontraktene kriteriene som standarden stiller, og falt utenfor

standardens virkeområde. I årsregnskapet for 2006 valgte foretaket å innrette seg i samsvar med Kredittilsynets vurdering. Dette førte til at sammenligningstallene for tidligere perioder ble omarbeidet.

Regelverksutvikling

Årsregnskapsforskriften for banker og finansieringsforetak ble endret 31. mars 2007, slik at institusjonenes selskapsregnskap kan avlegges etter IFRS. Banker og finansieringsforetak som inngår i børsnoterte konsern har plikt til å anvende IFRS, eller regler om forenklet anvendelse av IFRS, når de utarbeider selskapsregnskap. Øvrige banker og finansieringsforetak kan ved utarbeidelse av selskapsregnskap velge mellom følgende regelsett: 1) IFRS, 2) regler om forenklet anvendelse av IFRS eller 3) regnskapslovgivningens ordinære regler. Se for øvrig rundskriv 17/2007 fra Kredittilsynet om veiledning til disse forskriftsendringene.

Årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper ble endret 31. mars 2007, slik at skadeforsikringsselskaper kan vurdere investerings-eiendommer til virkelig verdi og eierbenyttet eiendom etter verdi-

reguleringsmetoden i samsvar med IFRS. Videre er forskriften endret slik at reassuranse i skadeforsikringsselskapene regnskapsføres i samsvar med IFRS. Kredittilsynet publiserte veiledning til forskriftsendringene i rundskriv 19/2007.

Kredittilsynet sendte et utkast til høringsnotat til Finansdepartementet 27. september 2007 med forslag til tilpasning av årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper til IFRS, og til nye virksomhetsregler for livsforsikring. Utkastet til høringsnotat inkluderte også forslag om at pensjonskasser som en midlertidig løsning skal anvende årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper, så langt den passer. Departementet sendte 9. november 2007 et notat basert på Kredittilsynets forslag på høring med frist 4. januar 2008 for å gi kommentarer.

Informasjon og kommunikasjon

Tidlig i 2008 sendte Kredittilsynet ut et rundskriv med erfaringer og funn ved gjennomgangen av den finansielle rapporteringen i 2006. I tillegg offentliggjorde CESR andre lands saker gjennom to publikasjoner i 2007. Dette er med på å bidra til lik anvendelse av IFRS innen EØS-området.

Informasjon til og kommunikasjon med markedet og viktige brukergrupper er av stor betydning, ikke minst for tilliten til kapital-

markedet. Informasjonsarbeidet er en kombinasjon av informasjon på Kredittilsynets nettsted, rundskriv, pressemeldinger, formålsrettede seminarer og uttrakt foredragsvirksomhet samt årsrapportering.

I tillegg er det direkte kontakt med alle de børsnoterte foretakene. Kredittilsynet offentliggjør også brev til børsnoterte foretak for å vise tilsynets praksis i gjennomgangen av foretakenes finansielle rapportering. Alle endelige brev publiseres på Kredittilsynets nettsted.

Revisjon

Kredittilsynets oppgaver i forhold til revisorer omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til lovkravene som gjelder for yrkesgruppen, samt registerføring og tilsyn. Tilsynet omfatter kontroll av at revisor ivaretar sin uavhengighet, og utfører arbeidet på en tilfredsstillende måte og i samsvar med lov, forskrifter og god revisjonsskikk.

Utviklingstrekk og utfordringer

Revisorbransjen er preget av en strukturell todeling. Noen få store internasjonale revisjonsselskaper er blant annet revisorer for de fleste børsnoterte foretakene og andre foretak av allmenn interesse, mens et stort antall mindre revisjonsselskaper hovedsakelig har revisjonen av små og mellomstore foretak.

Bransjen står overfor ulike utfordringer, blant annet knyttet til ytterligere plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse

når lovendringene fra det nye revisjonsdirektivet trer i kraft sommeren 2008. Regnskapsregelverket krever kunnskap om IFRS. Også revisor må ta stilling til riktigheten av de verdilurderingene som gjøres. Uavhengig av type revisjonsklient skal de bransje-fastsatte revisjonsstandardene følges. Disse er i stadig utvikling og dokumentasjonskravet skjerpes. En eventuell utvidelse av unntaket for revisjonsplikt for mindre foretak, vil kunne få en betydelig innvirkning på bransjen.

Tilsyn og overvåking

Kredittilsynet kontrollerer om revisjonsoppdrag gjennomføres i samsvar med revisorloven, blant annet om god revisjonsskikk følges og om revisor ivaretar sin uavhengighet. Kredittilsynet kontrollerer også om de kravene som gjelder for revisjonsvirksomheten som sådan er oppfylt, at det skjer kvalitetskontroll av revisjonsarbeidet, for eksempel at pliktene etter hvitvaskingsregelverket etterleves, og at revisjonsselskapet og revisor leverer regnskap og selvangivelse til rett tid.

Siden 2002 har Kredittilsynet samordnet sin tilsynsvirksomhet med Den norske Revisorforenings (DnR) kvalitetskontroll av sine medlemmer. Ordningen innebærer blant annet at alle medlemmene som har revisjonsoppdrag, skal kontrolleres av DnR innenfor en periode på fem år. Kredittilsynet kontrollerer ikke-medlemmer, slik at alle oppdragsansvarlige revisorer skal være underlagt kvalitetskontroll innenfor perioden. Dersom DnR finner forhold som kan kvalifisere for tilbakekalling av godkjenning som revisor, blir saken oversendt Kredittilsynet for videre oppfølging. I januar 2008 ble det oversendt to saker fra DnR for kontrollåret 2007. DnRs rapport om deres kontrollarbeid i 2007 er gjengitt på side 59.

Kredittilsynet gjennomfører i tillegg tilsyn på bakgrunn av egne risikovurderinger, innrapporteringer og andre signaler, blant annet medieoppslag. Forhold som blir avdekket i andre foretak under tilsyn av Kredittilsynet og i forbindelse med Kredittilsynets regnskapskontroll, vil også kunne føre til nærmere vurdering av revisors arbeid. Kredittilsynet retter særlig oppmerksomhet mot de fire store internasjonale revisjonsselskapene, blant annet fordi de reviderer børsnoterte foretak. Det er sentralt for å kunne oppnå velfungerende markeder at aktørene har tillit til den finansielle rapporteringen som skjer fra disse foretakene, og god kvalitet på revisjon bidrar til å bygge opp under denne tilliten.

I 2007 ble det avsluttet 117 tilsynssaker, hvorav 105 omhandlet tilsynet med oppdragsansvarlige revisorer og 12 omhandlet revisjonsselskaper.

Kredittilsynet mottok 82 innrapporteringer på revisorer i 2007. Ettersom Kredittilsynets ressurser i stor grad settes inn mot saker der det synes klart at revisjonen ikke er gjennomført i samsvar med revisorloven, og dermed god revisjonsskikk, avsluttes en stor andel av sakene med vesentlige merknader og i de mest alvorlige tilfellene tilbakekall av bevilling.

Tabell 12: Tilbakekalling av godkjenning som revisorer

	2003	2004	2005	2006	2007
Statsautoriserte revisorer	0	0	2	5	3
Registrerte revisorer	3	4	2	9	4
Revisjonsselskaper	1	0	0	1	0

Oppfølging av de største revisjonsselskapene og revisjonen av børsnoterte foretak

Kredittilsynet gjennomførte tilsyn med PricewaterhouseCoopers AS (PwC) som et ledd i prioriteringen av kontrollen av de store revisjonsselskapene. Retningslinjene og rutinene som til enhver tid er vedtatt og gjeldende for et revisjonsselskap, og som skal følges av de oppdrags-

ansvarlige revisorene og andre på revisjonsteamet, vil derfor i praksis være av vesentlig betydning for kvaliteten på samtlige revisjonsoppdrag som selskapet påtar seg. Kredittilsynet fant at PwCs retningslinjer er i henhold til revisorlovens krav, som også omfatter kravet til god revisjonsskikk, og hadde ingen særlige merknader til selskapets rutiner. Selskapet oppfyller også revisorlovens krav til revisjonsselskaper.

Revisjon

I oktober 2007 ble det gjennomført et tilsvarende selskapstilsyn med Ernst & Young AS. Her ble revisjonen av to børsnoterte selskaper kontrollert. Saken vil bli ferdigbehandlet i 2008.

I forbindelse med tilsynet med PwC, valgte Kredittilsynet ut et større børsnotert konsern for inspeksjon. I denne saken uttalte Kredittilsynet at PwC i sin revisjon i for stor utstrekning hadde bygd på det arbeidet som konsernets internrevisjon utførte. Revisor kan modifisere type og tidspunkt for utførelsen av revisjonshandlingene, samt redusere omfanget av disse dersom et selskap har en effektiv internrevisjon. For å gjennomføre finansiell revisjon i samsvar med revisorloven, må imidlertid revisors egne revisjonshandlinger ha et omfang som gir revisor et tilstrekkelig og selvstendig grunnlag for å uttale seg om regnskapet. PwC vil ta hensyn til Kredittilsynets merknader i videre revisjonsarbeid.

Revisjonen av Nedre Romerike Vannverk AS

Kredittilsynet vurderte revisjonen av Nedre Romerike Vannverk AS og Sentralrenseanlegget RA-2 AS på bakgrunn av oppslag i mediene og gransking iverksatt av Nedre Romerike Distriktsrevisjon. Oppdragsansvarlig revisor leverte inn sin godkjenning som revisor. Etter som det var revisjonsselskapet som var valgt som revisor, fortsatte Kredittilsynet saken mot revisjonsselskapet. Kredittilsynet konkluderte med at det var så store svakheter ved revisjonen at selskapene ikke kunne anses å være revidert. Forholdene anses som grove brudd på revisorlovens bestemmelser. Revisjonsselskapet har redegjort for de tiltakene som ble satt i verk for å hindre tilsvarende feil.

Dokumentbasert tilsyn

Hvert andre år gjennomføres det dokumentbasert tilsyn med samtlige revisorer og revisjonsselskaper. Høsten 2007 ble det gjennomført et slikt tilsyn med rapportering via Altinn. Rapporten vil bli ferdigstilt våren 2008.

Forvaltning

Tabell 13: Antall godkjente revisorer og revisjonsselskaper

	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	Godkjenning i 2007
Statsautoriserte revisorer	2 469	2 554	2 642	81
Registrerte revisorer	3 026	3 113	3 028	78
Revisjonsselskaper	569	730	789	94

Tallene inkluderer ikke avganger i løpet av året.

Kredittilsynet godkjenner revisorer enten som registrert eller statsautorisert revisor. Det er høyere utdanningskrav for statsautoriserte revisorer enn for registrerte revisorer. For å kunne godkjennes som revisor, må det også gjennomføres en praktisk

prøve. Prøven blir utarbeidet av et eksamensutvalg og arrangeres av Universitetet i Agder. Den ble arrangert for tredje gang høsten 2007. Til sammen var det 62 kandidater som gjennomførte prøven, og alle besto.

Regelverksutvikling

På oppdrag fra Finansdepartementet utarbeidet Kredittilsynet et høringsnotat med utkast til nødvendige lov- og forskriftsbestemmelser til gjennomføring av revisjonsdirektivet. Ikrafttredelse forventes innen 1. juli 2008, som er direktivets gjennomføringsfrist. Norsk regelverk oppfyller langt på vei kravene direktivet stiller for revisorer og revisjonsselskaper, og til offentlig tilsyn og kontroll. Lovendringene som får størst betydning, er blant annet kravet om at foretak av allmenn interesse skal opprette et revisjonsutvalg i form av et arbeidsutvalg for styret. Det er foreslått at banker og andre kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og børsnoterte fore-

tak skal anses som foretak av allmenn interesse. Det vil også gjelde særlige krav til revisorer som reviderer slike foretak. Kredittilsynet bidrar med en sekretær og et medlem i revisjonspliktutvalget.

Revisorloven har hjemmel for å fastsette forskrift om klagenemnd som skal avgjøre klager på Kredittilsynets vedtak om tilbakekall av godkjenning som revisor og andre vedtak etter loven. På anmodning fra Finansdepartementet utarbeidet Kredittilsynet utkast til forskrift om slik klagenemnd, som ble sendt departementet 13. mars 2007. Det er foreslått en felles klagenemnd for revisorer og regnskapsførere.

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet har et godt samarbeid med DnR og Skatteetaten når det gjelder oppfølging av revisorer.

Det er fortsatt et sterkt økende internasjonalt samarbeid på revisjonsområdet, både på nordisk nivå, innen EØS-området og globalt. Se

nærmere omtale i kapitlet «Internasjonal virksomhet», side 79–80.

Kredittilsynet besvarer også en rekke mediehenvendelser knyttet til revisjon. Spesielt i større saker der blant annet Skatteetaten og Økokrim har drevet etterforskning, har søkelyset også vært på revisors rolle og Kredittilsynets oppfølging i disse sakene.

DnRs rapport om kvalitetskontroll 2007

revisorforeningen • no

Kredittilsynet
Postboks 100 Bryn
0611 Oslo

Oslo, 1. februar 2008
Vår ref.: NB/ba

ÅRSRAPPORT OM KVALITETSKONTROLL ÅRET 2007

Det vises til "Retningslinjer for samarbeid mellom Kredittilsynet og DnR om kvalitetskontroll av oppdragsansvarlige revisorer". Styret i Den norske Revisorforening (DnR) gir med dette en oversikt over resultatene av gjennomført kvalitetskontroll i 2007.

ORGANISERINGEN AV ÅRETS KONTROLLER

Opplegget for kontrollen er beskrevet i "Detaljert opplegg for kvalitetskontrollen 2007" som er lagt ut på www.revisorforeningen.no. Opplegget tar sikte på å kontrollere etterlevelse av god revisjonsskikk, herunder revisjonsstandardene og har i tillegg spesiell oppmerksomhet på bestemmelser i Revisorloven om revisorenes økonomiske forhold, uavhengighet, sikkerhetsstillelse og etterutdanning.

Kontrollørkorpset har bestått av 41 personer, statsautoriserte- og registrerte revisorer, alle med bred faglig bakgrunn.

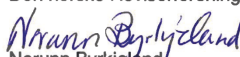
UTVELGELSE FOR KONTROLL

Kvalitetskontrollordningen i 2007 omfattet 1504 oppdragsansvarlige medlemmer. Det var for dette året valgt ut 349 oppdragsansvarlige medlemmer for ordinær kontroll. Etter varsel om kontroll ga 30 av disse medlemmene beskjed om at de skulle avvike sin virksomhet eller slutte som oppdragsansvarlige revisorer i løpet av 2007. Det ble da 319 medlemmer som skulle ha ordinær kvalitetskontroll i 2007. En av kontrollene er utsatt til januar 2008, og vil medtas i neste års statistikk. En ordinær kontroll utsatt fra 2006 er inkludert i årets statistikk. I tillegg er det gjennomført 31 oppfølgingskontroller.

RESULTAT AV KONTROLLENE

Norske revisorer holder etter vår oppfatning et høyt faglig nivå og leverer god kvalitet. Det er imidlertid fortsatt en målsetning for DnR å redusere antall tilfeller hvor det er behov for oppfølging. Dette vil vi søke å oppnå gjennom faglig informasjon og veiledning overfor medlemmene.

	Antall	%
Godkjent	313	89,4
Mangler – handlingsplan og ny kontroll	35	10,0
Oversendes Kredittilsynet for videre oppfølging	2	0,6
Sum utførte kontroller	350	100,0

Med vennlig hilsen
Den norske Revisorforening

Norunn Byrkjeland
Styreleder

Den norske Revisorforening
Postboks 5864 Majorstuen • 0308 OSLO • Wergjeldsveien 1 • Telefon: 23 36 52 00 • Telefaks: 23 36 52 02
firmapost@revisorforeningen.no • revisorforeningen.no • NO 980 374 092 MVA

Regnskapsførervirksomhet

Kredittilsynets oppgaver i forhold til regnskapsførere omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til de lovkravene som gjelder for yrkesgruppen samt registerføring og tilsyn. Tilsynet omfatter kontroll av at virksomheten drives i samsvar med lov og forskrift, og at den foregår på en hensiktsmessig og betryggende måte.

Utviklingstrekk og utfordringer

Regnskapsførerbransjen vokser. Om lag 276 000 foretak i Norge hadde pr. 31. desember 2005 satt bort sin regnskapsføring til en autorisert regnskapsfører. Regnskapsførerbransjen består fortsatt av svært mange foretak, og inntjeningen er svak. Om lag 95 prosent av regnskapsførerselskapene har mindre enn ti ansatte, og om lag 36 prosent har mindre enn én million kroner i årlig omsetning. De fem største regnskapsførerselskapene og grupperingene har om lag 15 prosent av bransjens totale omsetning. Utdannelsesnivået

for autoriserte regnskapsførere er klart høyere enn tidligere. I underkant av 60 prosent av alle autoriserte regnskapsførere har nå høyskoleutdanning ut over to år. Selv om kompetansekravet er skjerpet, også når det gjelder etterutdanning, er det en utfordring særlig for de mindre regnskapsførerselskapene å holde seg oppdatert. Regelverket som gjelder for regnskapsføring blir stadig mer komplekst. I tillegg er risikoen knyttet til IT-systemene i regnskapsførerselskapene økende.

Tilsyn og overvåking

Kredittilsynet kontrollerer om regnskapsføreroppdrag gjennomføres i samsvar med regnskapsførerloven, blant annet om god regnskapsføringsskikk blir fulgt. Det kontrolleres også om kravene som gjelder for regnskapsførervirksomheten som sådan er oppfylt. Dette omfatter at pliktene etter hvitvaskingsregelverket etterleves, at det skjer kvalitetskontroll av arbeidet i tilfeller der det benyttes medarbeidere som ikke er autoriserte regnskapsførere, at regnskapsførerselskapet og regnskapsførere leverer regnskap og selvangivelse i rett tid mv.

På grunn av det store antallet regnskapsførere og regnskapsførerselskaper, inngår kontrollarbeidet som Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening (NARF) gjennomfører, i Kredittilsynets vurderinger. Rapport om kvalitetskontroll som ble gjort av NARF for 2007, er gjengitt på side 63. I tillegg til innrapporteringer fra NARF, er Kredittilsynets kontroller iverksatt som følge av innrapporteringer fra Skatteetaten, bobestyrere i konkursbo, oppdragsgivere, medieomtale

mv. Det blir også gjennomført enkelte kontroller uten at det er grunnlag for mistanke om at det foreligger regelverksbrudd. I vurderingen av hvilke regnskapsførere som skal kontrolleres av Kredittilsynet, blir det lagt vekt på om de er medlemmer av NARF. Kredittilsynet har særlig oppmerksomhet rettet mot de største regnskapsførerselskapene, blant annet gjennom årlige kontaktmøter.

Kredittilsynet behandlet i alt 180 tilsynssaker i 2007. Av disse var 132 knyttet til oppdragsansvarlige regnskapsførere og 48 til regnskapsførerselskaper. Kredittilsynets ressurser settes i stor grad inn mot saker der det synes klart at regnskapsførervirksomheten ikke drives i samsvar med de reglene som gjelder. En stor andel av tilsynssakene avsluttes derfor med merknader, og i de alvorligste sakene med tilbakekall av autorisasjon som regnskapsfører. Se for øvrig omtale av Kredittilsynets foredrag og deltakelse på seminarer i løpet av året i avsnittet «Informasjon og kommunikasjon», side 63.

Tabell 14: Tilbakekalling og suspensjon av godkjenning som regnskapsfører

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007
Tilbakekalling	4	18	11	49
Tilbakekalling selskap	–	–	1	19
Suspensjon*	–	–	–	1

* Gjelder fra 30.06.2006

Av totalt 68 tilbakekallsvedtak i 2007, ble 53 vedtak begrunnet i manglende svar eller tilbakemelding på det dokumentbaserte tilsynet som ble gjennomført i 2006, fordelt på 37 enkeltpersoner og 16 selskaper.

Dokumentbasert tilsyn

Dokumentbasert tilsyn gjennomføres annet hvert år. Samtlige regnskapsførere og regnskapsførerselskaper må svare på en rekke spørsmål i et skjema som sendes inn via Altinn. Svarene benyttes til å utarbeide statistikker og gir grunnlag for nærmere analyse av regnskapsførerbransjen. I tillegg gir svarene grunnlag for oppfølging i forhold til

enkelte regnskapsførere. Dette gjelder regnskapsførerselskaper som har opplyst at de har negativ egenkapital. Også de som opplyser at pliktene for innsendelse av årsregnskap og/eller selvangivelse er brutt to år på rad, blir tilskrevet. Rapporten fra det dokumentbaserte tilsynet i 2006, ble ferdigstilt våren 2007.

Ulovlig regnskapsførervirksomhet

Kredittilsynet undersøker enheter som driver virksomhet i strid med regnskapsførerloven. I 2007 ble det mottatt 24 skriftlige innrapporteringer. Etter nærmere undersøkelser fattet Kredittilsynet ni

Regnskapsførervirksomhet

vedtak i form av pålegg om stans av autorisasjonspliktig virksomhet. Kredittilsynet har begrensede ressurser til å undersøke forhold knyttet til ulovlig regnskapsførervirksomhet. Det er i brukernes egen interesse å få den kompetansen og sikkerheten som ligger i autorisasjons-

ordningen. Det er derfor viktig at brukere av regnskapsførertjenester selv kontrollerer at den regnskapsføreren som benyttes, har autorisasjon og er registrert i Kredittilsynets register, som er tilgjengelig fra tilsynets nettsted.

Tabell 15: Ulovlig regnskapsførervirksomhet

	2003	2004	2005	2006	2007
Innrapporteringer	38	74	29	47	33
Pålegg om stans	12	9	12	18	9
Anmeldelser	3	1	0	2	0

Forvaltning

Regnskapsførerloven og forskrift om autorisasjon av regnskapsførere ble endret med virkning fra 1. juli 2006. Endringene gjorde det nødvendig med nærmere oppfølging fra Kredittilsynet. I februar 2007 ble ca. 320 regnskapsførerselskaper pålagt å innrette seg etter kravet i regnskapsførerloven om at daglig leder i foretaket skal være autorisert regnskaps-

fører. I november ble over 70 av disse selskapene varslet om tilbakekall av autorisasjon på grunnlag av manglende innretning. Om lag 1 000 personer som tidligere har vært autoriserte regnskapsførere, ble i april 2007 tilskrevet og gjort oppmerksom på overgangsregelen som gjør at de innen en fastsatt frist kan autoriseres etter de tidligere kravene.

Tabell 16: Antall autoriserte regnskapsførere og regnskapsførerselskaper

	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	Godkjenning i 2007
Regnskapsførere	7 179	7 472	7 966	599
Regnskapsførerselskaper	2 632	2 652	2 691	200

Tallene inkluderer ikke avganger i løpet av året.

Regelverksutvikling

Kredittilsynet sendte på høring et forslag til endring i regnskapsførerforskriften knyttet til advokater som driver regnskapsføring for andre i næring. Kredittilsynet har vedtatt endringer i forskriften som innebærer at det for advokatfirmaer gjelder et krav om å ha en faglig leder, i stedet for en daglig leder, som er autorisert regnskapsfører. Fristen for advokater som driver autorisasjonspliktig regnskapsførervirksomhet, ble forlenget fra 31. desember 2007 til 31. desember 2009. Etter søknad kan Kredittilsynet i særlige tilfeller gi ytterligere forlengelse av fristen.

Regnskapsførerloven har hjemmel for å fastsette forskrift om klagenemnd som skal avgjøre klager på Kredittilsynets vedtak om tilbakekall av autorisasjon og andre vedtak etter loven. På anmodning fra Finansdepartementet utarbeidet Kredittilsynet utkast til for-

skrift om slik klagenemnd, som ble sendt departementet 13. mars 2007. Det er foreslått en felles klagenemnd for regnskapsførere og revisorer.

Kredittilsynet utredet etter anmodning fra Finansdepartementet om regulering av regnskapsførertjenester må endres som følge av tjenstedirektivets krav (direktiv 2006/123/EF). Kredittilsynets vurdering er at tjenstedirektivets bestemmelser, som regulerer fri utveksling av tjenester, ikke bør gis anvendelse i Norge. Bakgrunnen for vurderingen er at det dreier seg om et yrke som i Norge er lovregulert ut fra allmenne interesser. Vilkårene for å få autorisasjon som regnskapsfører anses ikke å være diskriminerende eller uforholdsmessige, slik at tjenstedirektivet heller ikke gjør det nødvendig å endre disse bestemmelsene.

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet har et godt samarbeid med bransjeforeninger og Skatteetaten når det gjelder oppfølging av regnskapsførere. Videre deltar Kredittilsynet på seminarer, og håndterer henvendelser fra medier og andre knyttet til spørsmål om regnskapsførere og forvaltning av regelverket.

Kvalitetskontrollseminarer

I perioden mai til september 2007 arrangerte NARF 36 seminarer med til sammen 2 991 deltakere. Temaet var hvilke krav som gjelder for regnskapsførervirksomheter og hvordan virksomhetene kan innrettes for å sikre at de etterlever kravene i regnskapsførerloven, inklu-

dert god regnskapsføringsskikk. På samtlige seminarer holdt Kredittilsynet foredrag om hvilke forpliktelser som følger med det å inneha en regnskapsførerautorisasjon, og hva det innebærer å være under tilsyn av Kredittilsynet. Invitasjonen til dem som ikke er medlemmer av NARF, ble sendt av Kredittilsynet for å sikre at så mange som mulig i bransjen fikk invitasjon til seminarene. Ut fra et tilsynsmessig ståsted var det for Kredittilsynet særlig viktig å nå autoriserte regnskapsførere som ikke er underlagt kvalitetskontrollen som gjennomføres av NARF, og heller ikke har tilgang til den faglige støtten som et slikt medlemskap gir. Det var derfor positivt at så mange som 1 022 av de som deltok på seminarene ikke var medlemmer av NARF.

NARFs rapport om kvalitetskontroll 2007

• Øvre Vollgt. 13, 0158 Oslo
• Postboks 99 Sentrum, 0101 Oslo
• Telefon 23 35 69 00
• Telefax 23 35 69 20
• Internett www.narf.no
• E-post: post@narf.no

Kredittilsynet
Postboks 100 Bryn
0611 Oslo

Oslo, 29. januar 2008.

Rapport vedrørende kvalitetskontroller gjennomført i 2007

Foreningens kvalitetskontroller har i 2007 vært gjennomført i henhold til den i 2006 oversendte plan for kontrollvirksomheten dette året. Det ble i 2007 gjennomført i alt 360 kvalitetskontroller, hvorav 52 gjaldt oppfølgingskontroller. Over halvparten av disse kontrollene gjaldt virksomheter som det tidligere hadde vært gjennomført kontrollbesøk hos, men ikke i de siste 6 årene, jfr gjeldende samarbeidsavtale om kontrollfrekvens.

Kvalitetskontrollseminarer

I forkant av høstens kontrollvirksomhet ble det over hele landet gjennomført seminarer med fokus på gjeldende lovkrav og god regnskapsføringsskikk vedrørende ekstern regnskapsførervirksomhet. Kredittilsynets medvirkning bidro til at oppslutningen om disse dagskursene ble meget stor. Blant de mer enn 3.000 deltakerne besto ca en tredjedel av regnskapsførere som ikke var medlemmer i foreningen. Seminarene førte til en merkbart forbedret kvalitet hos foreningens medlemmer, jfr statistikk nedenfor.

Kontrollresultater

I alt var 31 kontrollører engasjert i kontrollvirksomheten i 2007. Forut for kontrollgjennomføringene deltok de aller fleste av disse i en 2-dagers samling, med fokus på gjeldende krav til yrkesutøvelsen og bedømmelse av kvalitet hos kontrollerte medlemmer.

Kontrollene som ble gjennomført i 2007 fikk følgende resultat:

	Medlemmer	%	Byråer	%
Godkjente kontroller (en del godkjennens først etter at enkelte nærmere definerte pålegg er bekreftet imøtekomet)	559	87	304	85,6
Oppfølgingskontroller	81	13	51	14,4
Sum	640	100	355	100
Gjennomførte kontroller – saken ikke ferdigbehandlet i 2007	5		5	

Samtlige NARF-medlemmer i byåret blir kontrollert når kontroll gjennomføres i virksomheten.

Det ble i 2007 oversendt 9 saker til Kredittilsynet for videre oppfølging.

Med vennlig hilsen
Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening

Sandra Riise
Adm. dir.

• Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening NO 871 278 342

Tilsynet med eiendomsmegling omfatter foretak som har bevilling til å drive eiendomsmegling og advokater som har stilt sikkerhet for eiendomsmegling, samt boligbyggelag som driver eiendomsmegling med foretaksbevilling og ordinære boligbyggelags formidling av tilknyttede andeler. Det blir ført kontroll med at foretakene, advokatene og boligbyggelagene driver meglingen i samsvar med de kravene som følger av lov og forskrift, blant annet at virksomheten er i samsvar med kravet om god meglerskikk. I tillegg til tilsyn er Kredittilsynet også tillagt forvaltnings-, utrednings- og informasjonsoppgaver i forhold til eiendomsmeglingsloven.

Eiendomsmegling

Utviklingstrekk og utfordringer

Aktivitetsnivået i bransjen har økt betydelig de senere årene parallelt med en lang periode med et stabilt godt eiendomsmarked. Aktiviteten i markedet flatet noe ut i 2007, og mange foretak rapporterte negativt driftsresultat og/eller negativ egenkapital. En treghet i omsetningen vil få umiddelbar effekt på inntjeningen i bransjen, med de problemene dette kan medføre for å opprettholde kravet til positiv egenkapital og forsvarlig behandling av klientmidler. Nytt regelverk ble gjort gjeldende fra 1. januar 2008 og stiller blant annet strengere krav til kompetanse for de som utøver eiendomsmeglingen.

Stor aktivitet i eiendomsmeglingsbransjen også i 2007

I 2007 var det en nettotilvekst på 35 foretak med bevilling til å drive eiendomsmegling, som er en økning på omtrent samme nivå som for 2006 da nettoøkningen var på 39 foretak. Totalt var det 717 eien-

domsmeglingsforetak pr. 31. desember 2007. Mange av foretakene har imidlertid også et betydelig filialnett. Ved utgangen av 2007 var det registrert 334 slike filialer, slik at det til sammen ble drevet eiendomsmegling på 1 051 steder i Norge i regi av de spesialiserte eiendomsmeglingsforetakene. I tillegg kommer den meglingsvirksomheten som drives av 37 boligbyggelag med formidling av tilknyttede andeler i boligbyggelag, og av 1 324 advokater som har stilt særskilt sikkerhet for eiendomsmegling. Eiendomsmarkedet har imidlertid vist tendenser til nedgang i løpet av 2007. Omsetningstallene for første halvår 2007 viser en økning på kun 1,4 prosent sammenlignet med første halvår 2006. Tilsvarende økning fra 2005 til 2006 var 9,5 prosent. Dette medfører at en del eiendomsmeglingsforetak står i fare for å få økonomiske vanskeligheter fordi mange meglerforetak allerede i lengre tid har hatt svak inntjening, og har en svak kapitalbase å drive virksomheten på.

Tilsyn og overvåking

Generelt om tilsyn

Det er en viktig målsetting å gjennomføre et antall stedlige tilsyn som står i et forsvarlig forhold til den høye aktiviteten i eiendomsmarkedet og den sterke ekspansjonen i eiendomsmeglingsbransjen. Kredittilsynet har inntrykk av at en del eiendomsmeglingsforetak har svak bevissthet om en rekke grunnleggende lover og regler, eller synes å ha en lav terskel for å sette til side sentrale bestemmelser, blant annet for å skaffe seg megleroppdrag i en situasjon hvor konkurransen om kundene er hard og hvor det arbeides under høyt tempo. Det siktes særlig til viktige forbrukerbeskyttelsehensyn som finnes i bustadoppføringslova og avhendingsloven, i form av garantistillelser og likevektshensyn i kontraktsforhold.

Hvilke typer foretak og hvilke områder ble kontrollert

Utvelgelsen av foretak som skal følges opp med stedlige tilsyn avgjøres blant annet ut fra de impulsene som mottas fra kunder av foretakene i form av bekymringsmeldinger og klager. I tillegg brukes medieomtaler og indikasjoner på utilfredsstillende forhold som avdekkes gjennom det dokumentbaserte tilsynet med eiendomsmeglingsforetakene. Selv om inspeksjoner er et svært viktig virkemiddel i det direkte tilsynet med bransjen, blir dette supplert med foretakenes halvårlige rapporter til Kredittilsynet. En slik rapport skal blant annet inneholde opplysninger om de grunnleggende betingelsene fortsatt er til stede for å drive eiendomsmeglingsvirksomhet. En særattestasjon fra revisor om foretakets behandling av klientmidler skal følge rapporten, hvor foretakets økonomiske situasjon også skal framgå.

I 2007 ble det gjennomført 50 stedlige tilsyn i eiendomsmeglingsforetak. Kontrolloppmerksomheten ble i særlig grad rettet mot meglernes håndtering av prosjektoppdrag og mot nye tilfeller av egenhandel, jf. eiendomsmeglingslovens forbud for megleren og hans nærstående mot å kjøpe og selge eiendom gjennom det meglerforetaket megleren er knyttet til. Virksomheten i de såkalte oppgjørsforetakene som har spesialisert seg på eiendomsoppgjør for andre eiendomsmeglingsforetak, ble særlig gjennomgått. Av de 13 foretakene som ble underlagt denne kontrollen, ble det konstatert mer alvorlig rutinesvikt i fem foretak. Kredittilsynet vil følge opp disse foretakene særskilt.

Grove regelbrudd avdekket i ett eiendomsmeglingsforetak

Inspeksjonen i ett eiendomsmeglingsforetak avdekket grove regelbrudd i form av forsømmelse av plikt til å føre journaler, mangel på internkontroll, svakheter ved behandling av klientmidler, samt brudd på meglers plikter i forbindelse med utføring av eiendomsmeglingsoppdraget i et boligprosjektoppdrag. Dessuten hadde foretaket ved enkelte anledninger brutt sin plikt til å sende inn rapporteringsskjema til Kredittilsynet. Kredittilsynet anså at de forholdene som ble avdekket i foretaket, viste en svært mangelfull og uforsvarlig forretningsførsel samt svak meglingsfaglig virksomhet, og tilbakekalte foretakets bevilling til å drive eiendomsmeglingsvirksomhet. Foretaket påklaget avgjørelsen til departementet, men klagen førte ikke fram.

Overtredelser av egenhandelsforbudet avdekket i to foretak Selv om det ikke ble avdekket så mange tilfeller av egenhandel som i 2006, ble det i to foretak likevel konstatert mer omfattende overtreddelser av egenhandelsforbudet i eiendomsmeglingsloven. Dette anses som oppsiktsvekkende, tatt i betraktning den store oppmerksomheten som det i den senere tid har vært i bransjen overfor denne type overtreddelser og regelverket på området. I 11 av de kontrollerte foretakene ble det konstatert brudd på reglene om garantistillelse etter bustadoppføringslova.

Eiendomsmegleres formidling av prosjekterte boliger

Det har vært stor nybyggaktivitet i boligmarkedet de senere årene, og tilsynet med eiendomsmeglingen i 2007 var særlig konsentrert om meglernes formidling av prosjekterte boliger.

Mediene har avdekket enkelte saker om useriøse aktører i byggebransjen, og om kjøpere som ikke får flytte inn som planlagt i boligen de har kjøpt. Når det går galt i slike prosjekter, får det som regel store konsekvenser for mange. Tilrettelegging og formidling av slike boligprosjekter reiser ofte kompliserte problemstillinger, både av teknisk

og rettslig art, og det kreves at eiendomsmegleren har særskilt fagkunnskap og erfaring på dette området. Ved inspeksjoner i eiendomsmeglingsforetakene kontrolleres gjennomføringen av denne type oppdrag. Det undersøkes blant annet om kontraktsvilkår i kjøpekontraktene er i samsvar med lovgivningen, og at kontraktene gjennomføres som avtalt. Dette innebærer at meglerkontorene påser at utbygger stiller de lovpålagte garantiene, og at oppgjøret skjer på en sikker og betryggende måte.

Kredittilsynet har inntrykk av at enkelte meglerforetak i for liten grad har hatt oppmerksomhet mot forholdet til offentlige tillatelser knyttet til byggeprosjektene. Slike forhold har avgjørende betydning for handelen, og Kredittilsynet mener det må stilles strenge krav til eiendomsmeglere på dette punktet. Dette innebærer blant annet at megler plikter å kontrollere at nødvendig ramme- og igangsettingstillatelser er gitt for prosjekter som formidles, og at ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse foreligger når boligene overtas av kjøperne.

Kredittilsynet informerte i rundskriv 9/2007 eiendomsmeglingsforetakene om meglers plikter i forbindelse med formidling av boliger under oppføring.

Regelverksutvikling

Ny eiendomsmeglingslov og -forskrifter

Ny lov om eiendomsmegling ble vedtatt 29. juni 2007 med ikrafttredelse 1. januar 2008.

Loven setter på flere områder nye og strengere rammebetingelser for bransjen, hvor hensikten er å styrke forbrukerrettighetene. Blant endringene i den nye loven er:

Strengere krav til kompetanse

Det kreves en ansvarlig megler for hvert oppdrag. Denne skal selv utføre de vesentligste elementene i oppdraget. Ansvarlig megler kan kun være personer som har godkjent eiendomsmeglerutdanning, eller er advokat eller jurist med relevant praksis mv., og som har fått særskilt tillatelse etter eiendomsmeglingsloven.

Skjerpede uavhengighetsregler

Det stilles strengere krav til uavhengighet for tilbydere av eiendomsmeglingstjenester. Advokater likestilles med eiendomsmeglere, og alle ansatte i virksomheten vil bli omfattet av et forbud mot å drive annen næringsvirksomhet som er egnet til å svekke meglerforetakets integritet og uavhengighet.

Skjerping av styrets og daglig leders ansvar for den faglige kvaliteten

Det er innført krav til egnethet for styremedlemmer og daglig leder i meglingsforetakene. Styret har ansvar for at det blir utarbeidet rutiner for meglingen og at disse oppdateres ved behov.

Nye regler for meglers vederlag

Det innføres forbud mot progressiv provisjon i forbrukerforhold. Megler påbys å utarbeide et skriftlig tilbud basert på timepris, uansett om det avtales vederlag i form av provisjon. Uavhengig av avtalt vederlagsform må megler skrive regning for hvert oppdrag som blant annet spesifiserer hvor mange timer som er medgått under utførelsen av oppdraget. I salgsoppgaven skal det oppgis hva slags vederlagsavtale som er inngått mellom oppdragsgiver og megler, og timesats/prosentstørrelse.

Skjerpet krav om opplysninger i salgsoppgaven

Andel av fellesgjeld og påregnelig økning av felleskostnader etter en eventuell avdragsfri periode skal framgå av oppgaven. Salgsoppgaven skal også omfatte opplysninger om eventuell adgang til utleie av eiendommen til boligformål.

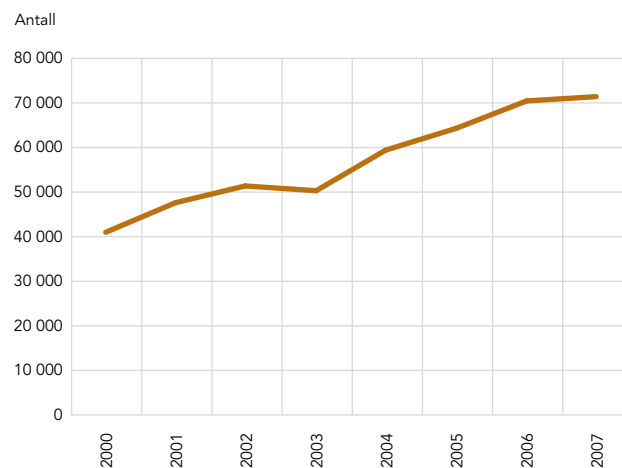
Pliktig deltakelse i klagenemnd

Det innføres plikt for eiendomsmeglingsforetak og advokater som driver eiendomsmegling å slutte seg til offentlig godkjent klagenemnd som behandler klager fra selger, kjøper eller øvrige interessenter til de objektene som formidles gjennom foretaket eller advokaten.

Overgangsregler

Finansdepartementet fastsatte 23. november 2007 ny forskrift om eiendomsmegling og overgangsregler til ny lov om eiendomsmegling. Et hovedpunkt i overgangsordningen er at lovens bestemmelse om kvalifikasjonskravet til ansvarlig megler ikke trer i kraft før 1. januar 2011. I perioden fram til 1. januar 2013 kan personer uten formell kompetanse søke Kredittilsynet om godkjenning som megler i eiendomsmeglingsvirksomhet. Vilkåret for slik tillatelse er at vedkommende har minst tre års praktisk erfaring med eiendomsmegling, hvorav minst to år er opparbeidet i løpet av de siste fem årene før 1. januar 2008. Disse må også ha bestått en prøve godkjent av Kredittilsynet, samt ha nødvendig vandel og solvens. Denne overgangsløsningen er ifølge departementet valgt for å balansere hensynet til å framkalle en reell kompetanseheving i bransjen til fordel for forbrukerne, og hensynet til å hindre svekket konkurranse og fare for økte priser ved at bransjen mangler kvalifisert arbeidskraft.

Figur 5: Antall formidlinger, første halvår

Kilde: Kredittilsynet

Tilsynet med inkassovirksomhet omfatter foretakenes soliditet, behandling av klientmidler, inkassovirksomhet som drives av foretak med bevilling til å inndrive forfalte pengekrav for andre (fremmedinkasso) og av foretak som kjøper opp forfalte pengekrav og selv inndriver disse (oppkjøpsinkasso). Inndring av egne fordringer for øvrig (egeninkasso) og advokaters inkassovirksomhet, er ikke omfattet av tilsynet. Ved stedlige tilsyn blir det spesielt kontrollert at innkasserte midler behandles korrekt, og at virksomheten utøves i samsvar med god inkassoskikk.

Inkassovirksomhet

Utviklingstrekk og utfordringer

Antall inkassoforetak har over lengre tid vært nokså stabilt. Fra midten av 2006 har det vært en tendens til økning i antall inkassosaker. Bransjen har noen få store foretak som har hånd om ca. 2/3 av den totale fordringsmassen som inndrives. Inndrivelsen er i dag vesentlig basert på automatiserte dataprosesser. I 2007 ble det avdekket alvorlige tilfeller av feil salærberegninger i enkelte foretak, noe som gir grunn til bekymring om foretakene har tilfredsstillende inkassosystemer og kontrollrutiner.

Små endringer i inkassomarkedet

Ved utgangen av 2007 var det registrert 112 foretak som driver fremmedinkasso, noe som er fem færre enn ved inngangen til året. Ved utløpet av første halvår 2007 var det om lag 2,8 millioner inkassosaker under utførelse, med en fordringsmasse på totalt 43,3 milliarder kroner. Beløpet inkluderer salærer til inkassobyråene, renter og offentlige gebyrer. Tendensen til en ganske sterk nedgang i nye

inkassosaker som ble sendt til inndrivning fra 2005 til og med første halvår 2006, snudde igjen til en større økning fra andre halvår 2006. Videre var det en ytterligere økning i løpet av første halvår 2007 da om lag 2,1 millioner nye saker ble sendt til inkasso. De tre største inkassoforetakene Lindorff AS, Aktiv Kapital Norge AS og Kreditt-Nor har til sammen 42 prosent av det totale antallet inkassosaker til behandling. De samme foretakene har hele 61 prosent av den totale fordringsmassen til inndrivelse. Beregningene er foretatt på grunnlag av tallmateriale innrapport til Kredittilsynet pr. 30. juni 2007.

Ved utgangen av 2007 var det kun åtte foretak som kjøper opp forfalte fordringer og selv driver inn disse på grunnlag av særskilt inkassobevilling, det vil si tilnærmet uendret gjennom året. Disse foretakene har totalt om lag 18 000 saker som representerer misligholdte forpliktelser på 1,3 milliarder kroner under utførelse.

Tilsyn og overvåking

Kredittilsynet finner det overraskende, og mener det gir grunn til en viss bekymring, at det i antatt kompetente inkassoforetak skjer mange alvorlige overtredelser både i enkeltsaker og mer systematisk, og at det dreier seg om brudd på elementære inkassoregler. Årsakene er en blanding av iboende svakheter i inkassosystemene som sådan, og saksbehandlingsfeil som skyldes menneskelig svikt. I noen tilfeller har faktiske ledere sviktet sine aktive kontrollplikter, og synes å basere seg på at de elektroniske saksbehandlingssystemene fungerer absolutt korrekt.

Det ble gjennomført fem inspeksjoner i fremmedinkassoforetak, samt flere avgrensede undersøkelser i form av korrespondanse med de aktuelle foretakene, for å undersøke påstander fra skyldnere om feil i inkassosaksbehandlingen.

Inkassobevillingen til Intrum Justitia AS tilbakekalt

Inkassobevillingen til Intrum Justitia AS ble tilbakekalt 28. november 2007. En klage fra en skyldner avdekket alvorlig svikt i Intrum Justitia AS' saksbehandlingssystem, noe som hadde medført at selskapet i 2006 og 2007 hadde avkrevd skyldnere for høye inkassosalærer i om lag 3 600 tilfeller. Det totale beløpet av for høyt beregnede salærer som delvis var blitt innbetalt av skyldnere, var på om lag 1,5 millioner kroner. Beløpene varierte fra under 100 kroner for den enkelte skyldner opp til om lag 5 000 kroner. Foretaket tilbakebetalte beløpene som de aktuelle skyldnerne urettmessig hadde innbetalt til inkassator, og etterga den delen som ikke var blitt innbetalt. Årsaken til feilene synes å ha vært utilstrekkelig utprøving ved innføringen av nytt inkasso- og saksbehandlingssystem, samt svakheter i forbindelse med den interne overvåkingen av inkassoprosessen.

En tungtveiende faktor i beslutningen om å tilbakekalle inkassobevillingen til Intrum Justitia AS, som har vært et av de største inkassoforetakene i Norge, var at de alvorlige feilene som ble avdekket i 2007 hadde sin opprinnelse fra begynnelsen av 2006. Dette var kort tid etter at Kredittilsynet i 2004/2005 også oppdaget store svakheter ved blant annet inkassosaksbehandlingen i Intrum Justitia AS. Foretaket fikk da beholde bevillingen fordi det hadde gjort inngripende tiltak for å rette opp svakhetene. Når de seneste feilene kom for dagen, kunne Kredittilsynet imidlertid ikke lenger ha tillit til at foretaket evnet å drive inkassovirksomheten på en hensiktsmessig og betryggende måte. Intrum Justitia AS påklaget tilsynets vedtak om bevillings tilbakekall og vedtaket er gitt oppsettende virkning i klageperioden.

Inkassobevillingen til Transcom Credit Management Services AS tilbakekalt

Foretaksbevillingen til Transcom Credit Management Services AS ble tilbakekalt etter en inspeksjon i foretaket, hvor det også ble avdekket meget alvorlige overtredelser i form av urettmessige salærkrav overfor skyldnere. Foretaket eies av Transcom Credit Management Services AB, som igjen er en del av Transcom Worldwide, et børsnotert foretak med inkassovirksomhet i mange europeiske land. Transcom Credit Management Services AS var blant de ti største inkassoforetakene i Norge målt etter antall inkassosaker til behandling. Over et tidsrom på ca. tre år hadde inkassoselskapet gjort feil som medførte en gjenoppretting overfor skyldnerne gjennom tilbakebetalinger og nedregulering av salær på totalt 3,7 millioner kroner, fordelt på i underkant av 5 000 saker. Årsaken til regelbruddene var et mangelfullt inkasso- og saksbehandlingssystem. Selv om dette ble avdekket tidlig, ble det ikke iverksatt tilstrekkelige tiltak for å hindre at det i mange saker fortsatt ble gjort feil. Kredittilsynet

net la i denne sammenheng til grunn at faglige ledere i Transcom Credit Management Services AS sviktet sin kontrollfunksjon, noe som innebærer et alvorlig brudd på deres plikter etter inkassoloven. Kredittilsynet tilbakekalte på dette grunnlaget også enkelte personlige inkassobevillinger.

Inkassobevilling tilbakekalt etter mangelfull rapportering

Et tredje inkassoforetak fikk bevillingen tilbakekalt etter at det hadde unnlatt å opplyse i rapporteringsoppgavene til Kredittilsynet at foretaket hadde en betydelig gjeld, i form av skyldige rettsgebyrer til Statens innkrevingsentral for rettsforretninger som inkassoforetaket har avholdt på vegne av kreditorer. I tillegg til at forholdet innebar en alvorlig svikt i plikten til korrekt rapportering til Kredittilsynet, hadde foretaket derved også skjult at det ikke oppfylte inkassolovens krav til suffisiens, som er en betingelse for å drive inkasso i selskapsform. Forholdet førte også til at Kredittilsynet tilbakekalte den personlige inkassobevillingen til foretakets daglige og faktiske leder, for brudd på hans plikter etter inkassoloven.

Brudd på inkassolovgivning avdekket

Kredittilsynet avdekket i to saker som gjelder et stort og et mellomstort inkassoforetak at inkassoforetakene i mange saker hadde sendt inkassovarsler tidligere enn 14 dager etter kravets forfall, kombinert med at skyldner var avkrevd gebyrmessig erstatning lik en tidel av inkassosatsen. En slik praksis er ikke i samsvar med inkassolovgivning, der et av vilkårene for å kunne avkreve skyldner gebyrmessig erstatning for utsendelse av inkassovarsel er at varsel tidligst er sendt fra og med den 14. dagen etter kravets forfall. Konsekvensen av regelstridig inkassovarsel er at inkassators påfølgende inndrivning også blir regelstridig, ettersom det er et vilkår at skyldner skal motta inkassovarsel i samsvar med regelverket for mottak av betalingsoppfordring og øvrige kravbrev. Begge foretakene tilbakebetalte og/eller nedregulerte salærene i de sakene der det ble avdekket regelbrudd. Kredittilsynet mener at foretakene selv burde ha avdekket den feilaktige saksbehandlingsrutinen, ettersom utsendelsen av regelstridige inkassovarsler i begge tilfellene hadde pågått i over et år.

Sterk konkurranse – svake økonomiske resultater

Ved utløpet av første halvår 2007 var det 22 foretak som hadde negativt driftsresultat. Dette var sju færre enn ved utløpet av første halvår 2006, men det innebærer likevel at nesten en femtedel av foretakene taper penger på den ordinære driften. Kredittilsynet

antar at vesentlige årsaker til svak inntjening både kan være at enkeltforetak ikke har gjort nødvendige organisasjonsmessige tilpasninger etter at inkassosalærene ble sterkt redusert i 2002, og at konkurransen i bransjen har tiltatt sterkt de siste årene. Det har

kommet til flere aktører som tar sikte på å overta markedsandeler ved å inngå avtaler med de største brukerne av inkassotjenester i Norge. Denne konkurransen medfører blant annet at de større kundene

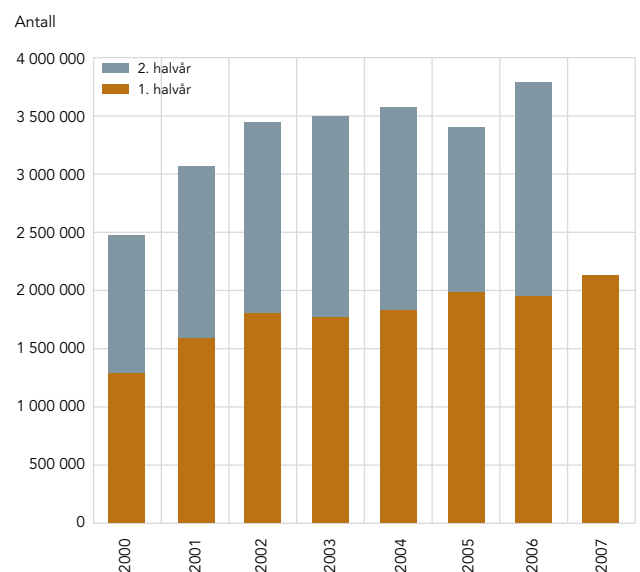
legger sterk vekt på de økonomiske resultatene av inkassoavtalen. De forlanger løsningsgarantier, og de har ofte forventninger om at tilleggstjenester er inkludert i den tradisjonelle inkassotjenesten.

Oppfølging av saker fra Inkassoklagenemnda

Vedtakene i Inkassoklagenemnda sendes rutinemessig til Kredittilsynet. Disse følges opp med tilsyn overfor aktuelle inkassoforetak i de tilfellene nemnda har påpekt at inndrivelsesprosessen har vært i strid med god inkassoskikk. I løpet av 2007 fant Kredittilsynet grunnlag for særskilt oppfølging av inkassoforetak på bakgrunn av saksframstillingen i åtte vedtak. Det dreide seg blant annet om regelbrudd ved at inkassator burde tatt hensyn til at skyldner hadde framsatt innsigelser til for tidlig fremmet krav, og/eller at innsigelsene var slik at klager hadde rimelig grunn til å få innsigelsene vurdert før videre inndrivings tiltak, at omtvistet krav var innrapportert for betalingsanmerkning til kredittopplysningsbyrå, at inkassovarsel eller betalingsoppfordring ikke hadde vært i samsvar med inkassolovens formkrav, og at det ikke var dokumentert at krav var brakt til forfall før igangsettelse av inkassovirksomhet.

Inkassoklagenemndas virksomhet er av stor nytteverdi for Kredittilsynets kontrollvirksomhet, ettersom tilsynet på denne måten får nyttige impulser i sin utadrettede kontroll med foretakene.

Figur 6: Antall innkomne inkassosaker

Kilde: Kredittilsynet

Tilsyn med IKT-infrastruktur og andre oppgaver

IT-tilsyn

Kredittilsynet gjennomførte 20 IT-tilsyn i 2007 fordelt på bank, forsikring, finansieringsselskap, verdipapirinstitusjonar, inkassoverksemnd, eiedomsmeklarforetak og rekneskapsførarforetak. IT-tilsyna omfatta òg IT-leverandørar og datasentralar, jf. IKT-forskrifta § 12 om utkontraktering av IKT-verksemnd. I tillegg blei det gjennomført 35 såkalla forenkla IT-tilsyn i samarbeid med inspektørane som står for ordinære tilsyn.

Her er ei oppsummering av funna frå dei gjennomførte IT-tilsyna:

- Manglande eller ufullstendige risiko- og sårbarheitsanalysar (ROS-analysar). Kompetanse til å gjennomføre ROS-analysar er eit gjennomgåande problem.
- Manglande styring og kontroll ved gjennomføring av større IT-prosjekt.
- Framleis problem med endringshandtering og for dårleg grunnlag for avgjerder om å setje i verk drift av nye løysingar.
- Meir merksemd blir retta mot infrastruktur og felles løysingar. Det er viktig at sikkerheiten i det enkelte føretaket blir samordna med felles løysingar.
- Problematisk å bevare tilstrekkeleg nøkkelkompetanse ved utkontraktering og på område med manglande industristandardar.
- Mangelfulle prosessbeskrivingar og dokumentasjon i føretak som har stor grad av eigenutvikling.
- Ikkje tilstrekkeleg kontroll med og testing av katastrofeløysingar.

Kontroll med etterlevinga av IKT-forskrifta

Kontroll med etterlevinga av IKT-forskrifta har framleis høg prioritet. På viktige område er det klare teikn på betre opplegg i føretaka for å sikre etterleving av forskrifta. Dette gir auka kvalitet og redusert risiko. Forskriftskravet om å utføre årlege ROS-analysar er forbetra, men det er framleis problem med å sikre tilstrekkeleg kvalitet i arbeidet til at alle sårbare punkt og risikoområde kan identifiserast. Kredittilsynet starta derfor eit arbeid i 2007 med å utarbeide ei rettleiing for etterleving av IKT-forskrifta § 3 Risiko. Rettleiinga skal etter planen vere ferdig i første kvartal 2008. I samarbeid med Sparebankforeningen blei det i 2007 utarbeidd eiga rettleiing til etterleving av IKT-forskrifta i mindre sparebankar. Rettleiinga blei publisert på nettstaden til Kredittilsynet i januar 2008.

Vidareutvikling av IT-tilsynsmetodane

Når det gjeld vidareutvikling av IT-tilsynsmetodane, blir det enno arbeidd med å ajourføre dette ut frå ei risikobasert grunntenking. Tilsynsopplegget, som er basert på ein standardmetode (CobiT) og kontrollspørsmål frå Kredittilsynet som føretaka svarer på, er retta mot eit nærmare definert kontrollområde. Opplegget er modulært

og delt inn i eit generelt opplegg som dekkjer heile IKT-verksemnda (nivå 1), eit nivå 2 med modular som blir valde ut frå ein risikotankegang og eit nivå 3 som skal sikre verifisering av føresette resultat for den aktuelle IKT-løysinga. Den generelle modulen er no tilgjengeleg på nettstaden til Kredittilsynet, og dei andre modulane skal etter planen publiserast i 2008. Tanken med dette er at føretaka skal kunne bruke tilsynsopplegget til Kredittilsynet i sitt eige forbetringsarbeid. I 2007 blei det utvikla nye temamodular med kontrollspørsmål. Modul for sluttpunktsikring (antivirus) er ferdigstilt, modul for perimetervern (brannmur o.a.) er i ferd med å bli ferdigstilt, og med hjelp frå ein ekstern konsulent er det laga temamodular knytte til IT-driftsprosessane basert på metodeverket ITIL.

Meldeplikt etter lov om betalingssystemer mv.

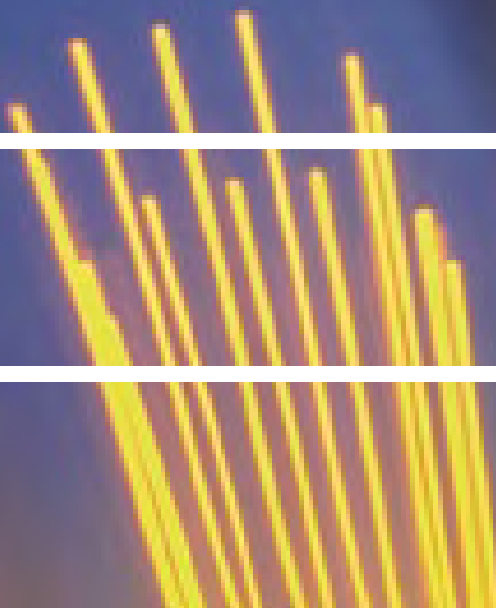
I 2007 fekk Kredittilsynet inn ti meldingar baserte på eignevaluering og svar på 19 kontrollspørsmål. Plikta til å sende melding blir utløyst når det blir etablert nytt system for betalingstenester, eller når det blir gjennomført vesentlege endringar i eksisterande teneste. Det var særleg risiko- og sårbarheitsanalysar av løysingane som viste manglar. Vidare var det mange bankar som ikkje hadde oppfylt kravet om å sende melding. Kredittilsynet samarbeider nært med Noregs Bank på dette området for å sikre best mogleg koordinering og bruk av ressursar.

Resultat frå risiko- og sårbarheitsanalyse

Det er gjennomført risiko- og sårbarheitsanalyse (ROS) i samband med bruk av informasjonsteknologi i finanssektoren i 2007. Basert på Kredittilsynet sine analysar og datakjeldene som tilsynet har hatt tilgang til, er desse risiko- og sårbarheitsområda identifiserte som særleg viktige når det gjeld å setje i verk risikoreduserande tiltak:

- Mangelfulle ROS-analysar. ROS-analyse er gjennomført, men har kvalitetsmessige manglar. Det førekjem hendingar som ROS-analysen ikkje har føresett, men som det i mange tilfelle burde vore teke høgd for (til dømes vellykka virusangrep).
- Konsentrasjonsrisiko og katastrofeberedskap.
- Integrerte system og nettverk gjer at føretaka blir sterkt avhengige av Internett og er sårbare ved svikt i felles knutepunkt (som då Telenor vedtok å gå ut av NIX – Norwegian Internet eXchange).
- Stort press på IT-kompetansen kan gi etterslep og forseinkingar med nødvendige endringar i IT-systema.
- Mangelfull tryggleik i sluttbrukar-PC-ar blir i aukande grad utnytta (nettbank).

Som varsla i ROS-analysen for 2006 blei det i 2007 arbeidd vidare med opplegg for hendingsrapportering, og i november 2007 blei det

innført eit nytt opplegg for hendingsrapportering gjennom rundskriv 31/2007. I første omgang er dette innført som ei prøveordning for 12 månader og omfattar føretaksområda spare- og forretningsbankar, Oslo Børs, VPS og BBS. Etter prøveperioden skal ordninga evaluerast før ein tek stilling til korleis ho skal vidareførast, og kva føretak ho eventuelt skal gjelde for. Vidare er det utarbeidd ein prosedyre for korleis mottekne meldingar skal behandlast og oppdaterast i eit risiko- og analysesystem, slik at informasjonen mellom anna kan brukast i samband med Kredittilsynets årlege ROS-analyse.

Med bakgrunn i ROS-analysen for 2006 og resultatane frå gjennomførte IT-tilsyn er det sett i verk arbeid med å kartleggje IKT-infrastrukturen i finanssektoren. Arbeidet skal omfatte både den logiske og den fysiske infrastrukturen. Tanken er å sikre nok kompetanse på dette området og å bruke kartlegginga i ein analyse av moglege sårbare tekniske område («single point of failure»). Tilsvarande skal det klargjerast kven som har ansvar for dei ulike delane av infrastrukturen, og korleis dette ansvaret blir vareteke. Arbeidet er venta å bli fullført og dokumentert gjennom ein eigen rapport innan utgangen av 2008.

Sikkerheit og kriseberedskap

Det er definert som eitt av hovudmåla til Kredittilsynet å ha beredskap til å vere med å løse problem som kan oppstå i finanssektoren. Målet med dette arbeidet er å kunne møte eventuelle kriser i føretak, infrastruktur og marknader med tiltak som i størst mogleg utstrekning avgrensar skadeverknader og konsekvensar for brukarar, føretak og eigarar. I dette inngår mellom anna oppfølging av aktuelle lovkrav. Kredittilsynet rettar merksemda mot sikkerheit og beredskap i tråd med samfunnsmessige krav. Arbeidet med kriseberedskap blir særleg prioritert for verksemdar og område som er viktige for den finansielle

stabiliteten. På alle slike område er det utarbeidd beredskapsplanar. I september 2007 blei det arrangert ei felles nordisk kriseøving knytt til banksektoren. Sjå nærmare omtale i kapitlet «Bank og finans», side 29–30.

I samband med at fem PC-ar blei stolne frå lokala til Kredittilsynet sommaren 2007, gjekk Kredittilsynet gjennom rutine sine for sikring og beredskap, som mellom anna omfattar fysisk sikring og IKT-sikkerheit. Sikkerheita i lokala til Kredittilsynet blei kontrollert og styrkt.

Finansportalen.no lansert

Forbrukarrådet lanserte 14. januar 2008 Finansportalen.no, som er ein internettbasert informasjonsportal for finansielle produkt og tenester i offentleg regi. Målet med portalen er å betre informasjonstil-

bodet til vanlege forbrukarar i finansmarknaden og å gjere det enklare å samanlikne prisar og produkt. Informasjonstilfanget i portalen skal aukast, mellom anna med meir omtale og råd om dei ulike produkta.

Forbrukarrådet har no ansvaret for drifta av portalen, og Kredittilsynet deltek med informasjon og omtalar knytte til ulike finansielle produkt og regelverk. Portalen spring ut av eit samarbeidsprosjekt

mellom Forbrukarrådet, Forbrukarombodet og Kredittilsynet om betre informasjon til sluttbrukarane i finansmarknaden som Kredittilsynet tok initiativ til i 2003.

Internkontroll

I desember 2007 sende Kredittilsynet på høyring eit forslag om å revidere den noverande forskrifta om internkontroll for finansinstitusjonar. Utreiingsarbeidet som blei gjort i Kredittilsynet, konsentrerte seg særleg om verkeområdet til forskrifta når det gjeld tilsynseiningar som òg er underlagde kapitalkravsforskrifta, for å sikre at dei to regelsetta ikkje fører til dobbeltarbeid i føretaka. Det blei òg vurdert om forskrifta bør omfatte fleire føretakstypar, mellom anna rekneskapsførarselskap og inkassoføretak. Eigedomsmeklingsføretak blei tekne inn i den gjeldande forskrifta frå 1. januar 2008 i samband med at det nye regelverket for eigedomsmekling

tok til å gjelde. Kredittilsynet føreslår at det blir lagt større vekt på heilskapleg risikostyring i ei ny forskrift, og at forskrifta blir gjort lettare tilgjengeleg for dei som ikkje har kjennskap til internkontroll frå før. Samla kan endringane bli svært omfattande, og det kan derfor bli gjort framlegg om å vedta ei ny forskrift om risikostyring og internkontroll som skal erstatte den noverande internkontrollforskrifta. Høyringsfristen er 15. mars 2008, og ein tek sikte på at forskrifta skal vedtakast sommaren 2008 og ta til å gjelde hausten 2008 for føretak som er underlagde den noverande forskrifta, med frist 1. januar 2009 for dei nye føretakstypane.

Klagebehandling – Rekneskapsregisteret i Brønnøysund

Kredittilsynet er klageinstans for avslag frå Rekneskapsregisteret på søknader om ettergiving av forseinkingsgebyr ved forseinka innsending av årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding til Rekneskapsregisteret. I 2007 blei det behandla 262 klager, mot 258 i 2006. Behandlinga av klager på gebyr som blei gitt i 2007, held fram i 2008. Kredittilsynet ettergav forseinkingsgebyret heilt eller delvis i 47 saker. Det vil seie at gebyret blei heilt eller delvis ettergitt i om lag 18 prosent av sakene, mot om lag 17 prosent i 2006.

Innsendingsplikta til Rekneskapsregisteret er utvida til å gjelde alle rekneskapspliktige føretak. Rekneskapsregisteret varsla at det i 2007 for rekneskapsåret 2006 ville bli gitt gebyr også for andre einingar enn aksjeselskap, allmennaksjeselskap, gjensidige forsikringsselskap og sparebankar.

Strengare handheving av innsendingsfristen er venta å innebere ein auke i klagesakene først i 2008.

Internasjonal verksemd

I banksektoren har arbeidet i EU vore knytt til innføring og oppfølging av dei nye kapitaldekningsreglane frå Basel og EU. I EU blei det i 2007 dessutan brukt ein god del ressursar på å utvikle eit heilt nytt solvensregelverk for forsikringssektoren. Når det gjeld revisortilsynet, har den internasjonale verksemda auka i omfang på grunn av utarbeidinga og gjennomføringa av revisjonsdirektivet og utviklinga av metodar for tilsyn med revisorar i EU/EØS. I verdipapirsektoren har gjennomføringa av MiFID-direktivet og fleire utfyllande rettsakter med etterfølgjande konsesjonsbehandlingar vore ressurskrevjande.

Internasjonalt samarbeid om krisehandtering

Den internasjonale uroa i finansmarknadene i 2007, særleg som følgje av subprime-krisa i USA, har vist at finanskriser sjeldan avgrensar seg til eitt land, og behovet for internasjonalt tilsynssamarbeid er blitt endå tydelegare. Å løyse finanskriser krev koordinering og open og god dialog mellom styresmakter på tvers av landegrensene.

I samband med subprime-uroa var det regelmessig kontakt mellom tilsyna i EØS. Uavhengig av finansuroa blei det òg gjennomført ei

planlagd nordisk finanskrisøving i september 2007. Sjå omtale i kapitlet «Bank og finans», side 29–30.

Dei politiske organa i EU har fastsett nye retningslinjer for handtering av moglege finanskriser. Det blir arbeidd med ein ny samarbeidsavtale (Memorandum of Understanding – MoU) mellom finansministerium, tilsyn og sentralbankar som òg skal gjelde EØS/EFTA-landa.

Samordning av tilsynspraksis og tilsynsmetodar

I EU har samordning av tilsynspraksis og tilsynsmetodar (supervisory convergence) stått sentralt, og alle EU-organa understrekar at dette er ein viktig føresetnad for at den indre finansmarknaden skal fungere effektivt. Det blir stilt store forventingar og lagt sterkt press

på tilsynskomiteane i EU når det gjeld koordinering og effektivisering av tilsynet på tvers av landegrensene. Det må dessutan samordnast og koordinerast på tvers av sektorar for å hindre regelverksarbitrasje og fremje like rammevilkår for næringa («level playing field») i Europa.

Større merksemd om forbrukaromsyn

Merksemda om forbrukarspørsmål og forbrukarinformasjon i finanssektoren er aukande. EU-kommisjonæren Charlie McGreevy har engasjert seg sterkt i å få finansstyresmaktene til å ta ansvar for forbrukarretta opplæring og informasjon. I 2007 deltok Kredit-

tilsynet for første gong i eit internasjonalt forum for forbrukarvern og forbrukaropplæring i finanssektoren (International Forum for Financial Consumer Protection and Education) i Budapest, der planane for den norske finansportalen blei presenterte.

Integrert tilsyn

Den integrerte tilsynsmodellen, som inneber eit felles organ for tilsyn med bankar, forsikringsselskap og som regel verdipapirsektoren, får stadig aukande tilslutning internasjonalt. I 2007 vedtok både Sveits og Finland at dei ville slå saman sine tilsyn i finanssektoren – Sveits i 2008 og Finland i 2009. Sidan 1999 har leiinga i fleire organ med integrert tilsyn komme saman til ein årleg uformell konferanse (Integrated Financial Supervisors Conference) for å drøfte administrative

og faglege spørsmål av felles interesse. I 2007 blei konferansen halden i Tokyo under leiing av Japan Financial Services Authority. Tilsyn frå 16 land var representerte, og aktuelle tema var organisasjonsstruktur, kompetanseutvikling, utveksling av medarbeidarar og erfaringane med FATF-evalueringane (Financial Action Task Force). I tillegg blei erfaringane med innføringa av dei nye kapitaldekningsreglane og arbeidet med nye solvensreglar for forsikring drøfta.

Regelverksutvikling og tilsynssamarbeid i EU/EØS

Sidan Noreg står utanfor avgjerdsprossane i EU-rådet og EU-parlamentet, er det ekstra viktig for Kredittilsynet å delta i møta under EU-kommisjonen og i tilsynskomiteane i EU. Kredittilsynet prioriterer derfor å delta i desse komiteane og ekspertgruppene. Dessutan er det her Kredittilsynet meiner å ha best høve til å påverke regelverksutviklinga i EU.

I finanssektoren (bank, forsikring og verdipapirtilsyn) følgjer regelverksutviklinga i EU den såkalla Lamfalussy-prosedyren, som inneber

at EU-rådet og EU-parlamentet skal vedta direktiv og forordningar av meir prinsipiell karakter (nivå 1), mens EU-kommisjonen får fullmakt i desse nivå 1-rettsaktene til å vedta utfyllande føresegner i såkalla gjennomføringsrettsakter. EU-kommisjonen utarbeider kommisjonsrettsaktene (nivå 2-regelverk) på grunnlag av fagtekniske råd frå tilsynskomiteane og etter diskusjonar og semje i komitologikomitear der landa er representerte ved finansministeria (nivå 2-komitear). Finansdepartementet deltek som observatør i nivå 2-organa European Securities Committee (ESC), European

Banking Committee (EBC) og European Insurance and Occupational Pensions Committee (EIOPC). Kredittilsynet kan delta som rådgivar for Finansdepartementet.

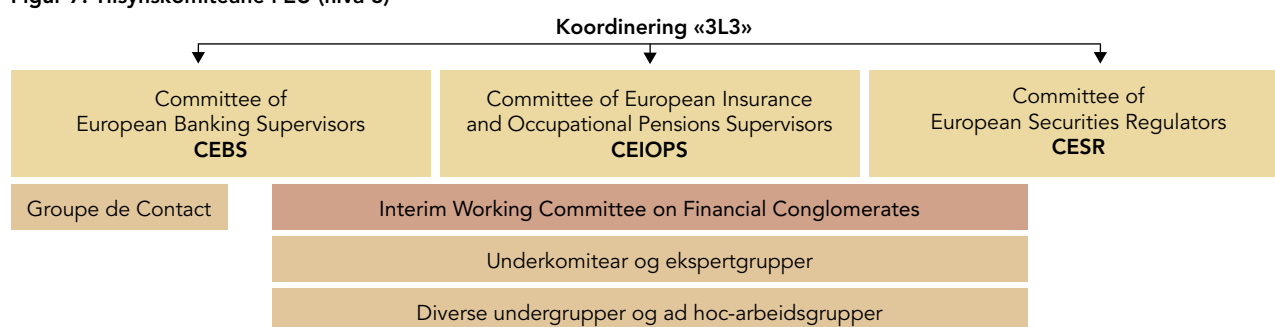
På nivå 3 finn vi tilsynskomiteane, som både oppfyller funksjonar i samband med regelverksutviklinga (som faglege rådgivarar for EU-kommisjonen) og tener som samarbeids- og koordineringsorgan for tilsyna i EU. Tilsynskomiteane utarbeider eigne retningslinjer og standardar og skal sørje for koordinering og samordning av tilsynsmetodar og -praksis. Kredittilsynet deltek i tilsynskomiteane på nivå 3 og i dei fleste underliggjande komiteane og arbeidsgruppene. I 2006 blei det oppretta ein uformell tverrsektoriell komité (Interim Working Committee on Financial Conglomerates – IWCFC) med medlemmer frå dei tre tilsynskomiteane for å koordinere saksområde

av felles interesse, særleg spørsmål knytte til finansielle konglomerat. I tillegg er det oppretta fleire felles arbeidsgrupper innanfor ulike saksfelt av interesse for alle tre komiteane, og det blir arrangert eit årleg møte for medlemmene i dei tre tilsynskomiteane.

Alle tre komiteane legg vekt på openheit i arbeidet, og dokument som er lagde ut til høyring, blir publiserte på nettstadene deira. I tillegg er det oppretta eigne konsultasjonspanel for kvar tilsynskomit .

På revisjonsområdet er komit strukturen tilnærma lik ein komitologikomit  med representasjon på departementsnivå og ein tilsynskomit . I motsetning til tilsynskomiteane på finansområdet, som tilsyna sjølve leier, er det for tida EU-kommisjonen som leier revisortilsynskomiteen. Sj  omtale på side 79–80.

Figur 7: Tilsynskomiteane i EU (nivå 3)

Verdipapirmarknaden

Kredittilsynet er medlem av International Organization of Securities Commissions (IOSCO), som i 2007 heldt årsmøte i Mumbai i India. Under IOSCO er Kredittilsynet medlem av den europeiske regional-komiteen. IOSCO har utarbeidd ein multilateral avtale om samarbeid og informasjonsutveksling over landegrensene (Multilateral Memorandum of Understanding – MMoU). Kredittilsynet tiltredde samarbeidsavtalen i 2006.

Kredittilsynet er med i Enlarged Contact Group on the Supervision of Collective Investment Funds. Enlarged Contact Group er eit globalt forum for tilsynsorgan for verdipapirfond. Hovudform let til gruppa er   utveksle erfaringar og informasjon.

P  EU/EØS-nivå er Kredittilsynet medlem av CESR (Committee of European Securities Regulators). CESR fungerer mellom anna som fagleg rådgivingsorgan for ESC og EU-kommisjonen, og komiteen arbeider for konsekvent oppfølging og handheving av fellesskapsretten i medlemslanda.

Kredittilsynet deltek aktivt i fleire CESR-arbeidsgrupper, og i 2007 var merksemda særleg retta mot gjennomføringa av verdipapirmarknadsdirektivet (MiFID) og arbeidet med nytt transaksjonsrapporteringssystem (TRS). I CESR s kjer ein   komme fram til felles forståing og praktisering av rettsaktene som er vedtekne på nivå 1 og 2.

Bankar og finansinstitusjonar

Baselkomiteen for banktilsyn under Bank for International Settlements (BIS) vedtek internasjonale standardar for banktilsyn og koordinerer det globale banktilsynssamarbeidet. Sjølv om Noreg ikkje er medlem av Baselkomiteen, mottok Kredittilsynet relevante dokument frå komiteen og kan uttale seg om dei. Tilsynet kan òg delta i somme av aktivitetane i komiteen. Annakvart år arrangerer Baselkomiteen ein større internasjonal konferanse for banktilsyn (International Conference of Banking Supervisors – ICBS). Kredittilsynet deltek i møta i CEBS (Committee of European Banking Supervisors) og i dei fleste undergruppene av CEBS, mellom anna

Groupe de Contact, som er den viktigaste av underkomiteane i CEBS. Det blir arbeidd med gjennomføring av dei nye kapitaldekningskrava, nye felles rapporteringssystem for bankane og koordinering av prosedyrar og rutinar som tilsynsmyndigheitene skal følgje ved offentleggjering av opplysningar om kapitaldekning o.a. I Groupe de Contact utvekslar banktilsyna jamleg informasjon om problem i banksektoren og kartlegg og søker å samordne tilsynsmetodar i EØS-landa. Det er òg etablert ei eiga gruppe som koordinerer det praktiske tilsynet med bankkonsern som driv verksemd i fleire land.

Forsikring og pensjon

Kredittilsynet er medlem av International Association of Insurance Supervisors (IAIS) og deltek der i utviklinga av internasjonale prinsipp for tilsyn med forsikringsverksemda. Kredittilsynet deltek på årsmøtet i IAIS og er representert i den tekniske komiteen som har det overordna ansvaret for standardfastsetjinga. Den 14. årskonferansen i IAIS blei halden i Florida i oktober 2007. IAIS har òg utvikla ein felles multilateral samarbeidsavtale (MMoU), etter mønster av IOSCO-avtalen, og har starta tiltredingsprosessen.

Kredittilsynet er dessutan medlem av International Organization of Pensions Supervisors (IOPS) og deltok på årskonferansen i IOPS i Beijing i 2007. IOPS arbeider med å utvikle standardar for regulering og tilsyn med private pensjonar.

På EU/EØS-nivå deltek Kredittilsynet i møta i komiteen for tilsyn med forsikring og tenestepensjon, Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS). Kredittilsynet deltek òg i komiteane og i dei fleste arbeidsgruppene under CEIOPS. Hovudtyngda av arbeidet i CEIOPS gjeld utarbeiding av råd til EU-kommisjonen i samband med revidering av solvensregelverket i EU. Eit forslag til nytt forsikringsdirektiv (Solvens II-direktivet), som i all hovudsak byggjer på råd frå CEIOPS, blei lagt fram av EU-kommisjonen i juli 2007. Vidare arbeider CEIOPS med forslag til meir teknisk utfyllande føresegner for EU-kommisjonen på ei rekkje område. I tilknytning til det nye regelverket gjennomfører CEIOPS fleire såkalla Quantitative Impact Studies for å analysere konsekvensen og effekten av ulike forslag for forsikringselskapa (sjå omtale i kapitlet «Forsikring og pensjon», side 39–40).

Rekneskap og revisjon

Kredittilsynet og Finansdepartementet deltek i møta i EUs Accounting Regulatory Committee (ARC), som vurderer dei nye internasjonale rekneskapsstandardane (IFRS) og ser på korleis dei skal gjennomførast i EU. Kredittilsynet deltek i EU-arbeidet med å utvikle rekneskapsreglar og standardar for revisorar i EØS-området. Også i utviklinga av regelverk og tilsynsstandardar i finanssektoren har Kredittilsynet stor nytte av å ha nødvendig rekneskapskompetanse i organisasjonen. Kredittilsynet deltek aktivt i European

Enforcers Coordination Sessions (EECS) under CESR, som arbeider for å harmonisere og koordinere kontrollarbeidet i samband med innføringa av IFRS i EØS-området. Alle avslutta saker blir lagde i ein felles database for å sikre at informasjon er tilgjengeleg for alle rekneskaps- og verdipapirtilsyn og for å fremje harmonisering. Gruppa har jamlege møte med IASB og IFRIC, som er høvesvis standardsetjar og fortolkingsorgan, for å sikre at IFRS-standardane blir handheva likt i EØS-området.

Med aukande merksemd retta mot revisorane si rolle i ein meir globalisert finansmarknad, og nye og strengare reglar i USA og EU-området, er det blitt større behov for samarbeid og informasjonsutveksling mellom revisortilsyn på tvers av landegrensene. I 2006 blei det oppretta eit internasjonalt organ for revisortilsyn, International Forum of Independent Audit Regulators (IFIAR). IFIAR skal mellom anna vere kontaktforum mellom tilsyna i ulike land og medverke til bransjekunnskapsdeling, praktisk regulerings- og tilsynsarbeid og anna. Kredittilsynet er medlem av IFIAR og deltok på det første møtet i forumet i Tokyo i mars 2007. Kredittilsynet er vertskap for neste årsmøte i IFIAR i Oslo våren 2008.

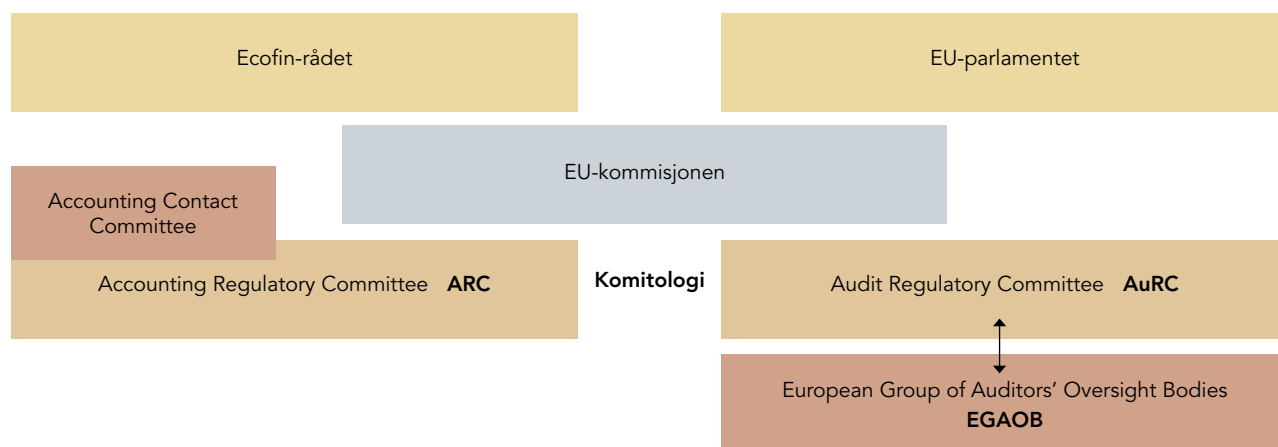
Norske revisjonsselskap som driv revisjon av utstedarselskap i USA, må vere registrerte hos Public Company Accounting Over-

sight Board (PCAOB). Kredittilsynet legg stor vekt på å etablere eit godt tilsynssamarbeid med PCAOB.

Som ei følge av det nye revisjonsdirektivet har EU-kommisjonen oppretta to nye komitear, Audit Regulatory Committee (AuRC) og European Group of Auditors' Oversight Bodies (EGAOB). Kredittilsynet deltek som observatør i begge desse komiteane og i fleire aktuelle arbeidsgrupper. God dialog og samarbeid med PCAOB blir òg høgt prioritert av EU i regi av EU-kommisjonen.

Kredittilsynet deltek dessutan i regelmessige møte med revisortilsyna i Sverige, Danmark og Finland, jf. omtale på side 81.

Figur 8: Komitéstrukturen i EU – rekneskap og revisjon

Tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering

Kredittilsynet deltek i arbeid med tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering både nasjonalt og internasjonalt. Kredittilsynet er representert i møta i FATF (Financial Action Task Force), som utviklar felles internasjonale standardar for tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering. Kredittilsynet deltek òg i FATF-arbeidsgruppa mot terrorfinansiering og samarbeider med FN på dette området. I tillegg deltek Kredittilsynet aktivt i andre internasjonale møte og seminar som gjeld tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering. På EU/EØS-nivå deltek Kredittilsynet i Committee on the Prevention of

Money Laundering and Terror Financing (CPMLTF), som EU oppretta i samsvar med det tredje kvitvaskingsdirektivet. Det er sett ned ei felles arbeidsgruppe under tilsynskomiteane i EU (CEBS, CESR og CEIOPS) som koordinerer arbeidet i komiteane når det gjeld tilsyn med tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering.

Deltaking i OECD-møte

Kredittilsynet deltek fast i forsikringskomiteen og kapitalmarknadskomiteen i OECD, og likeins i ein del andre møte i regi av OECD.

EFTA-samarbeid

I EFTA har Kredittilsynet for tida formannskapet i Working Group on Financial Services og deltek dessutan i Working Group on Company Law. Dette er arbeidsgrupper under Underkomité II i EFTA-pilaren i EØS-strukturen med ansvar for koordinering av synspunkt og innlemming i EØS-avtalen av rettsakter som gjeld finanssektoren, kapitalrørsler og selskapsrett (inkludert rekneskap

og revisjon). Arbeidsgruppene er nyttige forum for oppdatering om status for regelverksutviklinga i EU. Til kvart møte blir det invitert representantar frå EU-kommisjonen eller andre EU-institusjonar til å presentere diverse tiltak og status for forslag som er under behandling i EU-rådet og EU-parlamentet.

Nordisk samarbeid

Det nordiske samarbeidet er framleis høgt prioritert, noko mellom anna den nordiske kriseøvinga reflekterer (sjå omtale i kapitlet «Bank og finans», side 29–30). Kredittilsynet legg vekt på å ha eit godt samarbeid, både formelt og uformelt, med tilsyna i dei andre nordiske landa, og det er inngått ein felles samarbeidsavtale med dei andre nordiske tilsyna i tillegg til individuelle samarbeidsavtalar om tilsynet med særskilde finansgrupper. I tillegg til årlege nordiske møte på leiingsnivå – i 2007 arrangert i Oslo – er det årlege møte på avdelingsnivå i dei ulike sektorane og på det administrative området. Kredit-

tilsynet deltok òg på fleire møte med nordiske kollegaer i tilknytning til samarbeidet om tilsyn med dei nordiske finanskonserna, og det er gjennomført fleire felles inspeksjonar i dei nordiske konserna.

Sidan 2005 har det vore halde regelmessige møte mellom revisor-tilsyna i Sverige, Danmark, Finland og Noreg. Møta viser at nær-mare kontakt og samarbeid er nyttig også på revisjonsområdet, ikkje minst for å drøfte spørsmål i samband med gjennomføringa av EUs revisjonsdirektiv.

Bilateralt samarbeid

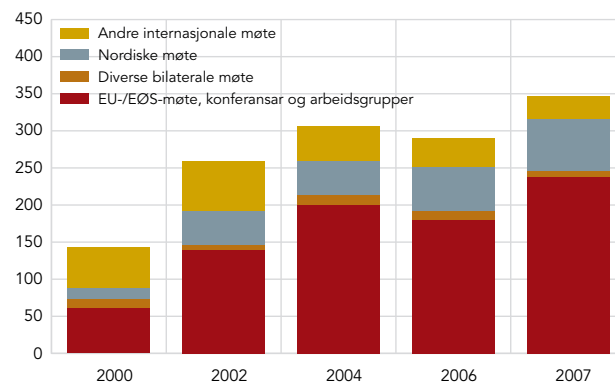
Sjølv om mykje av den internasjonale verksemda går føre seg i regi av internasjonale organisasjonar, særleg komiteane og arbeidsgruppene i EU, legg Kredittilsynet framleis vekt på eit godt bilateralt samarbeid med relevante tilsyn. I tillegg til multilaterale samarbeidsavtalar har Kredittilsynet inngått fleire bilaterale samarbeidsavtalar med utan-landske tilsyn.

Kredittilsynet har i fleire år hatt jamlege møte med representantar for den amerikanske sentralbanken, Federal Reserve Bank, og har den seinare tida òg samarbeidd med det amerikanske revisortilsynet, PCAOB.

I EU er merksemda særleg retta mot USA, og EU-kommisjonen har for tida eit eige prosjekt for å fremje samarbeid og informasjonsutveksling mellom EU (EØS) og USA («EU–US regulatory dialogue») på finansområdet, særleg om gjensidig godkjenning av tilsyn og regelverk. EU-kommisjonen har innleidd ein tilsvarande dialog med

Kina. Kredittilsynet hadde i 2006 og 2007 besøk av fleire delegasjonar med representantar for kinesiske tilsynsmyndigheiter.

Figur 9: Internasjonale møte der Kredittilsynet har delteke

Kjelde: Kredittilsynet

Tabell 17: Internasjonale organisasjonar og EU/EØS-relaterte komitear der Kredittilsynet er med

---

Tverrsektorielle møte

- Integrated Financial Supervisors Conference (årleg konferanse for integrerte tilsyn)
- EFCC – European Financial Conglomerates Committee (nivå 2)
- IWCFC – Interim Working Committee on Financial Conglomerates (nivå 3-koordinering av konglomeratsspørsmål eller tverrsektorielle spørsmål)
- Nordiske tilsynsmøte

Bank/finans

- International Conference of Banking Supervisors (den internasjonale konferansen for banktilsyn, arrangert annakvart år av Baselkomiteen for banktilsyn)
- OECD Financial Markets Committee (OECD's kapitalmarknadskomite)
- EBC (European Banking Committee – EUs bankkomité på nivå 2)
- CEBS (Committee of European Banking Supervisors – EUs banktilsynskomite) med Groupe de Contact (hovudarbeidsgruppa under CEBS) og andre underliggjande komitear og arbeidsgrupper – www.c-ebis.org
- Nordiske tilsynsmøte

Forsikring

- IAIS (International Association of Insurance Supervisors – den internasjonale organisasjonen for forsikringstilsyn) – www.iaisweb.org
- IOPS (International Organisation of Pension Supervisors – den internasjonale organisasjonen for pensjonstilsyn) – www.iopsweb.org
- OECD's Insurance Committee (OECDs forsikringskomité)
- EIOPC (European Insurance and Occupational Pensions Committee – EUs forsikrings- og pensjonskomité på nivå 2)
- CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors – EUs forsikrings- og pensjonstilsynskomite) med underliggjande komitear og arbeidsgrupper – www.ceiops.eu
- Conference of European Insurance Supervisory Services (den paneuropeiske forsikringstilsynskonferansen – arrangert annakvart år)
- Nordiske tilsynsmøte

Verdipapir

- IOSCO (International Organization of Securities Commissions – den internasjonale organisasjonen av verdipapirtilsyn) – www.iosco.org
- ECG (Enlarged Contact Group on Supervision of Collective Investment Funds – den utvida kontaktgruppa for tilsyn med kollektive investeringsfond)
- ESC (European Securities Committee – EUs verdipapirkomite på nivå 2)
- CESR (Committee of European Securities Regulators – EU-komiteen for verdipapirtilsyn) med underliggjande komitear og arbeidsgrupper – www.cesr.eu
- Nordiske møte

Rekneskap og revisjon

- IFIAR (International Forum of Independent Audit Regulators) – www.ifiar.org
- ARC (Accounting Regulatory Committee – EUs rekneskapskomité)
- Accounting Contact Committee (EUs kontaktkomite for rekneskapsspørsmål)
- AuRC (Audit Regulatory Committee – den nye europeiske revisjonskomiteen)
- EGAOB (European Group of Auditors' Oversight Bodies – ny revisjonstilsynskomite)
- Nordiske møte

Kvitvasking og terrorfinansiering

- FATF (Financial Action Task Force – internasjonalt samarbeidsforum for tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering med sekretariat i OECD) – www.fatf-gafi.org
- CPMLTF (Committee on the Prevention of Money Laundering and Terror Financing – EU-komiteen for tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering – erstattar den tidlegare Contact Committee on Money Laundering)
- Nordiske møte

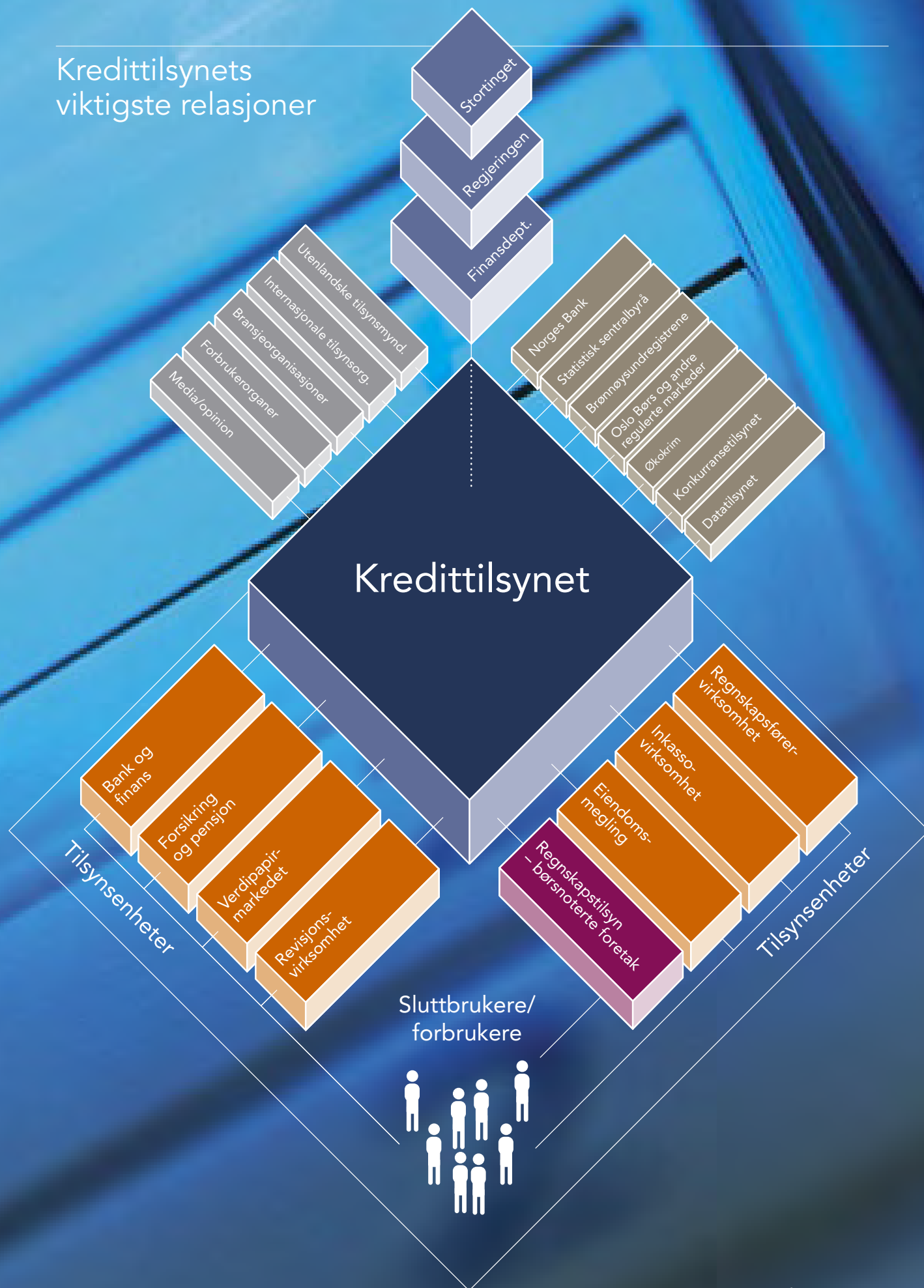

EFTA

- EFTA Working Group on Financial Services
- EFTA Working Group on Company Law (omfattar òg rekneskap og revisjon)

Kredittilsynets viktigste relasjoner

Tilstanden i finansmarkedet 2007

Kredittilsynet har siden 1994 systematisk utarbeidet analyser og vurderinger av utsiktene til mulige finansielle stabilitetsproblemer i det norske finansmarkedet på bakgrunn av utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. Denne delen er et nødvendig supplement til det løpende tilsynet med enkeltforetak. Vesentlige deler av vurderingen av lønnsomhets- og soliditetsutviklingen i enkeltforetak må foretas på bakgrunn av den generelle tilstanden i finansmarkedet. Fra og med 2003 har Kredittilsynet publisert sitt syn på tilstanden i finansmarkedet i en egen rapport. Rapporten gir en samlet framstilling av resultatene for finansinstitusjonene i foregående år sett i lys av den generelle utviklingen i internasjonal og norsk økonomi. Det gjøres vurderinger av den risiko banker og andre aktører i finansmarkedet står overfor og mulige kilder til framtidige stabilitetsproblemer i det norske finansielle systemet.

Årets rapport er tilgjengelig i papirversjon fra Kredittilsynet, og i elektronisk form på www.kredittilsynet.no.

Kredittilsynet

Østensjøveien 43
Postboks 100 Bryn
NO-0611 Oslo

Tlf. 22 93 98 00
Faks 22 63 02 26
post@kredittilsynet.no
www.kredittilsynet.no